

Bosna i Hercegovina

Босна и Херцеговина

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босна и Херцеговина

Predmet br.: S1 1 K 2594 10 Krl

Datum: 15.11.2012.godine
14.02.2013.godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Jasmina Kosović, predsjednica vijeća
sudija Darko Samardžić
sudija Davorin Jukić

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv
ESE MACIĆA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine:

Tužilac Sanja Jukić

Branilac optuženog:

Advokat Kadrija Kolić

Sud Bosne i Hercegovine, Sarajevo, ul. Kraljice Jelene br. 88

Telefon: 033 707 100, 707 596; Fax: 033 707 225

I. UVOD.....	9
A. PROVEDENI DOKAZI.....	9
1. Tužilaštvo BiH.....	9
2. Odbrana.....	10
B. ZAVRŠNE RIJEČI	10
1. Tužilaštvo BiH.....	10
2. Odbrana.....	12
C. PROCESNE ODLUKE	14
1. Odluka o zaštiti svjedoka.....	14
2. Odluka o isključenju javnosti.....	14
3. Protek roka od 30 (trideset) dana.....	15
4. Odluka Suda o odbijanju prijedloga odbrane za izvođenje dokaza vještačenja.....	16
II. PRIMJENJIVI ZAKON.....	17
III. STANDARDI OCJENE DOKAZA I OPĆA OCJENA DOKAZA	20
A. KREDIBILITET SVJEDOKA ZORANA ĐORĐIĆA.....	22
B. SVJEDOČENJE OPTUŽENOG ESE MACIĆA.....	25
IV. UTVRĐENO ČINJENIČNO STANJE	27
A. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA IZ ČLANA 173. KZ BiH.....	27
1. Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava	28
2. Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije.....	40
3. Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom ...	42
4. Počinilac mora narediti ili počiniti djelo.....	43
1. TAČKA 1 IZREKE PRESUDE (ubistvo)	45
2. TAČKA 2 IZREKE PRESUDE (ubistvo)	52
3. TAČKA 3 IZREKE PRESUDE (saizvršilaštvo u nečovječnom postupanju)	63
4. TAČKA 4 (saizvršilaštvo u nečovječnom postupanju)	70
5. VRIJEME PRISUSTVA OPTUŽENOG U ZATVORU/LOGORU ČELEBIĆI.....	77
V. KRIVIČNA ODGOVORNOST	79

VI. KRIVIČNO PRAVNA SANKCIJA	82
VII. ODLUKA O TROŠKOVIMA KRIVIČNOG POSTUPKA I IMOVINSKO PRAVNIM ZAHTJEVIMA.....	92
VIII. PRILOG I.....	93
A. LISTA DOKAZA TUŽILAŠTVA	93
B. LISTA MATERIJALNIH DOKAZA ODBRANE	96
IX. PRILOG II	98
Odluka o utvrđenim činjenicama.....	98

Broj: S1 1 K 2594 10 Krl
Sarajevo, 15.11.2012.godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u Vijeću sastavljenom od sudije Jasmine Kosović kao predsjednice vijeća, sudija Darke Samardžića i Davorina Jukića kao članova Vijeća, uz prisustvo pravne savjetnice Elme Karović kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Ese Macića, zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) Krivičnog zakona BiH (KZ BiH), a sve u vezi sa članom 29. i članom 180. KZ BiH, odlučujući po optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine (Tužilaštvo BiH), broj KT-RZ-147/06 od 30.09.2010.godine, a koja je izmjenjena 16.02.2012.godine, nakon održanog glavnog pretresa tokom kojeg je djelomično bila isključena javnost, u prisustvu optuženog Ese Macić i njegovog branioca Kadrije Kolića, te tužiteljice, Tužilaštva BiH Sanje Jukić, nakon vijećanja i glasanja, dana 15.11.2012.godine donio je i objavio sljedeću:

PRESUDU

OPTUŽENI ESO MACIĆ zvani "Makaron" sin Rame, rođen 26.02.1959. godine u mjestu Konjic, općina Konjic, JMBG ..., nastanjen u ..., po narodnosti ..., neoženjen, bez djece, po zanimanju metaloglođač, služio vojni rok u Sloveniji 1978. godine, neosuđivan, državljanin

Na osnovu odredbe člana 285. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu ZKP BiH),

KRIV JE

Što je:

Za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini i u vrijeme oružanog sukoba između Armije BiH i Vojske Srpske Republike BiH, u logoru „Čelebići“ na teritoriji općine Konjic, gdje su u periodu od maja mjeseca do decembra 1992.godine bili zatočeni civili srpske nacionalnosti, držani u nehumanim uvjetima, podvrgnuti ubistvima, namjernom nanošenju snažnog tjelesnog duševnog bola i patnjama, kao pripadnik Armije BiH, postupao suprotno pravilima međunarodnog humanitarnog prava kršeći odredbe člana 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba od 12.08.1949. godine, tako što je:

1. Neutvrđenog datuma, sredinom juna mjeseca 1992.godine, u popodnevnim satima, zajedno sa Lanđom Esadom (osuđenim pravomoćnom presudom MKSJ u Hag broj: IT-96-21 od 16.11.1998.godine) i drugim neidentificiranim čuvarima logora Čelebići, oštećenog Šćepu Gotovca koji je bio u dobi od 71 godinu, surovo i bjesomučno pretukli nogama, kundakom puške, šakama po cijelom tijelu, iako je bio svjestan da usljed ovakvih udaraca te životne dobi oštećenog može nastupiti njegova smrt, pristao na takvu posljedicu.
2. U prvoj polovini juna mjeseca 1992.godine, na vjerski praznik Bajram, u logoru Čelebići, lišio života Milorada Kuljanina (1966.g.), kojeg je, nakon što je netko od čuvara rekao da im treba žrtva za Bajrama, prozvao da izađe iz hangara broj 6 gdje je ovaj bio zatvoren, naredio mu da legne i da se prevrće po fekalijama na mjesto koje je služilo kao improvizovani nužnik, a potom, sa udaljenosti od oko jednog metra od oštećenog, iz puške pucao u pravcu grudnog koša i glave oštećenog Milorada Kuljanina, usmrtivši ga na licu mjesta.
3. Neutvrđenog datuma u prvoj polovini juna mjeseca 1992.godine zajedno sa više čuvara logora Čelebići, ispred objekta označenog brojem 22 sudjelovao u nečovječnom postupanju i namjernom nanošenju snažnog tjelesnog i duševnog bola i patnje oštećenim, tako što je oštećene Momira Mrkajića i Velibora Mrkajića udarao vojničkom čizmom i šakama, nakon čega su natjerani da uđu u kanalizacioni šaht dimenzija oko 2x2 metra gdje su bili zatvoreni više od 9 sati zajedno sa više zatvorenika, među kojima je bio i Velimir Kuljanin, a što je za posljedicu imalo nanošenje fizičke i psihičke boli.

4. Dana 12. augusta 1992.godine nakon posjete MCK, zajedno sa više od pet čuvara logora Čelebići, ispred objekta označenog sa brojem 9, sudjelovao u nečovječnom postupanju i namjerno nanio snažan tjelesni bol oštećenim Momiru Mrkajiću, Velimiru Kuljaninu, Miletu Kuljaninu, Veliboru Mrkajiću koje je, nakon što im je naređeno da kleknu na koljena i podignu ruke u vis ili iznad glave, te da se razmaknu jedan od drugog na udaljenosti od oko 1 metar, zamahnutom nogom obuvenom u vojničke čizme, u trajanju od oko pola sata udarao u predjelu leđa i bubrega, dok je istog dana u hangaru broj 6 logora Čelebići, zajedno sa drugim čuvarima logora Čelebići, nanio snažan tjelesni bol oštećenim Branku Šinikoviću, Ranku Žuži, Bošku Gligoreviću i Zdravku Đorđiću, kao i mnogim drugim zatvorenicima iz hangara 6 dok su sjedili na betonskoj podlozi u hangaru sa rukama podignutim na potiljak, razmaknuti oko jedan metar jedan od drugog, udarajući ih zamahnutom nogom obuvenom u vojničke čizme u predjelu leđa i bubrega, što je za posljedicu imalo patnju i bol oštećenih.

Čime je,

optuženi **Eso Macić** počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. istog zakona.

Stoga ga Vijeće Suda BiH na osnovu odredbe člana 285. stav 1. ZKP-a BiH, i uz primjenu članova 39., 40., 42. stav 1 i 2, i 48. stav 1. KZBiH.

OSUĐUJE

NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 15 (PETNAEST) GODINA

Na osnovu člana 188. stav 4. ZKP BiH, optuženi se oslobađa dužnosti naknade troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

Na osnovu člana 198. stav 2. ZKP BiH, svi oštećeni se sa eventualnim imovinsko pravnim zahtjevom upućuju na parnični postupak.

II

Nasuprot navedenom, optuženi se u skladu sa članom 284. stav 1. tačka c. ZKP BiH

OSLOBAĐA OD OPTUŽBE

Da je:

5. Dana 08. marta 1993.godine u večernjim satima, nakon što je oštećeni Šiniković Branko pušten iz logora Čelebići, došao do njegove obiteljske kuće u mjestu Brđani, općina Konjic, iz koje ga je izveo i na put prema Konjicu udario pet puta drvenim kundakom automatske puške marke „CZ“ u predjelu vrata, glave i uha, od kojih udaraca je svaki put od bola poklekao i padao na zemlju, govoreći mu da zahvali bogu što ide na razmjenu inače bi ga ubio, što je za posljedicu imalo bol i patnju oštećenog Branka Šinikovića.
6. Neutvrđenog datuma u martu ili aprilu mjesecu 1993.godine u svlačionici sportske dvorane Musala u Konjicu gdje su bili zatvoreni civili i ratni zarobljenici srpske nacionalnosti među kojima je bio i Novo Mojević, nečovječno postupajući prema njemu, na način što je istog tukao, udarajući ga cijevi automatske puške u predjelu vilice, od koji udaraca mu je polomio sve zube u gornjoj vilici, pa kada je njegova sestra Ilinka potrčala da mu pomogne, uperio i repetirao pušku u njeno tijelo ne dozvoljavajući joj da mu priđe, što je sve za posljedicu imalo nanošenje snažnog fizičkog i psihičkog bola oštećenom Novi Mojeviću i njegovoj sestri Ilinki.

Čime bi:

Optuženi **Eso Macić** počinio krivična djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine i Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. istog zakona.

Na osnovu člana 189. stav 1. ZKP BiH, optuženi se oslobađa plaćanja naknade troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

Na osnovu člana 198. stav 3. ZKP BiH, svi oštećeni se sa eventualnim imovinsko pravnim zahtjevom upućuju na parnični postupak.

O b r a z l o ž e n j e

I. UVOD

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj KT-RZ-147/06 od dana 30.09.2010.godine optužen je Eso Macić zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH i krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. KZ BiH. Optužnica je potvrđena 05.10.2010.godine, a optužni se 05.11.2010.godine izjasnio da nije kriv za krivična djela koja mu se stavljaju na teret. Glavni pretres u ovom predmetu je počeo 11.01.2011.godine.

2. Ne dirajući u pravnu kvalifikaciju djela koja se optuženom Esi Maciću stavlja na teret, Tužilaštvo je u skladu sa odredbom člana 275. ZKP BiH Sudu u spis dostavilo izmjenjenu optužnicu od 16.02.2012.godine, prema kojoj su u odnosu na prvobitnu optužnicu, izvršene izmjene činjeničnog stanja u tačkama 3 i 4.optužnice.

3. U toku dokaznog postupka Tužilaštvo je saslušalo ukupno 19 svjedoka i dva vještaka, te prezentiralo i u sudski spis uložilo 61 materijalni dokaz, dok je odbrana saslušala ukupno 17 svjedoka, saslušala optuženog u svojstvu svjedoka, te prezentirala i u spis uložila 36 materijalna dokaza.

A. PROVEDENI DOKAZI

1. Tužilaštvo BiH

4. U toku dokazanog postupka Tužilaštvo je u svojstvu svjedoka saslušalo Branka Šinikovića, Mladena Vukala, Zdravka Đorđića, Janka Glogovca, Boška Gligorevića, Dragana Đorđića, Momira Mrkajića, Velimira Kuljanina, Novu Mojevića, Žužu Ranka, Milu Kuljanina, Marka Draganovića, Velibora Mrkajića, Đorđić Rajka, te vještake Željka Karana i Milka Marića. Tužilaštvo je odustalo od saslušanja svjedoka Damjana Đorđića, Mirka Đorđića, Borislava Gligorevića, Petka Grubača, Relje Mrkajića, Bose Babić, Zorana Đorđića, Jovana Kuljanina, Rajka Mrkajića i Dragana Gligorevića. U postupku izvođenja dokaza replike Tužilaštvo je saslušalo svjedoke Novaka Mijovića, Dragoljuba

Subotića, Muhameda Cakića, Samira Hondu i Nenada Zelenovića, a odustalo od saslušanja svjedoka Mitra Kuljanina. Spisak materijalnih dokaza koje je Tužilaštvo prezentiralo i uvelo u spis kao dokaz, dati su u prilogu broj 1. ove presude i čini njen sastavni dio.

2. Odbrana

5. U toku dokaznog postupka odbrana optuženog Eso Macić je saslušala u svojstvu svjedoka Jovana Kuljanina, Mangić Nermina, Dževada Turaka, Safeta Dželmu, Senadina Turkovića, Ale Ukaja, Safeta Alikadića, Marjana Pandžu, Mehmedaliju Rizvića, Rustema Murića, Seju Mustafića, Hazima Delića, Rajka Mrkajića, Zorana Đorđića te zaštićene svjedoke "A" i "B". U svojstvu svjedoka saslušan je i optuženi Eso Macić. Odbrana je odustala od saslušanja svjedoka Ismeta Hebibovića, Pave Mucića, Adila Balića zv. Rusa, Edina Lepare, Karić Osmana, Nedžada Jazvina i Padalović Ibri. U postupku izvođenja dokaza duplike, odbrana je saslušala svjedoka Zorana Đorđića, a odustala od saslušanja svjedoka Dragana Đorđića. Spisak materijalnih dokaza koje je optuženi putem svoga branioca prezentirao i uveo kao dokaz, navedeni su u prilogu broj 1. ove presude i čini njen sastavni dio.

B. ZAVRŠNE RIJEČI

1. Tužilaštvo BiH

6. Tužilaštvo u svojoj završnoj riječi naglašava da su provedeni dokazi pokazali i dokazali van svake sumnje da je optuženi Eso Macić u vrijeme, mjesto i na način pobliže opisan u izmjenjenoj optužnici, počinio krivično-pravne radnje za koje se tereti.

7. Tužilaštvo ističe da je optuženi Eso Macić u inkriminisano vrijeme bio pripadnik Armije BiH i da je bio svjestan da kao naoružani pripadnik Armije BiH u svojstvu čuvara logora Čelebići, postupa na nečovječan i nehuman način prema zarobljenim civilima i ratnim zarobljenicima srpske nacionalnosti koji su se nalazili u pomenutom logoru, pod potpunom kontrolom i vlašću strane koja ih drži i bez bilo kakve mogućnosti za pružanje bilo kakvog otpora ili eventulanog bijega, te svjestan posljedice koja će nastupiti, puca u Milorada Kuljanin, sudjeluje u premlaćivanju i ubistvu Šćepe Gotovca, kao i nečovječnom postupanju prema zatvorenicima u logoru kako je to navedeno i opisano u pojedinim

tačkama izmjenjene optužnice. Iz provedenih dokaza, zaključuje Tužilaštvo, proizlazi da je optuženi sa umišljajem preduzeo sve radnje koje mu se stavljaju na teret.

8. Osvrćući se na navode svjedoka saslušanih u toku glavnog pretresa, Branka Šinikovića, Zdravka Đorđića, Janka Glogovca, Boška Gligorevića, Dragana Đorđića, Momira Mrkajića, Velimira Kuljanina, Velibora Mrkajića, Nove Mojevića, Ranka Žuže, Mile Kuljanina, Rajka Đorđića, te vještaka Željka Karana i Milka Marića, i dovodeći njihova svjedočenja u vezu sa tačkama optužnice, Tužilaštvo daje svoju analizu i ocjenu krivičnogopravnog događaja.

9. Optuženi je radnje izvršenja koje mu se stavljaju na teret preduzeo u specifičnim okolnostima što najpotpunije oslikava njegovu svijest, jer radnje preduzima prema licima koja su lišena bilo kakve mogućnosti da se zaštite, kao i prema ljudima koji su dovedeni do potpune psihičke i fizičke iznemoglosti. Tužilaštvo naglašava da se iskazi većine svjedoka saglasni, pa čak i u nevažnim detaljima.

10. Dajući osvrt na pojedine krivičnogopravne radnje, Tužilaštvo ukazuje da optuženi kao pripadnik Armije BiH iste preduzima za vrijeme rata u BiH; da su radnje poduzete na naročito surov način; da iste predstavljaju teške povrede Ženevskih konvencija o zaštiti civilnih osoba i ratnih zarobljenika za vrijeme rata; da su saslušani svjedoci i oštećeni bili civili i ratni zarobljenici koje štite Ženevske konvencije; da su krivična djela koja se optuženom stavljaju na teret izvršena na području općine Konjic; da postoji neksus između rata i počinjenog krivičnog djela, te da se navedene konstatacije temelje kako na subjektivnim, tako i na objektivnim dokazima.

11. Osvrćući se na iskaze svjedoka odbrane i to Jovana Kuljanina, Nermina Mangića, zaštićenog svjedoka „A“, Safeta Đelme, Dževada Turak, Safeta Alikadića, Marinka Pandže, Tužilaštvo ih za konkretni slučaj smatra irelevantnim, dok iskaz optuženog Ese Macić smatra kontradiktornim iskazima ostalih svjedoka, tako da se njegovom kazivanju ne može pokloniti vjera.

12. Na kraju, Tužilaštvo predlaže da se optuženi oglasi krivim za počinjeno krivično djelo, te ga Sud kazni po zakonu.

2. Odbrana

13. U svojim završnim riječima, odbrana ukazuje da se na konkretni slučaj ne može primjeniti KZ BiH iz 2003. godine, nego Krivični zakon SFRJ kao zakon koji je važio u vrijeme navodnog počinjenja radnji krivičnog djela. Odbrana prihvata kao nesporna tri navoda Tužilaštva: da su se radnje krivičnog djela desile za vrijeme oružanog sukoba u BiH; da je optuženi bio pripadnik Armije BiH; da je objekat Čelebići egzistirao kao mjesto gdje su zatvarani ratni zarobljenici i civili srpske nacionalnosti, kao i kriminalni prestupnici iz reda bošnjačkog naroda, te i pripadnici HVO. Međutim, odbrana ne prihvata kvalifikaciju tog objekta kao logora, nego ga definiše kao zatvor za ratne vojne zarobljenike.

14. Odbrana smatra da Tužilaštvo nije dokazalo navode iz optužnice, da nije dokazalo egzistenciju objektivnih elemenata bića krivičnog djela, te da ni na nivou indicije nije potvrdilo da je optuženi počinio neku nedozvoljenu radnju.

15. Odbrana u završnim riječima vrši interpretaciju iskaza svejdoka Branka Šinkovića, Mladena Vukala, Zdravka Đorđića, Janka Glogovca, Boška Gligorovića, Momira Mrkajića, Dragana Đorđića, Velimira Kuljanina, Nove Mojevića, Ranka Žuže, Mile Kuljanina, Marka Draganića, Velibora Mrkajića, Rajka Đorđića, Jovana Kuljanina, Nermina Mangića, zaštićenog svjedoka „A“, Dževada Turka, Safeta Đelme, Senadina Turkovića, Alija Ukaja, zaštićenog svjedoka „B“, Safeta Alikadića, Marijana Pandže, Mehmedalije Rizvića, Rustema Murića, Hazima Delića, Seje Mustafića, Rajka Mrkajića, Velimira Đorđića, Zorana Đorđića, Novaka Mojevića, Muhameda Cakića, Dragoljuba Subotića, Samira Honde, Nenada Zelenovića, te vještaka sudske medicine Željka Karan i vještaka balističara Milka Marića, koji su saslušani tokom glavnog pretresa, te daje svoju ocjenu vjerodostojnosti njihovih iskaza.

16. Odbrana se posebno osvrće na iskaz optuženog Ese Macić ukazujući da mens rea optuženog ne sadrži i ne obuhvata nijedan od elemenata bića krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, te da zbog toga nema njegove krivične odgovornosti. Takođe, u radnjama optuženog nema okrutnosti u postupanju. Odbrana smatra da se ponašanje optuženog i njegovih saboraca može objektivno svesti pod vojnu nuždu, jer je

postupao u granicama naređenja svog pretpostavljenog, te je sa zarobljenicima postupao u skladu sa međunarodnim i humanitarnim pravom.

17. Nadalje, odbrana ističe da su izvedeni dokazi potvrdili da je svijest optuženog i njegovih saboraca obuhvatala elemente radnje da postupaju po naredbi nadređenih i da obavljaju stražarsku dužnost, da postupaju sa namjerom da onemoguće neprijateljske vojnike da napuste objekat Čelebići, a kada su bili sami, bez nadređenih, prema zarobljenima su se odnosili na krajnje human i prihvatljiv način. Odbrana se poziva i na odredbe primjenjivog Krivičnog zakona koje se odnose na stvarnu zabludu.

18. Na kraju, odbrana iznosi i svoj zaključak. U tom kontekstu naglašava da u radnjama optuženog nema dokazanih elemenata bića krivičnog djela iz člana 142. i 144. stav 1. Krivičnog zakona SFRJ; da Tužilaštvo nije dokazalo ko je od zarobljenih civil, a ko ratni zarobljenik, te da je optuženi postupio u skladu sa standardima iz člana 16. Ženevske konvencije.

19. Dalje, u vezi sa tačkom 1. Optužnice odbrana napominje da postoji pravosnažna presuda kojom je utvrđeno da je ubistvo Šćepe Gotovca počinio Esad Landžo. U odnosu na tačku 2. ukazuje da je na tijelu Milorada Kuljanina nađena samo jedna povreda koja je nastala u predjelu donje vilice, a da svjedoci Tužilaštva Branko Šiniković, Boško Gligorević i Janko Gotovac tvrde da su čuli više hitaca, te da je Miloradu Kuljaninu pucano u grudi, vrat i glavu. Odbrana ističe da se predmetna radnja desila 09.06.1992. godine, te da se optuženog ne može osuditi za tu radnju krivičnog djela eventualnom prekvalifikacijom kao nehatnog ubistva, jer je za to krivično djelo nastupio apsolutni rok zastare od 20 godina, i to dana 09.06.2012. godine. Nadalje, dokazi od O15-O21 ukazuju da su oštećeni Momir Mrkajić, Velibor Mrkajić i Velimir Kuljanin različito svjedočili i da se u istrazi nisu sjećali Esi Macić. U vezi sa radnjom iz tačke 6. optužnice, više svjedoka iz reda stražara je dalo različite iskaze u kojima se Eso Macić ne spominje. Tužilaštvo, prema navodima odbrane, nije pokušalo da ospori dokaze odbrane, a dosta je pažnje posvetilo rušenju kredibiliteta Zorana Đorđića. Na kraju, odbrana predlaže da se optužba prema optuženom Esi Macić odbije i da ga Sud oslobodi od optužbe. U odnosu na radnje koje je prema prvobitnoj optužnici optuženi Eso Macić poduzeo prema navodno oštećenim opisanim u tački 3, a odnose se na Zorana Đorđića, Damjana Đorđića, te u tački 4. potvrđene optužnice, prema navodno oštećenim Jovanu Kuljaninu Draganu Đorđiću, Borislavu Gligoreviću, Draganu Gligoreviću, Marku Draganiću, od koji

je Tužilaštvo odustalo preciziranom optužnicom, Sud takođe donese odbijajuća presuda.

C. PROCESNE ODLUKE

1. Odluka o zaštiti svjedoka

20. Odlukom Suda BiH od 15.12.2011. godine, svjedoku je na njegov zahtjev zbog straha od osude javnosti zbog svjedočenja u ovom predmetu, određen pseudonim "A" kao mjera zaštite.

21. Zbog stalnih prijetnji koje svjedok trpi posljednju godinu dana zbog svjedočenja u drugom predmetu kao i zbog mogućnosti da prilikom svjedočenja spomene lica koja su počinioi krivičnih djela i nalaze se na slobodi, te zbog straha za sigurnost sebe i članova svoje porodice, svjedok je zahtjevaio da mu se prije svjedočenja u ovom predmetu dodjele odgovarajuće mjere zaštite koje podrazumjevaju zabranu objavljivanja njegovog imena i prezimena, kao fotografije sa njegovim likom. U skladu sa tim Sud je svojom odlukom od 29.12.2011. godine svjedoku dojelio pseudonim "B", te odredio zabranu objavljivanja ili emitovanja fotografskog, video i audio zapisa sa njegovim likom putem elektronskih ili printanih medija.

22. Sud je u toku cijelog postupka, vodio računa da se u svrhu zaštite identiteta svjedoka ne pomene bilo koji podatak koji ih identifikuje, tako da se sa istim ciljem ni u presudi ne spominju svjedoci pod punim imenom i prezimenom, nego pod dodijeljenim pseudonimima. Svi podaci o zaštićenim svjedocima se nalaze u spisu i pod posebnom su zaštitom.

2. Odluka o isključenju javnosti

23. Vijeće je isključilo javnost sa dijelova glavnog pretresa u skladu sa članom 237. ZKP BiH koja propisuje: "Odluku o isključenju javnosti donosi sud,ja, odnosno vijeće

lješenjem kcje mora biti obrazloženo i javno objavljeno", a iz razloga propisanih članom 235. ZKP BiH. U interesu zaštite svjedoka, javnost je bila isključena sa nastavaka glavnog pretresa 15.12.2011. godine i 29.12.2011. godine kako bi se raspravilo i donijela odluka o mjerama zaštite za svjedoka "A" i svjedoka "B". Naime, u svim navedenim slučajevima, Vijeće je, nakon razmatranja sudske prakse koja ukazuje da nije uvijek moguće predvidjeti i potpuno kontrolisati dinamiku izjašnjenja o pravnim i činjeničnim pitanjima, odlučilo da isključi javnost sa dijelova glavnog pretresa prilikom rasprave o određivanju zaštitnih mjera svjedocima u skladu sa datim okolnostima. Svaki put nakon što bi javnost bila uključena, pretresno Vijeće bi istu upoznalo sa razlozima zbog kojih je isključena i donesenim odlukama.

24. Javnost je bila isključena i dana 12.01.2012.godine kada se raspravljalo o statusu Mehmedalije Rizvića, pa je Vijeće nakon uključenja javnosti, istu obavjestilo da će svjedok svjedočiti javno.

3. Protok roka od 30 (trideset) dana

25. Odredbom člana 251. stav 2. ZKP BiH je propisano da *"Glavni pretres kcji je odgođen mora ponovo početi ako se izmjeni sastav vjeća ili ako je odgađanje trajalo duže od 30 dana, ali uz saglasnost stranaka i branioca vjeće može odlučiti da se u ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uviđaj, nego da se koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranjem glavnom pretresu, odnosno da se koristi zapisnik o uviđaju"*. Kako je u ovom predmetu između glavnih pretresa održanih 14.07.2011. godine i 25.08.2011. godine; 10.11.2011.godine i 15.12.2011. godine, te 05.07.2012. godine i 30.08.2012. godine, proteklo više od trideset dana, postupajući u skladu sa gore navedenom odredbom, Vijeće je uz prethodno pribavljenu saglasnost stranaka u postupku i branioca optuženog, odlučilo da se ranije izvedeni dokazi neće ponovo izvoditi, nego da se postupak nastavi, a koriste izvedeni dokazi sa ranijih glavnih pretresa. Naime, na glavnom pretresu koji je održan 14.07.2011.godine i nakon toga kada je god odgađanje pretresa trajalo duže od 30 dana, Tužilaštvo, odbrana i optuženi su pokazali konzistentnost i uvijek davali svoju saglasnost u smislu citirane zakonske odredbe, tako da se glavni pretres nastavljao bez ponovnog saslušanja svjedoka i vještaka, a korišteni njihovi iskazi sa ranijih glavnih pretresa.

4. Odluka Suda o odbijanju prijedloga odbrane za izvođenje dokaza vještačenja

26. Branilac optuženog Ese Macića je dana 08.03.2012.godine predložio izvođenje vještačenja po vještaku balističaru Mr. Bruni Franjiću, uposleniku Federalnog Ministarstva unutrašnjih poslova-Uprava policije Sarajevo, na okolnosti identifikacije poluautomatske puške sa fotografije koju je branilac dostavio u prilogu svog zahtjeva sa izvodom iz Udžbenika "Forenzička balistika" autora Brune Franjića i dr. Mladena Milosavljevića -izdanje 2009.godine. Vještak bi u nalazu i mišljenju trebao opisati oružije, dati puni ili skraćeni naziv tog oružija, kalibar, princip funkcionisanja (poluautomatska ili automatska), kao i režim paljbe (pojedinačno ili rafalno). Na ovakav način, a u kontekstu kazivanja svjedoka i optuženog, odbrana je željela dobiti odgovor da li je do usmrćenja Milorada Kuljanina došlo usljed pojedinačne ili rafalne paljbe, te u vezi sa tim, da li je do ispaljenja došlo iz poluautomatske ili automatske puške.

27. Uzimajući u obzir da su na okolnosti ubistva Milorada Kuljanina saslušani mnogobrojni svjedoci, te po prijedlogu Tužilaštva proveden dokaz vještačenja po vještaku specijalisti sudske medicine dr. Željku P. Karanu i vještaku balističaru, dipl. ing. Marić Milku koje je odbrana tokom pretresa u vezi sa navedenim ispitala unakrsno, to je pretresno Vijeće prijedlog odbrane za provođenje vještačenja na naprijed opisane okolnosti, cijenilo suvišnim. Detaljnije obrazloženje sa argumentima Vijeće je dalo uz tačku 2. osuđujućeg dijela presude.

II. PRIMJENJIVI ZAKON

28. U vrijeme kada je krivično djelo počinjeno na snazi je bio Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ).¹ Nakon proglašenja nezavisnosti BiH, KZ SFRJ je na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom od 22.5.1992. godine preuzet kao zakon Republike Bosne i Hercegovine (uz manje izmjene), a stupio je na snagu danom objavljivanja. KZ SFRJ je na teritoriji Federacije BiH bio na snazi do 20.11.1998. godine, na teritoriji Republike Srpske do 31.7.2000. godine, a na teritoriji Distrikta Brčko do 2001. godine.

29. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva kao krivično djelo je bio propisan u članu 142. KZ SFRJ- a. Za ovo djelo se mogla izreći kazna zatvora u trajanju najmanje 5 godina ili smrtna kazna. KZ BiH je za ratni zločin protiv civilnog stanovništva predvidio u članu 173., kaznu zatvora u najmanjem trajanju od 10 godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

30. Dakle, upoređujući ove zakonske odredbe, jasno je da je ratni zločin protiv civilnog stanovništva bio regulisan kako KZ SFRJ tako i KZ BiH, ali da je kazna koju predviđa KZ BiH blaža jer ne predviđa mogućnost izricanja smrtno kazne.

31. Imajući u vidu vrijeme izvršenja konkretnog krivičnog djela (1992. godina) i materijalni zakon koji je tada bio na snazi, Vijeće smatra da je važno obratiti pažnju na načelo zakonitosti (na obje strane: ***nullum crimen sine lege i nulla poena sine lege***) i načelo vremenskog važenja krivičnog zakona.

32. Član 3. Krivičnog zakona BiH propisuje načelo zakonitosti, prema kojem nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna.

33. Načelo zakonitosti propisano je takođe članom 7. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (u daljem tekstu: EKLJP) koja ima prioritet nad

¹ Skupština SFRJ- a je Krivični zakon Bosne i Hercegovine usvojila na sjednici Saveznog vijeća održanoj dana 28.9.1976. godine i objavila ga u Službenom listu SFRJ br. 44 pd 08.10.1976. godine.

svim ostalim zakonima u BiH.² Navedeni član EKLJP propisuje: „*Nitko ne može biti proglašen krivim za krivično djelo počinjeno činom i propustom kcji, u času počinjenja, po domaćem ili međunarodnom pravu nisu bili predviđeni kao krivično djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one kcja je bila primjenjiva u času kad je kazneno djelo počinjeno.*“

34. Član 15. stav 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (u daljem tekstu: MPGPP) propisuje: „*Niko se neće smatrati krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom, kcji, u vrijeme počinjenja, nisu predstavljali krivično djelo prema domaćem ili međunarodnom pravu. Isto tako, neće se izreći teža kazna od one kcja je bila primjenjiva u času kada je krivično djelo bilo izvršeno. Ako se, nakon što je djelo počinjeno, zakonskom odredbom predvidi izricanje blaže kazne, to će ići u korist počinioca.*“

35. Dakle, zabranjeno je kažnjavanje za radnje i propuste koji u vrijeme počinjenja nisu predstavljali krivična djela, te je zabranjeno izricanje teže kazne od one koja je bila primjenjiva u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

36. Član 4. KZ BiH (vremensko važenje zakona) propisuje da se na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, a ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primjeniti će se zakon koji je blaži za učinioca.

37. Međutim, izuzetak od načela zakonitosti, sadržan je u članu 4a) KZ BiH, kojim je preuzeta odredba člana 7. stava 2. EKLJP i člana 15. stav 2. MPGPP, čime je eksplicitno omogućeno izuzetno odstupanje i od principa iz člana 4. KZ BiH, kao i odstupanje od obavezne primjene blažeg zakona u postupcima koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu, a u vezi sa inkriminacijom koja uključuje kršenje pravila međunarodnog prava. Ovakav stav zauzet je u dosadašnjoj praksi Suda BiH, a koja slijedi međunarodnu praksu.³

38. Kako je naprijed navedeno, krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva je u kritičnom periodu bio propisan članom 142. KZ SFRJ koji je tada bio na snazi u BiH.

² Član 2.2. Ustava BiH;

Član 173. KZ BiH takođe propisuje ratni zločin protiv civilnog stanovništva, te stoga, krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva je bilo propisano zakonom čime je zadovoljeno načelo *nullum crimen sine lege*.

39. Član 7. stav 1. EKLJP i član 4. KZ BiH, određuju da se primjenjuje zakon koji je bio na snazi u tom periodu ako je blaži za počinioca. U praksi, Evropski sud povredu člana 7. nalazi kada je osuđenoj osobi, retroaktivnom primjenom novog zakona koji direktno ili indirektno (na primjer odredbe o povratništvu) utiče na određivanje kazne, izrečena teža kazna od kazne sa kojom bi ta osoba bila suočena u vrijeme izvršenja krivičnog djela.⁴

40. Ukidanje smrtne kazne u BiH⁵ pokrenulo je nova pitanja u ovome pogledu, odnosno tamo gdje je domaći zakon smrtnu kaznu (član 142. KZ SFRJ) zamijenio kaznom dugotrajnog zatvora (član 173. KZ BiH). Evropski sud shvata pravilo i izuzetak od načela zakonitosti kao jednako priznate koji čine dio istog načela. Evropski sud je razmatrao ovo pitanje u najmanje dva predmeta.⁶

41. U skladu sa jurisprudencijom Evropskog suda, ne može se pozivati na povredu člana 7. Konvencije u slučaju kada je podnosiocu žalbe izrečena doživotna kazna zatvora odnosno kazna dugotrajnog zatvora za krivično djelo za koje je u vrijeme izvršenja bila propisana smrtne kazna, iako doživotna kazna zatvora, odnosno kazna dugotrajnog zatvora nisu bile propisane zakonom koji je tada bio na snazi, zato što je doživotna kazna očigledno blaža od smrtne kazne.

42. Stoga, kako je već rečeno, primjena člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH ne predstavlja povredu načela *nulla poena sine lege* niti povredu prava optuženog na izricanje blaže kazne prema njemu. Upravo suprotno, predstavlja primjenu zakona blažeg po učinioca, što je potpuno u skladu sa zakonom i međunarodnim pravom, odnosno opštim načelima međunarodnog prava.

³ Vidi odluku Ustavnog suda BiH o prihvatljivosti i meritumu u predmetu Abduladhim Maktouf broj AP1785/06 od 30.03.2007. godine, a takođe i odluku ESLJP o prihvatljivosti u predmetu Karmo protiv Bugarske od 09.02.2006. godine;

⁴ Vidi npr. ESLJP, Jamil protiv Francuske, presuda od 08.06.1995. g; ESLJP, Achour protiv Francuske, presuda od 10.11. 2004.g; ESLJP Achour protiv Francuske, Veliko vijeće, presuda od 29.03.2006. godine;

⁵ U skladu sa Protokolima br. 6 i br. 13 Evropske konvencije;

⁶ Predmet *Karmo* protiv Bugarske, Odluka o prihvatljivosti od 09.02.2006. godine. Takođe vidi predmet *Ivanov* protiv Bugarske, Odluka o prihvatljivosti od 05.01.2006. godine;

III. STANDARDI OCJENE DOKAZA I OPĆA OCJENA DOKAZA

43. Osnovna obaveza vijeća u pogledu *svih* dokaza propisana je članom 281. stav 2. ZKP-a BiH u kojem se navodi: “*Sud je dužan savjesno ocjeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana.*”

44. Sudska praksa je za osuđujuću presudu definisala standard “*dokaza van razumne sumnje*”. Prema opšteprihvaćenom stanovištu, dokazi van razumne sumnje su dokazi na osnovu kojih se pouzdano može zaključiti da postoji veći stepen vjerovatnoće da je optuženi počinio krivično djelo.

45. Sud je razmatrao i cijenio sve izvedene dokaze, ali će se u presudi osvrtnati samo na one dokaze koji su relevantni za donošenje odluke, te obrazlagati i iznositi zaključke samo o činjenicama koje su od suštinske važnosti za odluku. Sud podsjeća da član 15. ZKP BiH predviđa princip slobodne ocjene dokaza, koji je ograničen jedino principom zakonitosti dokaza, što znači da je ocjena dokaza oslobođena formalnih pravnih pravila koja bi *a priori* određivala vrijednost pojedinih dokaza. Uspostavljajući ovaj princip, zakonodavac je dao neophodnu slobodu sudskoj vlasti i pokazao povjerenje u prosudbenu moć sudija.

46. Član 10. ZKP BiH (zakonitost dokaza) predviđa da:

“Sud ne može zasnovati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, niti na dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona.”

47. Osim što iskaz svjedoka treba biti dat iskreno, neophodno je i da je iskaz pouzdan. Imajući to na umu, Vijeće je tokom cijelog postupka bilo svjesno da je u iskazima o činjenicama koje su se dogodile puno godina prije davanja iskaza, prisutna nesigurnost usljed nestalnosti ljudske percepcije u odnosu na traumatične događaje i sjećanja tih događaja. Prilikom ocjene iskaza svjedoka koji su svjedočili u predmetnom postupku, vijeće je posebno cijeno njihovo držanje, ponašanje i karakter, razmotrivši u

odnosu na njih i druge dokaze i okolnosti u vezi sa ovim predmetom.

48. Nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače same po sebi da sudsko vijeće koje postupa razložno to svjedočenje mora odbaciti kao nepouzđano.⁷ Slično tome, faktori kao što su vremenski razmak između događaja i svjedočenja, mogući uticaj trećih lica, nepodudarnosti, ili stresne okolnosti u vrijeme događaja ne isključuju automatski mogućnost da se Vijeće osloni na takav iskaz. Međutim, trebalo bi da pretresno Vijeće prilikom ocjenjivanja i odmjeravanja težine dokaza vodi računa i takve faktore uzme u obzir.⁸

49. Vezano za posredne dokaze (dokaze iz druge ruke), Vijeće ističe da su u praksi ovog suda takvi dokazi prihvatljivi. Naravno, dokazna vrijednost takvih dokaza zavisi od konteksta i karaktera predmetnog iskaza, kao i od toga da li je taj iskaz potkrijepljen i drugim dokazima. Osim toga, vijeće podsjeća da je Sud slobodan u ocjeni dokaza (u skladu sa članom 15. ZKP BiH).

50. Vijeće je imalo u vidu i praksu Evropskog Suda za ljudska prava⁹ prema kojoj se Sud, iako je obavezan dati razloge za svoju odluku, ne mora detaljno baviti svakim argumentom koji je iznijela neka od strana u postupku.

51. Ne postoji zakonska obaveza da se u presudi izlože svi pojedini dokazi. Zakonska obaveza je razmatranje svih iznesenih dokaza prilikom donošenja odluke. Bilo bi nesvršishodno nametati bilo kojem sudećem Vijeću obavezu da svaki pojedinačni dokaz, dakle, svako svjedočenje i svaki materijalni dokaz koji su izneseni tokom glavnog pretresa, pojedinačno obrazlaže u presudi.

52. Žalbeno vijeće u predmetu *Kvočka* podsjeća na to da je stvar diskrecione ocjene pretresnog vijeća koje će pravne argumente razmotriti. Što se tiče zaključaka o činjenicama, pretresno Vijeće je dužno da izvede samo one zaključke o činjenicama koji su od suštinske važnosti za utvrđivanje krivice po određenoj tački optužnice. Nije nužno osvrtnati se na svaki iskaz svjedoka ili svaki dokaz u sudskom spisu.¹⁰

⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebić*, par.485 i 496 – 498.

⁸ Predmet *Kupreškić i dr.*, br. IT-95-15-A, Presuda žalbenog vijeća od 23.10.2001.godine, strana 12, par 31;

⁹ Predmet Evropskog suda za ljudska prava *Garcia Ruiz v. Spain*, No. 30544/96, 21.01.1999. godine

¹⁰ Presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Kvočka i dr.*, par. 23-25

53. Isti stav je iznesen od strane Žalbenog vijeća MKSJ i u predmetu *Mucić i dr.*: „Pretno vijeće nije dužno da u svojoj presudi iznosi i opravdava svoje nalaze u vezi sa svime što je izneseno tokom suđenja“¹¹

54. Žalbeno Vijeće podsjeća da pretno vijeće ima puno diskreciono pravo da odmjeri koju će težinu i vjerodostojnost pripisati iskazu nekog svjedoka¹². Pritom pretno vijeće mora uzimati u obzir relevantne faktore u zavisnosti od konkretnog slučaja, uključujući i ponašanje svjedoka u sudnici, njegovu ulogu u datim događajima, uvjerljivost i jasnoću njegovog iskaza, pitanja da li ima protivrječnosti ili nedosljednosti u njegovim uzastopnim izjavama ili između njegovog svjedočenja i drugih dokaza, ranije primjere lažnog svjedočenja, motivaciju za davanje lažnog iskaza, te odgovore tog svjedoka tokom unakrsnog ispitivanja.¹³

55. U ovome predmetu, Sud je cijenio dokaze u skladu sa odredbama ZKP BiH, prevashodno primjenjujući pretpostavku nevinosti iz člana 3. ZKP BiH, koja otjelovljuje opšti princip prava prema kojem je na Tužilaštvu teret utvrđivanja krivice optuženog, koje to mora uraditi van razumne sumnje.

A. KREDIBILITET SVJEDOKA ZORANA ĐORĐIĆA

56. Zoran Đorđić je kao svjedok odbrane saslušan na glavnom pretresu koji je održan 05.04.2012.godine, a zatim i dana 30.08.2012.godine kao dokaz u fazi duplike, dok je Tužilaštvo u smislu člana 261. stav 2. tačka c) ZKP BiH u fazi replike saslušalo pet dodatnih svjedoka i uložilo dva materijalna dokaza kojim se pobijaju navodi odbrane u vezi iznesenih tvrdnji ovog svjedoka.

57. Naime, svjedok Zoran Đorđić je tvrdio da je bio predsjednik Saveza logoraša Republike Srpske u SAD-u, da je skupljao izjave preživjelih lica srpske nacionalnosti u vezi zločina počinjenih na području Konjica, te da je izjave nekih svjedoka pokazivao u kafani kod Miće Bradine (Kuljanin Mitra) u Šabcu. Tvrdi da Dragan Đorđić nije bio

¹¹ *Mucić i dr.*, Presuda Žalbenog vijeća, 20. februara 2001. godine, par. 498

¹² Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par.194, Međunarodni krivični sud za Ruandu;

¹³ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i dr.*, par 194.;

očevidac ubistva Milorada Kuljanina u logoru Čelebići i da je svoj iskaz Tužilaštvu BiH dao na osnovu onoga što je pročitao u iskazima svjedoka Janka Glogovca i Boška Gligorevića. Navodi da je prijavio Dragana Đorđića za lažno svjedočenje, te da je u vezi s tim dana 02.11.2011.godine SIPA-i dao izjavu. Kategoričan je u tvrdnji da nikada od Dragana Đorđića nije iznuđivao novac da ga ne bi prijavio za lažno svjedočenje, te da se tu radilo o novčanim potraživanjima po nekom drugom osnovu. Navodi da mu je jedino poznato učešće optuženog Ese Macića u ubistvu Milorada Kuljanina, dok mu drugi događaji nisu poznati.

58. U postupku izvođenja dokaza replike, Tužilaštvo je saslušalo svjedoke Novaka Mijovića, Dragoljuba Subotića, Cakić Muhameda, Samira Hondu i Zelenović Nenada, te u spis uvelo materijalne dokaze (izvještaj i službenu zabilješku)¹⁴ u cilju dokazivanja da je svjedok Zoran Đorđić ucjenjivao svjedoka Dragana Đorđića za *navodno lažno svjedočenje*, da je od mnogih osoba iznuđivao novac na ime pružanja informacija vezano za ratne zločine počinjene na području općine Konjac, kao i na okolnosti vezana za karakterna svojstva Zorana Đorđića, želeći time ukazati na upitni kredibilitet ovog svjedoka.

59. Svjedok Novak Mijović je ovlašćena službena osoba SIPA-e koja je sačinila službenu zabilješku od 07.11.2011.godine¹⁵, a svjedočila je na okolnosti njenog sadržaja, odnosno razgovora Zorana Đorđića i njegovih prijatelji Draganu Đorđiću. Tužilaštvo je saslušalo i svjedoke Dragoljuba Subotića, Cakić Muhameda, Samira Hondu i Zelenović Nenada kao direktne žrtve ucjenjivanja Zorana Đorđića ili kao osobe koje imaju saznanja o ponašanju Zorana Đorđića prema drugim osobama.

60. Svjedoci Muhamed Cakić¹⁶ i Zelenović Nenad¹⁷ su pred Sudom potvrdili da im je Zoran Đorđić iznuđivao novac kako ih ne bi prijavio za zločine koje su počinili u ratu. Svjedok Dragoljub Subotić¹⁸ dobro poznaje Zorana Đorđića i kaže da njega interesuje samo novac, a poznato mu je da je od ljudi iznuđivao novaca, te da je bio prisutna kada

¹⁴ Izvještaj PU Konjic broj 02-02/4-2-04-02-2558/2011 od 06.09.2011.godine sa priložima, Službena zabilješka Državne agencije za istragu i zaštitu broj 16-04/2-5-04-2-897/11 od 07.11.2011.godine

¹⁵ Dokaz T-62

¹⁶ Svjedok Muhamed Cakić svjedočio 31.05.2012.godine;

¹⁷ Svjedok Zelenović Nenad svjedočio 14.06.2012.godine;

¹⁸ Svjedok Dragoljub Subotić svjedočio 31.05.2012.godine;

mu je Dragan Đorđić jedne prilike dao novac. Svjedoku Hondo Samiru¹⁹ je poznato da je Zoran Đorđić dolazio kod njegovog zeta i iznuđivao novac tražeći 10 000KM za neprijavlivanje za navodne zločine koje je činio u ratu. Svjedok Hazim Delić takođe navodi da ga je nakon što se vratio iz Haga posjetio Zoran Đorđić i nudio mu 500 maraka tražeći od njega da ne priča o onome šta je u zatvoru/logoru Čelebići radio sa ženskom, duševno bolesnom osobom srpske nacionalnosti.

61. Nakon izvođenja dokaza replike, odbrana je istakla interes da u duplici kroz saslušanje Dragana Đorđića i suočenje istog sa Zoranom Đorđićem, dobije dodatnu argumenatciju za tvrdnju da su svjedoci Dragan Đorđić i Zoran Đorđić učestvovali u lažnim konstrukcijama iskaza svjedoka sa namjerom da se Eso Macić neosnovano optuži za radnje iz optužnice.

62. Dana 30.08.2012.godine je pozvan i saslušan svjedok Zoran Đorđić koji je tvrdio da je u lošim odnosima sa Subotićem, aludirajući da mu se zbog toga ne može vjerovati; da je Muhamed Cakić njemu nudio novac da se plati ženi koju je silovao da ne priča, te da on kao član Saveza logoraša Amerike i Kanade nema nikakve veze sa Savezom logoraša Republike Srpske.

63. Međutim, u toku postupka duplike nije došlo do saslušanja svjedoka Dragana Đorđića niti do njegovog suočenja sa Zoranom Đorđićem. Iz zabilješke Odjela za podršku svjedocima od 14.08.2012.godine koja se nalazi u spisu, Sud, stranke u postupku i branilac su obavješteni da Dragan Đorđić uslijed preloma kičme nije u mogućnosti da pristupi pred Sud, a zbog predstojeće rehabilitacije, to neće moći učiniti ni u dogledno vrijeme. Zbog neizvjesnosti kada će svjedok biti u mogućnosti da se pojavi pred Sudom, odbrana je odustala od saslušanja ovog svjedoka, odnosno njegovog suočenja sa Zoranom Đorđićem, tako da ovi dokazi nisu ni provedeni.

64. Dokaz Tužilaštva **T-63**²⁰ sadrži radnje svjedoka Zorana Đorđića povezane sa mogućim istragama koje se vode u Odjelu za ratne zločine Tužilaštva BiH, a koje je Sud cijenio samo u svjetlu kredibilitnosti svjedoka Zorana Đorđića.

¹⁹ Svjedok Hondo Samir svjedočio 14.06.2012.godine;

²⁰ Izvještaj PU Konjic, broj 02-02/4-2-04-02-2558/2011 od 06.09.2011.godine, dostavljen od strane Kantonalnog Tužilaštva HNK

65. Prema sadržaju službene zabilješke ovlaštene osobe SIPA od 07.11.2011 godine, Dragan Đorđić je u toku aprila 2011.godine dobio poziv od Zorana Đorđića koji mu je prijetio da će otići na Sud i ispričati da je lažni svjedok ako mu ne pošalje 500 eura, te da mu je Dragan, između ostalog, rekao da je bolje da od Ese Macića uzme 20 000 eura nego od njega 500 eura.

66. Nadalje, u predmetnoj službenoj zabilješci se navodi da je 02.11.2011.godine Zoran Đorđić poslao SMS Draganu Đorđiću u kojoj kaže: *“odradio sam te u SIPA-i, da te naučim pameti da ne treba lažno svjedočiti”*.

67. Sud nije prihvatio tezu odbrane da su iskazi svjedoka Janka Glogovca, Branka Šinikovića, Dragana Đorđića i Boška Gligorevića rezultat uticaja svjedoka Zorana Đorđića. Naime, sud je u kontekstu navedenih događaja i u svijetlu ostalih provedenih dokaza, cijenio iskaze svih svjedoka pojedinačno i u njihovoj međusobnoj povezanosti, te u daljnjem obrazloženju ove presude dao svoje razloge zašto nekom svjedoku vjeruje, odnosno zašto prihvata ili ne prihvata njegov iskaz, ali pri tome Vijeću ništa nije ukazalo da su iskazi gore navedenih svjedoka dati pod bilo kakvim uticajem Zorana Đorđića i da oni neosnovano terete optuženog Esu Macića.

68. Tužilaštvo i odbrana su saglasni da je kredibilitet Zorana Đorđića kao svjedoka upitna, međutim ponuđeni dokazi odbrane na oklonosti da su iskazi svjedoka Dragana Đorđića, Branka Šinikovića, Janka Glogovca i Boška Gligorevića rezultat ucjene, odnosno rezultat iznuđivanja novca Zorana Đorđića, nisu dostatni da bi Vijeće izvelo takav zaključak.

B. SVJEDOČENJE OPTUŽENOG ESE MACIĆA

69. Dana 13.09.2012.godine optuženi Eso Macić je svjedočio u svoju korist i iznio svoju odbranu u odnosu na sve tačke optužnice.

70. Optuženi navodi da je početkom juna 1992.godine sa Zlatara došao u *objekat Čelebići* gdje je obavljao stražarske dužnosti, ali da nikada nije ulazio u “šahtove”, niti u objekat broj “9”, dok je u objektu broj “6” u više navrata otvarao vrata, a ušao samo jednom. Takođe navodi da je uvijek nosio pušku “papovku” čijom upotrebom je prilikom svakog ispaljivanja morao ponovo “pritiskati” okidač. U vezi navoda iz tačke 1.

optužnice, ističe da je za osobu po imenu Šćepo Gotovac prvi put čuo kada je došao u Tužilaštvo BiH.

71. Objašnjavajući događaj u kojem se desilo ubistvo Milorada Kuljanina, optuženi navodi da je Milorad Kuljanin to jutro tražio da ide sam u wc, da mu je otvorio vrata, ali kako mu je pokušao oteti pušku, te bio jači od njega, puška je opalila, a on je nakon toga pušku odmah odbacio. Odveden je kod Hazima koji je o ovom događaju napisao zabilješku. Navodi da je poslije ovog događaja bio u šoku pa su ga rasporedili na kapiju. Naglašava da je puška samo jednom opalila.

72. Takođe navodi da zbog toga što nije htio ubiti Mehmedaliju Rizvića, da ga je Hazim otjerao sa kapije, a potom da je upućen u "Musalu.

73. Kaže da je u Musalu otišao polovinom juna 1992.godine i da nikada nije maltretirao Novu Mojevića, niti da je učestvovao u maltretriranju i sprovođenju Branka Šinikovića jer je to radila Vojna policija, a on nije bio pripadnik Vojne policije.

74. Cijeneći odbranu optuženog Ese Macića na koju će se Sud u daljem obrazloženju presude osvrutati u kontekstu svih provedenih dokaza kako subjektivne tako i objektivne prirode, Vijeće istu nalazi neuvjerljivom i usmjerenom na umanjenje krivične odgovornosti za djelo koje mu se optužnicom stavlja na teret.

IV. UTVRĐENO ČINJENIČNO STANJE

A. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA IZ ČLANA 173.

KZ BiH

75. Na osnovu izmjenjene optužnice Tužilaštva BiH, optuženi Eso Macić se tereti da je počinio krivična djela iz člana 173. tačka c) i člana 175. tačka a) KZ BiH, a sve u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. istog Zakona, tako što je postupao suprotno članu 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine i članu 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12. avgusta 1949. godine.

76. Međutim, Vijeće je utvrdilo pravnu kvalifikaciju drugačiju od one navedene u izmjenjenoj optužnici, i to da je optuženi opisane krivično pravne radnje poduzeo samo prema civilima kao kategoriji zaštićenih osoba, a ne i prema ratnim zarobljenicima čija definicija je pobliže određena u članu 4. **Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12. avgusta 1949. godine.** Ovim pitanjem Vijeće se detaljnije bavi u posebnom dijelu presude koja govori o zaštićenim licima i daje razloge koji su opredjelili pretresno Vijeće da zauzme ovakav stav.

77. Kod ovakvog stanja stvari Vijeće je optuženog Esu Macića oglasilo krivim za krivično djelo .Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. tačka c) KZ BiH u vezi sa članom 29. (saizvršilaštvo) i 180. stav 1. (individualna krivična odgovornost) KZ BiH.

78. U članu 173. stav 1. tačka c) KZ BiH navodi se:

Ko kršćći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini koje od ovih djela:

c) ubijanja, namjerno nanošenje osobi snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenje), nečovječno postupanje, biološke, medicinske ili druge znanstvene eksperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja,

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

79. Krivično djelo za koje je optuženi Eso Macić oglašen krivim, prema

zakonskoj definiciji člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH, ima sljedeće elemente: da djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava; da kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata; da djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, te da počinitelj mora narediti ili počiniti djelo.

80. Na osnovu svestrane ocjene provedenih dokaza kako optužbe tako i odbrane, Vijeće nalazi da je optuženi radnjama pobliže opisanim u tačkama 1, 2, 3 i 4 izreke ove presude, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, kao pripadnik Armije BiH, učestvovao u prelaćivanju i ubistvu Šćepe Gotovca, počinio ubistvo Milorada Kuljanina, nečovječno postupao sa zatvorenicima Momiom Mrkajićem, Veliborem Mrkajićem i Velimiom Kuljaninom, te učestvovao u prelaćivanju zatvorenika nakon posjete Međunarodnog Crvenog Krsta u logoru "Čelebići", i to Mileta Kuljanina, Momir Mrkajića, Velibor Mrkajića, Velimira Kuljanina, Branka Šinikovića, Ranka Žuže, Boška Gligorevića, Zdravka Đorđića, čime je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH u vezi sa članom 29. i članom 181. stav 1. istog Zakona.

1. Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava

81. Sud je utvrdio da je optuženi Eso Macić postupajući suprotno pravilima međunarodnog humanitarnog prava, kršenjem odredbe člana 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba od 12.08.1949.godine počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH, a sve u vezi sa članom 29. i 180. stav 1. KZ BiH. Gore pomenuti član 3. je zajednički za sve Ženevske konvencije i naziva se "zajednički član 3".

Član 3. stav 1. Ženevskih konvencija glasi:

'U slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba i koji izbije na teritoriji jedne od Visokih strana ugovornica, svaka od Strana u sukobu biće dužna da primjenjuje bar sljedeće odredbe:

1) Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rane, lišenja slobode, ili iz bilo kojeg drugog uzroka, postupaće se, u svakoj prilici, čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili ubjeđenju, polu, rođenju ili imovnom stanju, ili bilo kome drugom sličnom mjerilu.

U tom cilju, zabranjeni su i u buduće se zabranjuju, u svako doba i na svakom mjestu, prema gore navedenim licima, između ostalih i slijedeći postupci:

Tačka a). Nasilje što se nanosi životu i tjelesnome integritetu, osobito sve vrste ubojstva, sakaćenja, okrutnosti i mučenja.

Tačka c) povreda ličnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci;

82. Član 3. Ženevske konvencije iz 1949. godine, se smatra odredbom običajnog prava i obavezujući je za sve strane u sukobu, bilo nemeđunarodnom ili međunarodnom, te je s toga ova odredba bila važeća u vrijeme i na mjestu događaja za koje se optuženi tereti. Navedeni član je zajednički za sve Ženevske konvencije, odnosno isti je inkorporiran u sve četiri Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine. Njegova suština jeste osim što se primjenjuje u svim vrstama sukoba (međunarodni i nemeđunarodni), da svim osobama koje ne učestvuju direktno u neprijateljstvima garantuju određena prava, odnosno prema kojima se garantuje čovječno postupanje i zabranjuju određeni postupci taksativno nabrojani u tačkama a) do d) člana 3.

83. Kod tumačenja ove odredbe jasno je da nije neophodno da počinilac zna za ili da namjerava da krši međunarodne norme, već je dovoljno da je samo počinjenje suprotno pravilima međunarodnog prava. Da bi se utvrdilo kršenje pravila međunarodnog prava, neophodno je da se utvrdi protiv koga je počinjenje bilo usmjereno, odnosno da li je djelo bilo usmjereno protiv posebne kategorije osoba koje su zaštićene članom 3. stav 1. Ženevske konvencije. U konkretnom slučaju, optuženi Macić Eso je krivičnopravne radnje poduzeo prema civilima.

84. Povrede koje se nanose životu i tjelesnom integritetu, naročito sve vrste ubistva, okrutnosti mučenja kao i sve ono što dovodi do povrede ličnog dostojanstva i ponižavajući postupci su posebno zabranjeni prema ovoj kategoriji.

85. Na osnovu provedenih dokaza, kako optužbe, tako i odbrane, Vijeće je utvrdilo da je optuženi na način pobliže opisan u tačkama osuđujućeg dijela ove presude, nečovječnim postupanjem nanio teške povrede životu i tjelesnom integritetu oštećenih i ponižavajući postupao prema zaštićenoj kategoriji osoba.

86. Da bi se utvrdila kršenja pravila međunarodnog prava u konkretnom predmetu, neophodno je da se utvrdi da je navedeno zabranjeno činjenje bilo usmjereno protiv

zaštićene kategorije lica zaštićenih prema zajedničkom članu 3. Ženevskih konvencija.

(a) **ZAŠTIĆENA LICA**

87. Prema definiciji zaštićene kategorije iz člana 3. stav 1. Ženevskih konvencija to su "lica koja ne učestvuju *neposredno u nepr.jate.jstvima*, podrazumevajući tu i *pripadnike oružanih snaga kcji su položili oružje i ... lica onesposobjena za borbu*". Pored toga, prema članu 3. stav 2., ranjenici i bolesnici uživaju posebnu zaštitu. U smislu odredbe zajedničkog člana 3. civilom se smatra lice koje "ne učestvuje neposredno u neprijateljstvima" i koje nije pripadnik oružanih snaga, odnosno nije borac.

88. Za bolje razumjevanje definicije "*civila*" date u zajedničkom članu 3. Ženevskih konvencija i razumjevanje termina "*neposredno u nepr.jate.jstvima*", Vijeće se poziva se na praksu MKSJ-a gdje se navedena sintagma definiše.

89. Osoba **aktivno sudjeluje u neprijateljstvima** kada učestvuje u ratnim dejstvima koji će, „*po svom karakteru ili svrsi, vjerovatno nan.jeti stvarnu štetu ljudstvu ili mater.jalno-tehničkim sredstvima oružanih snaga nepr.jate.ja.*²¹

90. Međunarodni krivični sud je također utvrdio da pojam *aktivnog* ili *direktnog* učešća u neprijateljstvima „*ne znači samo direktno učešće u nepr.jate.jstvima, drugim r.ječima borbi, nego također uk.jučuje aktivno učešće u aktivnostima vezanim za borbu*“.²²

91. Iako pripadnost oružanim snagama može ozbiljno upućivati na to da žrtva direktno učestvuje u neprijateljstvima, ona nije pokazatelj koji bi sam po sebi bio dovoljan za takav zaključak.²³

²¹ D.Milošević, presuda Pretresnog vijeća, paragraf 947.;

²² Lubanga Dyilo, Odluka o potvrdi optužnice ¶ 261; Germain Katanga i drugi, predmet br. ICC-01/04- 01/07-717, predpretresno vijede od 30.09.2008., fusnota 375 na ¶ 276; Bahar Idriss Abu Garda, predmet br. ICC-02/05-02/09-243-Red, Predpretresno vijede, Odluka o potvrdi optužnice od 08.02.2010. ¶ 83; Abdallah Banda Abakaer Nourain i drugi, predmet br. ICC-02/05-03/09-121-Corr-Red, Odluka o potvrdi optužnice od 08.03.2011., ¶ 66.)

²³ Halilović, presuda Pretresnog vijeda od 16.11.2005.g., parag 33 – 34. Naglasiti da legalnost napada na pripadnika oružanih snaga ne zavisi od direktnog učešća te osobe u neprijateljstvima. Pojam direktnog učešća u neprijateljstvima odnosi se na civile, ne na borce ili vojnike, te su civili i borci/vojnici dvije međusobno isključujuće kategorije.

92. Na osnovu naprijed navedenog, da bi se zaključilo da lice učestvuje *neposredno u nepr.jate.jstivama*, nije dovoljno da se utvrdi da pripada oružanim snagama, niti da direktno učestvuje u borbi, potrebni su dokazi koji ukazuju da lice učestvuje i u van borbenim aktivnostima.

93. U ovom konkretnom predmetu, pored činjenice da nema dokaza koji bi ukazivali na pripadnost lica oružanim snagama jedne strane u sukobu, nema ni dokaza da su učestvovali u borbama kojima bi cilj bio nanošenje stvarne štete ljudstvu ili materijalno-tehničkim sredstvima oružanih snaga neprijatelja.

94. Tužilaštvo optužnim aktom sugerše da su oštećeni civili i ratni zarobljenici, međutim, u toku postupka prezentirani objektivni dokazi Vijeću nisu bili dovoljni za zaključak da su oštećeni zatvoreni u *zatvoru/logoru Čelebići* mali status ratnih zarobljenika, niti je u toku dokaznog postupka Tužilaštvo na jasan i nedvosmislen način utvrđivalo status svakog oštećenog, već se na skupinu zatvorenika u "*Čelebićima*" i "*Musali*", referiralo sintagmom "ratni zarobljenici i civili".

95. U odgovoru na pitanje kojoj su kategoriji zaštićenih osoba po Ženevskim konvencijama pripadali oštećeni u vrijeme kada optuženi prema njima u *zatvoru/logoru Čelebići* poduzima nedozvoljene radnje za koje se tereti, Vijeće se u svijetlu kriterija međunarodnog humanitarnog prava bavilo detaljnom analizom onih subjektivnih i objektivnih dokaza koji su provedeni tokom postupka.

96. U članu 4. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12. augusta 1949.godine taksativno je navodeno ko se ima smatrati ratnim zarobljenikom u smislu ove Konvencije.²⁴ Za potrebe definisanja statusa oštećenih lica u ovom predmetu,

²⁴ Član 4. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima: „Ratni zarobljenici, u smislu ove Konvencije jesu lica koja pripadaju jednoj od sledećih kategorija, a koja su pala pod vlast neprijatelja:

1) pripadnici oružanih snaga jedne strane u sukobu, kao i pripadnici milicija i dobrovoljačkih jedinica koji ulaze u sastav tih oružanih snaga,

2) pripadnici ostalih milicija i pripadnici ostalih dobrovoljačkih jedinica, podrazumevajući tu i pripadnike organizovanih pokreta otpora, koji pripadaju jednoj strani u sukobu i koji dejstvuju izvan ili u okviru svoje sopstvene teritorije, čak i da je ta teritorija okupirana, pod uslovom da te milicije ili dobrovoljačke jedinice, podrazumevajući tu i ove organizovane pokrete otpora, ispunjavaju sledeće uslove:

a) da na čelu imaju lice odgovorno za svoje potčinjene;

b) da imaju određen znak za razlikovanje i koji se može uočiti na odstojanju;

potrebno je navesti ko se ima smatrati borcem. Dopunskim protokolom uz Ženevske konvencije o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba od 1977. godine (Protokol I) *status borca je priznat svakom licu kcje pripada nekaj grupi ili jedinici organizovanih oružanih snaga, pod uslovom da se nalazi pod komandom kcja je odgovorna za rukovođenje učesnicima u oružanom sukobu i da podliježe unutrašnjem sistemu discipline, kcji obezbeđuje i poštovanje međunarodnog ratnog prava.* Navedene odredbe Konvencije Vijeće koristi samo za potrebe definisanja u svrhu ove presude.

97. Za potrebe utvrđenja statusa oštećenih, Vijeće je analiziralo njihove iskaze u kontekstu pitanja šta je tačno svaki od zatočenika radio prije hapšenja i da li su neposredno učestvovali u neprijateljstvima.

98. Na osnovu iskaza svjedoka koji su bili zatvoreni u *zatvoru/logoru Čelebići sa Šćepom Gotovcem*, a na koje se presuda poziva u obrazloženju tačke 1. osuđujućeg dijela presude, Vijeće je zaključilo da se radilo o osobi koja u vrijeme radnje izvršenja nije bila vojno sposobna niti vojno angažirana s obzirom na starosnu dob od 70. godina i slabu tjelesnu konstituciju. Nema dokaza koji bi pokazali suprotno, kao što nema ni dokaza o statusu ubijenog **Milorada Kuljanina**, pa je Vijeće za potrebe ove presude primjenom člana 50²⁵. Dopunskog protokola uz Ženevske Konvencije od 12.08.1949. godine, te imajući u vidu stav vijeća MKSJ-a u predmetu *Tužilac protiv Stanislava Galića*, „u slučaju dvojbe da li je neka osoba civil ili ratni zarobljenik“, zaključilo da su Šćepo Gotovac i Milorad Kuljanin u vrijeme kada optuženi prema njima poduzima

c) da otvoreno nose oružje;

d) da se, pri svojim dejstvima, pridržavaju ratnih zakona i običaja;

3) pripadnici redovnih oružanih snaga koji izjavljuju da pripadaju jednoj vladi ili vlasti koju nije priznala Sila pod čijom se vlašću nalaze;

4) lica koja prate oružane snage iako neposredno ne ulaze u njihov sastav, kao što su civilni članovi posada vojnih vazduhoplova, ratni dopisnici, snabdevači, članovi radnih jedinica ili službi čija je dužnost da se staraju o udobnosti oružanih snaga, pod uslovom da su za to dobila dozvolu od oružanih snaga u čijoj se pratnji nalaze, dok su ove dužne da im u tu svrhu izdaju ličnu kartu sličnu priloženom obrascu;

5) članovi posada, podrazumevajući tu komandante, pilote i učenike trgovačke mornarice i posade civilnog vazduhoplovstva, strana u sukobu koji ne uživaju povoljniji postupak na osnovu drugih odredaba međunarodnog prava;

6) stanovništvo neokupirane teritorije koje se, usled približavanja neprijatelja, dobrovoljno diže na oružje da bi pružilo otpor neprijateljskoj najezdi, a koje nije imalo vremena da se organizuje kao redovna oružana sila, ako ono otvoreno nosi oružje i ako poštuje ratne zakone i običaje.

²⁵ Civil je svaka osoba koja ne pripada jednoj od kategorija osoba navedenih u članu 4A (1), (2), (3) i (6) Treće konvencije, i u članu 43. ovog protokola. U slučaju sumnje da li je neka osoba civil, ta osoba smatrat će se za civila.

zabranjene radnje, imali status civila. Vijeće ponavlja da navedenu odredbu Protokola citira i koristi samo za potrebe definisanja.

99. Svjedok **Mile Kuljanin**, kaže da je napustio selo Blace i pridružio se grupi lica srpske nacionalnosti iz sela Bradina koji su pokušali da pređu na srpsku teritoriju i dođu do mjesta Kalinovik. Kaže da su na putu prema Kalinoviku u selu Ljuta, pozvani od strane pripadnika druge strane da pregovaraju i da tada nije imao oružije, a bio je u civilnoj odjeći. Ništa nije ukazivalo da je Mile Kuljanin imao status borca.

100. Svjedok **Momir Mrkajić** je tokom svjedočenja takođe govorio o napuštanju sela Bradina i rekao da je prilikom zarobljavanja imao oružije koje je predao. Tužilaštvo tokom pretresa ni u odnosu na njega nije ponudilo dokaze koji bi pobliže odredili status ove osobe, odnosno da je u momentu zarobljavanja bila borac. U nedostatku drugih pokazatelja Vijeće primjenom standarda međunarodnog humanitarnog prava takođe zaključuje da se radi o osobi koja nije bila pripadnik organizovanih oružanih snaga, nije direktno učestvovala u neprijateljstvima, te da je u momentu zarobljavanja položila oružije.

101. Svjedok **Velibor Mrkajić** u svom iskazu navodi da nije bio vojno angažiran, ali da je imao pušku koju nije upotrijebio, te da ju je kao i ostali sakrio u jednu pećinu za vrijeme dok su se krili u šumi. Kaže da pušku nije imao prilikom zarobljavanja. U smislu zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija radi se o licu koji nije učestvovao neposredno u neprijateljstvima-civilu. U nedostatku drugih dokaza Vijeće je status oštećenog Velibora Mrkajića cijenilo u kontekstu njegove izjave da nije bio vojno angažiran, da nije imao pušku prilikom zarobljavanja i da nije neposredno učestvovao u neprijateljstvima.

102. Svjedok **Velimir Kuljanin** ističe da nije bio pripadnik oružanih snaga, ali da je imao pušku i učestvovao u seoskim stražama u Bradini do 25.maja 1992.godine kada je došlo do napada na selo. Nakon napada, zajedno sa drugim mještanima sela povukao se u šumu i pokušao sa ostlim doći do slobodne teritorije Kalinovika. Kod sela Ljuta su ih uočili pripadnici TO-a i pozvali na predaju, što su i učinili i tada predali naoružanje. Iz iskaza Velimira Kuljanina očigledno je da se ne radi o borcu niti se taj zaključak može izvesti iz njegove pripadnosti seoskoj straži budući da se ne radi o organizovanim oružanim snagama pod komandom koja je odgovorna za rukovođenje u oružanom sukobu, a na što ukazuje i Rajko Đorđić u svom iskazu.

103. Svjedok **Branko Šiniković** tvrdi da je bio civil u vrijeme zarobljavanja, da je kao i svi imao pušku ("tandžaru", 49mm) u vrijeme napada na selo Bradina, ali zbog lične sigurnosti i odbrane. Nije bio pripadnik neke oružane formacije, a pušku je dobio od Srpske Demokratske Stranke. Uspio je da se za vrijeme napada na selo Bradinu probije između redova Armije BiH i HVO-a, do sela Brđani a za vrijeme proboja odbacio je oružije, tako da u Brđanima nije imao naoružanja. U selu Brđani je boravio 7 do 10 dana u kući sa majkom kada su došli pripadnici Armije BiH i pozvali ga na sastanak u Podorašac. Na tom sastanku nije imao oružije, a sa tog mjesta sve njih civile su potrpali na kamion i odvezli u *zatvor/logor Čelebići*. U smislu zajedničkog člana 3. Branko Šiniković je prema ocjeni ovog Vijeća bio civil, jer se sam predao, nije bio pripadnik neke oružane formacije, niti je neposredno učestvovao u neprijateljstvima.

104. Svjedok **Ranko Žuža** navodi da je učestvovao u seoskim stražama prije napada na selo Bradinu, ali da nije pripadao nekoj vojnoj formaciji/oružanim snagama. Prilikom zarobljavanja imao je poluautomatsku pušku koju je sam predao nakon što je čuo da se zarobljavaju i žene i djeca. Prema ocjeni Vijeća svjedok Ranko Žuža pripada zaštićenoj kategoriji lica prema članu 3, i to grupi civila.

105. Svjedok **Boško Gligorević** za sebe također tvrdi da je bio civil, te da u vrijeme napada na selo Bradinu nije bio pripadnik vojne formacije, niti je učestvovao u odbrani sela jer nije ni imao naoružanje, istovremeno dodajući da je "selo jedino mogao braniti kocem".

106. Svjedok **Zdravko Đorđić** navodi da je u selu Bradina živio do napada 25.05.1992.godine, kada je bojeći se za svoju sigurnost napustio kuću i otišao u pravcu Bjelašnice. U momentu zarobljavanja na Dugom Polju nije imao naoružanje koje je odmah na početku puta prema Bjelašnici odbacio. Prilikom zarobljavanja, Zdravko Đorđić nije imao oružije niti je neposredno učestvovao u neprijateljstvima, te nije bio pripadnik neke oružane formacije. U smislu zajedničkog člana 3. radi se o civilu.

107. Svjedok **Novo Mojević** je živio u kući sa majkom u mjestu Slavljevići do 25.decembra 1992.godine kada su ga pripadnici Armije BiH uhapsili i odveli u Parsoviće, a nakon toga je prebačen u sportsku dvoranu "Musalu". Kaže da nikada nije bio pripadnik neke oružane formacije, jer je bio nesposoban za vojsku.

108. Nakon što je izvršilo analizu iskaza svjedoka oštećenih u cilju utvrđenja

statusa istih, vijeće je takođe cijenilo i položaj svjedoka Rajka Đorđića u vojnom smislu, odnosno da li je isti bio na čelu vojne jedinice mještana Bradine.

109. U toku dokaznog postupka odbrana je kroz pitanja svjedocima, oštećenim pokušavala dokazati da je svjedok Rajko Đorđić bio *vcjvoda*, te da je isti organizovao mještane sela Bradina u jedinicu kojom je on komandovao. Međutim, na osnovu provedeni dokaza subjektivne prirode, iskaza svjedoka Rajka Đorđića, Momira Mrkajića, Vijeće je utvrdilo da Rajka Đorđića jesu zvali vojvodom, ali da je on taj nadimak je dobio tek u *logoru/zatvoru Čelebići* gdje su ga tako zvali samo Muslimani i Hrvati, a ne i njegovi sunarodnjaci u vojnom smislu.

110. Svjedok **Rajko Đorđić** je prilikom svjedočenja pred Sudom objasnio da je organizovao jedinicu koja je trebala da pruži otpor u slučaju da dođe do napada na Bradinu. Odred su činile osobe srpske nacionalnosti iz sela Bradina i bili su naoružani, a kada je selo napadnuto 26.05.1992.godine, on je zajedno sa još 33 lica krenuo preko Bjelašnice da pređe u rejon Kalinovika. Opisujući tretman u *zatvoru/logoru Čelebići* kaže: *“...mene su proglasili vcjvodom i onda su svi kcji su bili tamo bili sretni što mogu da vrše torturu nadamnom, svaki dan sam premlaćivan...”*

111. Svjedok **Momir Mrkajić** je potvrdio navode Rajka Đorđića da su se iz sela Bradine kretali prema Kalinoviku i da je bio sa grupom lica koja su bila naoružana. Bilo ih je oko 40 u grupi, a na upit branioca odgovora *“...Rajka Đorđića su zvali vcjvodom, ali da su ga tako nazvali u logoru Čelebići Muslimani i Hrvati i niko ga pr.je n.je tako zvao”...* *“Ja ga nisam nazivo' vcjvodom, niti sam ga ja smatro' za vcjvodu, niti je to bio mcj vcjvoda. Niti je on mogao da bude vcjvoda”*. U njegovoj grupi niko nije bio glavni, odnosno niko nije izdavao naređenja. Kaže da ih je vojska zarobila i vezala u jednoj školi u selu Ljuta.

112. **Svjedok Hazim Delić** potvrđuje da je u *zatvoru/logoru Čelebići* došla grupa zarobljenih među planinama *“...to je bila grupa od 30 zatvorenika na čelu sa njihovim, kako su ga zvali, vcjvodom Rajkom Đorđićem...”*. Svjedok Delić tokom svjedočenja nije dao bliža pojašnjenja termina *“vcjvoda”* kome odbrana i svjedok očito daju određeno značenje.

113. Na osnovu naprijed navedeno ovo Vijeće zaključuje da grupa lica iz sela Bradine

nije bila organizovana, naoružana grupa, koja je na čelu imala glavnu osobu, koja je izdavala naređenja.

114. Iz dokaza Tužilaštva broj **T-45**²⁶, prema navodima Državne komisije, u *zatvoru/logoru Čelebići* u periodu 1992 godine nalazili su se i ratni zarobljenici i civili, a prema priloženom spisku (dokaz **T-42**²⁷) da su Đorđić Zdravko, Kuljanin Velimir, Mrkajić Momir, Gligorević Boško, Glogovac Janko, označeni kao ratni zarobljenici sa područja opštine Konjic gdje se nalaze njihove porodice i kuće, te da su protiv njih podnesene krivične prijave.

115. Analizom sadržaja uloženi dokaza **T-25**²⁸; **T-44**²⁹; **T-23**³⁰; **O-4**³¹, te saslušanjem svjedoka odbrane Mehmedalije Rizvića³² Vijeće se uvjerilo da su u toku 1992.godine i to počevši od juna mjeseca, postojali naponi da se izvrši kategorizacija i utvrdi stepen krivične odgovornosti lica koja su se nalazila u *zatvoru/logoru Čelebići*, te da je u tom cilju formirana i vojno-istražna komisija čije je član bio i svjedok Mehmedalija Rizvić. Iz dokumenta označenog kao dokaz odbrane O-4 vidljivo je da se Komisija na terenu suočavala sa određenim poteškoćama, da je uspjela od zatvorenika dobiti određene informacije, te da je prekinula sa radom prije obavljenog posla³³. Kao član Komisije ovaj dokument je potpisao svjedok Rizvić koji tokom svjedočenja navodi da su zatvorenike ispitivali na okolnosti odakle potiče njihovo naoružanje ako su ga posjedovali, ko im ga je dijelio i šta je bio cilj naoružavanja, te da je od 50 ispitanih njih 49 imalo lično naoružane, većinom automatske puške koje potiču od bivše JNA. Na upit Tužiteljice da li su

²⁶ Dokument Državne komisije za razmjenu ratnih zarobljenika od 18.11.1992.godine;

²⁷ Dokument Komisije za rješavanje pitanje ranjenih, poginulih, nestalih zarobljenik, broj 47/92 od 27.10.1992.godine, upućen Državnoj komisiji za razmjenu ratnih zarobljenika

²⁸ T-25 - Dokument Komisije za razmjenu ratnih zarobljenika i lica lišenih slobode opštine Konjic, upućena Državnoj komisiji, od dana 18.12.1992.godine;

²⁹ T-44 - Dokument Komisije za razmjenu ratnih zarobljenika upućen Državnoj komisiji od dana 22.12.1992.godine istog sadržaja kao T-25

³⁰ Dokument Komisije za razmjenu ratnih zarobljenika i lica lišenih slobode opštine Konjic, broj 01-79/92 od 23.11.1992.godine / Provođenje odredbi Ženevskih sporazuma od 01.10.1992.godine;

³¹ Presjek stanja u istražnom zatvoru Čelebići, problemi sa kojim se suočavala vojno-istražna komisija;

³² Saslušanje svjedoka od 21.01.2012.godine i od 02.02.2012.godine;

³³ „...Komisija je radila u grupama, a kroz pismenu izjavu svakom pojedincu- zarobljeniku trebalo se utvrditi njegov stepen krivične odgovornosti...”

„Od momenta dovođenja zarobljenika do uzimanja izjave, odnosno do vođenja razgovora, zarobljenici su od pojedinih stražara bili maltretirani i fizički zlostavljani. Pod takvim uslovima od nemalog broja zarobljenika članovi komisije nisu mogli saznati sve ono što je relevantno, za njega samog i za sredinu iz koje je doveden i u kojoj je zarobljen.“

„Članovi komisije bili su tolerantni i za vrijeme vođenja razgovora sa grupom uhvaćenom zajedno sa vojvodom Đorđić Rajkom. Svi su na razgovor dovođeni vezanih ruku na leđa, pa prilikom vođenja razgovora zarobljenik se nije mogao koncentrisati na postavljena pitanja, jer je bol, uslijed prevelikog stezanja ruku bila jača i prisutnija od pitanja postavljenog od strane člana komisije.“

uzimane izjave od osoba uhapšenih van zone borbenih dejstava, svjedok kaže da nije znao gdje je ko uhapšen i da su oni koji su izjavili „*da nisu posjedovali oružje, da su van zone*“, Komisija je stavljala prijedlog da se ti ljudi puste na slobodu.

116. U Izvještaju uvedenom kao dokaz broj T-23 se navodi da su predstavnici Međunarodnog Crvenog Krsta konstatno obilazili zatvore pod kontrolom ABiH i insistirali na provođenju odredaba Ženevske konvencije. Dokazi Tužilaštva broj T23;T25 i T44, dodatno pojašnjavaju ciljeve rada vojno istražne komisije, razloge prekida njenog rada, te da je na insistiranje Međunarodnog Crvenog Krsta i saglasnost Državne komisije, uslijedilo puštanje ratnih zarobljenika bez rješenja komisije i bez obzira na kategoriju i stepen krivične odgovornosti.

117. O radu navedne komisije govori i paragraf 156 paragrafu presude *Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže*, predmet br. IT-96-21-T, presuda od 16. novembra 1998. godine, a koji je ovo Vijeće prihvatilo kao utvrđenu činjenicu u kojem se kaže:

156. Komisija je razgovarala sa mnogim zatvorenicima u Čelebićima i uzela njihove izjave, a analizirala je i druge dokumente koji su prikupljeni da bi se utvrdila njihova uloga u borbama protiv vlasti u Konjicu i njihovo posjedovanje oružja. Kao rezultat toga, zatvorenici su razvrstani po kategorijama, a Komisija je sastavila izvještaj sa preporukom da se neke osobe puste na slobodu. Neke od osoba koje su razvrstane u niže kategorije kasnije su prebačene u sportsku dvoranu u Musali. Nakon što je u logoru radila oko mjesec dana, Istražna komisija je rasformirana.

118. Tužilaštvo je u spis kao dokaz uložilo *Upute za rad opštinskih komisija za razmjenu ratnih zarobljenika* koji je donijela Državna komisija (T- 29) kojim se definiše ko se ima smatrati zatvorenikom³⁴. Iz naprijed navedenog dokaza, kao ni iz izjave svjedaka Rizvića, nije vidljivo da su se komisije pridržavale *Uputstva pri kategorizaciji zatvorenika u zatvoru/logoru Čelebići*. Svjedok Rizvić tokom davanja iskaza pred ovim Sudom čak navodi da je prilikom svjedočenja u Haškom tribunalu pitan „*za taj neki, to upustvo o radu kcje je navodno postojalo*“, što jasno ukazuje da navedeno Upustvo vojno–istražna komisija nije koristila niti ga je imala pri obavljanju svog zadatka da bi na

³⁴ „Zarobljenici nisu u mogućnosti da potpišu izjavu koju su dali.“

³⁴ 1. svi civili koji su lišeni slobode iz razloga vezanih za konflikt uključujući one koji su internirani, zadržani u pritvoru ili na prinudnom boravištu i 2. svi zarobljeni borci uključujući optužene ili osuđene za bilo koje krivično djelo vezano za konflikt“.

osnovu njega utvrdila koje zatvorene osobe u *zatvoru/logoru Čelebići* pripadaju kategoriji civila koji su lišeni slobode iz razloga „vezanih za konflikt“, a koje kategoriji „zarobljenih boraca“.

119. Iz naprijed navedenih materijalnih dokaza sa kojim nije u suprotnosti ni kazivanje svjedoka Mehmedalije Rizvića, očito je da je posjedovanje oružja bio jedini kriterij koji je primjenjivan za lišenje slobode, ali ne i za kategorizaciju zatvorenih na civile i borceratne zarobljenike u smislu konvencije prema kojoj otvoreno nošenje oružja nije jedini kriteriji da bi neko pripadao skupini zaštićenih lica -ratnih zarobljenika.

120. Kod ovakvog stanja stvari, Vijeće se pitanjem statusa oštećenih u vrijeme kada optuženi prema njima poduzima nedozvoljene radnje za koje se tereti, bavilo sa posebnom pažnjom analizirajući iskaze svjedoka koji su tokom svjedočenja govorili o svom statusu u momentu lišavanja slobode, a nakon napuštanja Bradine i okolnih sela u kojim su živjeli, te temeljem toga utvrdilo da su oštećeni Šćepo Gotovac, Milorad Kuljanin, Mile Kuljanin, Momir Mrkajić, Velibor Mrkajić, Velimir Kuljanin, Branko Šiniković, Ranko Žuža, Boško Gligorević, Zdravko Đorđić imali status **civila**, bilo zato što im je u momentu lišenja slobode oduzeto oružje, pa su tako onesposobljeni za borbu, ili zbog toga što nisu imali oružje u momentu lišenja slobode, a nije bilo dokaza da su pripadali nekoj organizovanoj vojnoj formaciji. Sva ova lica uživaju zaštitu zajedničkog člana 3. Ženevske konvencije zbog čega Vijeće, kako je naprijed navedeno, nije prihvatilo pravnu kvalifikaciju da su neke od ovih osoba imala status ratnog zarobljenika u smislu člana 4. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima.

121. Vijeće je utvrdilo da oštećana lica u ovom predmetu ne zadovoljavaju definiciju ratnih zarobljenika prema članu 4. navedene Ženevske konvencije koji se koristi za potrebe definisanja u ovoj presudi. Zajedničko za sva navedena lica je da nisu bili pripadnici neke organizovane vojne formacije/oružanih snaga druge države, da u momentu zarobljavanja nisu imali oružje, ili da su ga u trenutku zarobljavanja položili, te da su nosili civilnu odjeću. Na osnovu provedenih dokaza ovo Vijeće nije došlo do zaključka da su grupe ljudi iz Bradine zatvorene u zatvoru/logoru Čelebići bili pripadnici dobrovoljne jedinice. Takođe ovo Vijeće na osnovu provedenih dokaza nije moglo utvrditi da je grupa naoružanih lica srpske nacionalnosti koja se kretala iz Bradine prema Kalinoviku, cijelo vrijeme otvoreno nosila oružje, poštovali ratne zakone i običaje,

kao ni da je imala nadređenog koji je bio na čelu grupe i izdavao naređenja.

122. U predmetu **Čelebići**, broj IT-96-21-T, od dana 16.10.1998.godine, prvostepeno vijeće je takođe zauzelo stav da lica zarobljena u *zatvoru/logoru Čelebići* nisu imala status ratnih zarobljenika, već civila, jer lica zatočena u *zatvoru/logoru Čelebići*, prema ocjeni tog Vijeća nisu se mogli smatrati ni pripadnicima dobrovoljnih jedinica³⁵ prema članu 4. Treće Ženevske konvencije niti *levee en masse*³⁶.

123. U paragrafu 269, Presude *Čelebići*, prvostepeno Vijeće zaključuje: *“iako je očito da su neke od osoba zatočenih u zatvoru/logoru Čelebići posjedovale oružje i da se može smatrati da su u određenj mjeri učestvovala u “neprijateljstvima”, to nije dovoljno da im se da pravo na status ratnog zarobljenika. Jasno je da je u Korjicu ustanovljena Vjčno-istražna komisija sa zaduženjem da zatočenike u Čelebićima razvrsta po kategorijama, ali se ovo može smatrati vezanim za pitanje šta je tačno svaki od zatočenika radio prije hapšenja i da li su oni predstavljali posebnu opasnost po bezbjednost bosanskih vlasti. “*

124. U paragrafu 270. Vijeće u *predmetu Čelebić* je takođe zaključilo da zatočenici bosanski srbi nisu činili *levee en masse*, jer dokazi nisu ukazivali da su zatočeni u logoru Čelebići prije zarobljavanja, svo vrijeme otvoreno nosili oružje i poštovali ratne zakone i običaje.

125. Dakle, u situaciji kada niti jedan provedeni dokaz nije doveo u pitanje iskaze naprijed navedenih svjedoka koji su svjedočili o svom statusu u momentu lišenja slobode, to je pretresno Vijeće u smislu zajedničkog člana 3. stav 1. Ženevskih konvencija zaključio da gore navedene osobe-oštećeni u vrijeme kada optuženi u *zatvoru/logoru Čelebići* prema njima preduzima zabranjene radnje, nisu borci/ratni zarobljenici nego civili jer nisu pripadnici *neke grupe ili jedinice pod komandom organizovanih oružanih snaga*, nisu neposredno učestvovali u neprijateljstvima, bilo zbog

³⁵ Predmetu **Čelebići**, broj IT-96-21-T, od dana 16.10.1998.godine, strana 106, paragraf 268 - član 4. predviđa zadovoljavanje sljedećih kriterija: da ne čelu ima lice odgovorno za svoje podčinjene, b) imale određen znak za razlikovanje prepoznatljiv sa daljine, c) otvoreno nosile oružje, d) da su se pri svojim dejstvima pridržavale ratnih zakona i običaja.

³⁶ Predmetu **Čelebići**, broj IT-96-21-T, od dana 16.10.1998.godine, strana 106, paragraf 268 – *levee en masse* tj; da su se kao stanovnici neokupirane teritorije, uslijed približavanja neprijatelju, spontano digli na oružje da bi pružili otpor neprijateljskoj najezdi, a nisu imali vremena da se organizuju kao redovna oružana sila te ako su u svako doba otvoreno nosili oružje i poštovali ratne zakone i običaje.

toga što su bili nesposobni za borbu ili su odbacili ili položili oružje i kao takvi uživaju posebnu zaštitu. Stoga je na osnovu provedenih dokaza zaključila da su oštećene osobe zarobljene u *zatvoru/logoru* Čelebići imala status civila, a ne ratnih zarobljenika.

2. Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije

126. Među strankama u postupku nije sporno, a što proizlazi iz materijalnih dokaza u spisu i Vijeće ih kao takve prihvata, da je u inkriminisano vrijeme na teritoriji Bosne i Hercegovine (BiH), postojalo ratno stanje.

127. Naime, Predsjedništvo BiH je 08.04.1992. godine donijelo Odluku o proglašenju neposredne ratne opasnosti.³⁷, a na sjednici održanoj 20.06.1992. godine i Odluku o proglašenju ratnog stanja na teritoriji BiH³⁸, kao i Naredbu o proglašenju opšte javne mobilizacije na teritoriji BiH³⁹. Proglašeno ratno stanje je trajalo do Odluke o ukidanju ratnog stanja koju je Predsjedništva BiH donijelo 22.12.1995. godine⁴⁰.

128. Dakle, iz navedenih materijalnih dokaza, vijeće je sa sigurnošću utvrdilo da je u inkriminisanom vremenskom periodu na teritoriji cijele BiH bilo proglašeno ratno stanje.

129. Među strankama u postupku nije sporno ni postojane oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini, odnosno oružanog sukoba između Armije BiH i Vojske Srpske Republike BiH na području općine Konjic.

130. Nadalje, iz uložених materijalnih dokaza takođe proizlazi nesumnjivi zaključak da je u vrijeme koje tretira optužnica, na području općine Konjic postojao oružani sukob između Armije BiH i Vojske Srpske Republike BiH,.

³⁷ Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti, objavljena u „Službenom listu R BiH“ broj 1/92 od 09.04.1992.godine; **T - 14**

³⁸ Donijeta 20.06.1992. godine, objavljena u „Službenom listu R BiH“ broj 7/92, uložен kao materijalni dokaz **T15**

³⁹ Donijeta 20.06.1992. godine, objavljena u „Službenom listu R BiH“ broj 7/92, uložен kao materijalni dokaz **T15**

⁴⁰ Uložena kao materijalni dokaz **T16**.

131. Na osnovu Odluke Skupštine srpskog naroda u BiH koja je donesena 12.maja 1992.godine, a objavljenoj u Službenom Glasniku Srpskog Naroda u BiH maja 1992.godine⁴¹ utvrđeno je formiranje vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine.

132. Iz sadržaja materijalnog dokaza Tužilaštva uloženog pod rednim brojem **T-22** ⁴²*proizlazi da su se nakon otpočinjanja agresije na RBiH sredinom maja 1992.godine, u kasarni bivše JNA u Čelebićima, formirani sabirni centri za lica srpske nacionalnosti iz sela Čelebići, Cerići, Dorje Selo i Bradina kcji su se prikjučili agresiji i lica kod kcjih je pronađeno oružje prilikom pretresa stanova.*

133. Takođe, postojanje navedenog oružanog sukoba potvrđuju saglasno kako svjedoci optužbe, tako i svjedoci odbrane Mangić Nermina, Dževada Turaka, Safeta Dželme, Senadina Turkovića, Ale Ukaja, Safeta Alikadića, Marjana Pandže, Mehmedaliju Rizvića, Rustema Murića, Seju Mustafića, Hazima Delića, te zaštićenih svjedoka "A" i "B". Svjedoci Tužilaštva Mile Kuljanin, Momir Mrkajić, Velibor Mrkajić, Velimir Kuljanin, Branko Šiniković, Ranko Žuža, Boško Gligorević, Zdravko Đorđić su saglasno izjavili da je 25.05.1992.godine došlo do napada ABiH i HVO na selo Bradinu. Svi navedeni svjedoci, osim Mile Kuljanina su bili stanovnici sela Bradina.

134. Tužilaštvo BiH je u toku dokaznog postupka uvelo veći broj naredbi, izvještaja, dopisa, fotodokumenta na koje se presuda poziva, a tiču se broja, smještaja, primjene odredbi Ženevskih konvencija i postupanje sa zarobljenicima na području općine Konjic. Iz navedenih dokumenata Vijeće je zaključilo da su u toku oružanog sukoba između Armije BiH i Vojske Srpske Republike BiH u *zatvoru/logoru "Čelebići"* i sportskj dvorani *"Musala"*, očigledno bili zatvoreni zarobljenici srpske nacionalnosti.

135. Dakle, na osnovu dokaza objektivne i subjektivne prirode Vijeće na nedvojben način zaključuje da su krivična djela koja se optuženom stavljaju na teret izvršena za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini i oružanog sukoba između Armije BiH i Vojske Srpske Republike BiH.

⁴¹ Dokaz broj T-17;

⁴² Informaciju od dana 12.02.1996.godine, a ista je ovjerena od strane Haškog tribunala,

3. Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom

136. Za egzistenciju krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret bitno je da djelo počinioca u vezi sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom, te

137. „da je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri utjecalo na sposobnost počinioca da počinio zločin, njegovu odluku da ga počinio, način počinjenja zločina ili cilj sa kojim je počinjen.“⁴³

138. Oružani sukob ne mora biti uzrok izvršenja krivičnog djela. Da bi se utvrdilo da je krivično djelo usko povezano sa oružanim sukobom, Tužilac mora u najmanju ruku dokazati da je oružani sukob „u znatnoj mjeri utjecao na sposobnost počinioca da izvrši zločin, njegovu odluku da ga izvrši, način izvršenja zločina ili cilj s kojim je izvršen“.⁴⁴ Dovoljno je da je počinilac djelovao u službi oružanog sukoba ili pod okriljem oružanog sukoba.⁴⁵ Međutim, nije dovoljno samo pokazati da je zločin izvršen „u isto vrijeme trajanja oružanog sukoba“ i/ili „u bilo kojim okolnostima djelomično uzrokovanih oružanim sukobom“.

139. Nekoliko faktora mogu odrediti postojanje nexusa između djela koje je počinio optuženi i oružanog sukoba. Faktori mogu obuhvatiti sljedeće: (i) činjenicu da je počinilac vojnik; ⁴⁶ (ii) činjenicu da žrtva nije vojnik ili činjenicu da je žrtva pripadnik suprotne strane (iii) činjenicu da se za radnju može reći da služi krajnjem cilju vojne kampanje; (iv) činjenicu da je zločin izvršen u sklopu službenih dužnosti počinioca.

140. Da je optuženi Eso Macić bio pripadnik Armije BiH, odnosno pripadnik jedne od zaračenih strana u sukobu, odbrana je u toku postupka učinila nespornim. Na okolnost da je optuženi Eso Macić bio pripadnik oružanih snaga Armije BiH, Tužilaštvo je takođe izvelo brojne dokaze na koje odbrana nije imala primjedbi. Tako dokazi evidentirani pod brojem **T-19**⁴⁷ i **T-20**⁴⁸ jasno upućuju da je optuženi bio vojno angažovan u periodu od

⁴³ *Tužilac protiv Dragojuba Kunarac, Radomira Kovača i Zorana Vukovića*, predmet broj: IT-96-23 & IT-96-23/1-A presuda žalbenog vijeća 12.06.2002. godine, paragraf 58.

⁴⁴ Kunarac, PZV, paragraf 58;

⁴⁵ Kunarac, PZV, paragraf 58

⁴⁶ *Presuda Kunarac i drugi*, drugostepena presuda, paragraf 59.

⁴⁷ Vob-1 za optuženog Eu Macića;

⁴⁸ Dopis Federalnog Ministarstva za pitanja boraca i invalida oslobođeničkog rata od 02.02.2010.godine;

15.04.1992.godine do 06.04.1994.godine, a iz njegovog Vob-1 kartona da je bio ranjen 16.08.1993.godine. Vojna angažiranost i pripadnost optuženog vidljiva je takođe i iz Spiska vojnih lica VJ 5094 – 443 bbr ili Vob8 , ovjerenog od strane Ministarstva odbrane BiH u kome se pod rednim broj 2093 nalazi ime optuženog (dokaz broj **T-30**) Nadalje, iz uložene Informacije od 12.02.1996.godine koja je ovjerena od strane Haškog tribunala i u koj se navode imena čuvara koji su bili u *sabirnom centru Čelebići*, pored imena Dedić Osmana i Lanđo Esada zv. “Zenga”, nalazi se i ime Macić Eso zv. “Makaron” (dokaz broj **T-22**).

141. Najzad, pripadnost optuženog oružanim snagama Armije BiH u periodu koji tretira optužnica i da je optuženi imao status borca, proizlazi i iz saglasnih, i stoga za Vijeće prihvatljivih iskaza svjedoka odbrane, Hazima Delića, Seje Mustafića, Rustema Murića, Alikadić Safeta, Senadina Turkovića koji su bili suborci optuženog.

4. Počinilac mora narediti ili počiniti djelo

142. Na kraju, Vijeće je razmotrilo i uslov koji predviđa član 173. stav 1. KZ BiH: da je optuženi direktno počinio nezakonito djelo ili da je naredio to djelo.⁴⁹

143. Nakon razmatranja Vijeće je zaključilo da je u konkretnom slučaju ispunjen i posljednji opšti element za krivična djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva s obzirom da je optuženi počinio navedena krivična djela kao saizvršilac u krivičnim djelima ubistva i nečovječnog postupanja.

(i) Ubistvo

144. Sud BiH je već ranije utvrdio elemente krivičnog djela ubistva:

1) lišavanje života;

2) direktna namjera da se liši života; jer je počinilac bio svjestan svoga čina i želio je da se čin izvrši.⁵⁰

⁴⁹ Dukić, prvostepena presuda, paragraf 179.

145. "Elementi definicije 'ubistva' po međunarodnom običajnom pravu su slijedeći: smrt žrtve, smrt je uzrokovana radnjom ili propustom optuženog, odnosno osobe ili osoba za čije radnje i propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost. Radnja ili propust optuženog, odnosno osobe ili osoba za čije radnje ili propuste on snosi krivičnu odgovornost, počinjeni su s namjerom: 'lišavanja života, ili nanošenja teške tjelesne povrede, ili nanošenja teške ozljede sa razumnom mogućom sviješću o tome da će takav čin ili propust vjerovatno uzrokovati smrt'.⁵¹

⁵⁰ Vidi Trbić, X-KR-07/386 (Sud BiH), Prvostepena presuda od 16.10.2009, tačka 177. Vidi, *Rašević i Todović*, X-KR/06/275 (Sud BiH), prvostepena presuda, 28.2.2008. godine, ("*Rašević i Todović* Prvostepena presuda") str. 61; *Dragan Đamjanović*, X-KR-05/51 (Sud BiH), prvostepena presuda, 15.12.2006. godine, ("*Đamjanović* Prvostepena presuda") str. 53, 54. Vidi takođe, *Tužilac protiv Blagčevića i Jokića*, IT-02-60-T, presuda, 17.1.2005. godine, ("*Blagčević i Jokić* Prvostepena presuda") paragraf 642; *Tužilac protiv Krstića*, presuda, 2.8.2001. godine, ("*Krstić* Prvostepena presuda") paragraf 543

⁵¹ *Tužilac protiv Mitra Vasijevića* presuda predmet IT 98-32 Pretresnog vijeća IT , 29. novembar 2002., para. 205

1. TAČKA 1 IZREKE PRESUDE (ubistvo)

Navodi optužnice

Prema izmjenjenoj optužnici Tužilaštva optuženi Eso Macić se teretio da je neutvrđenog datuma, sredinom juna mjeseca 1992.godine u popodnevним satima zajedno sa Landom Esadom i drugim neidentificiranim čuvarima logora Čelebići, surovo i bjesumično pretukao oštećenog Šćepu Gotovca koji je bio u dobi od 71. godinu, tako što su ga tukli nogama, kundakom puške, šakama po cijelom tijelu, iako je bio svjestan da usljed ovakvih udaraca te životne dobi oštećenog može nastupiti njegova smrt, pristao na takvu posljedicu, jer je nastavio sa udaranjem sve dok ovaj nije prestao davati znakove života.

Utvrđenje Suda

146. Činjenične navode iz tačke 1. izreke osuđujućeg djela izreke ove presude da je optuženi Eso Macić učestvovao u radnji premlaćivanja Šćepe Gotovca zajedno sa Esadom Landom i drugim neidentificiranim stražarima, tako što su ga tukli nogama, kundakom puške, šakam po cijelom tijelu, na uvjerljiv i za Vijeće prihvatljiv način, potvrdili su očevidci događaja svjedoci Branko Šiniković i Vukalo Mladen. Ostali svjedoci saslušani na iste okolnosti, Janko Glogovac, Dragan Đorđić i Hazim Delić su označili Esada Landu kao osobu koja je ubila Šćepu Gotovca pri čemu ne znaju da li je u tim dramatičnim trenucima bio prisutan optuženi Eso Macić. Kako je analizom provedenih dokaza Vijeće došlo do zaključka da je optuženi učestvovao u premlaćivanju Šćepe Gotovca, ali ne i da mu je zadao smrtonosni udarac nakon kojeg je prestao davati znakove živote, to je, ne dirajući u identitet optužnice, Vijeće izvršilo intervenciju tako što je u korist optuženog iz činjeničnog opisa tačke 1. osuđujućeg dijela izreke presude izostavilo navode "... *jer je nastavio sa udaranjem sve dok ovaj n.je prestao davati znakove života*".

147. U vezi radnje opisane u tački 1. optužnice odbrana je tokom postupka ukazivala da se radi o presuđenoj stvari, res iudicata, jer je MKSJ-u već donio presudu kojom je za ubistvo Šćepe Gotovca pravosnažno osuđen Esad Landžo. Odbrana smatra da je Tužilaštvo moralo dokazati da je optuženi Eso Macić krivično pravnu radnju počinio zajedno sa Landžo Esadom.

148. Na okolnosti tačke 1. osuđujućeg djela presude tokom postupka iskaze su dali svjedoci Tužilaštva Branko Šiniković, Vukalo Mladen, Janko Glogovac, Dragan Đorđić,

kao i svjedoci odbrane Hazim Delić i Zoran Đorđić.

149. Iz saglasnih iskaza svjedoka Branka Šinikovića, Mladena Vukala i Janka Glogovca proizilazi da je Šćepo Gotovac u dva navrata izvođen i prelaćivan ispred hangara zv. "šestica". Svjedoci Branko Šiniković i Mladen Vukalo kažu da su njih dvojica nakon prvog prelaćivanja na poziv Esada Landže unijeli u hangar Šćepu Gotovca, ali da niko od zatvorenika nije bio prisutan pri prvom prelaćivanju, samo su čuli njegove jauke. To isto proizilazi i iz iskaza svjedoka **Marka Draganića**. Svjedoci Branko Šiniković i Mladen Vukalo su saglasno potvrdili da su bili neposredni očevidci drugog prelaćivanja Šćepe Gotovca kome je, kako kaže Branko Šiniković, bio prisutan i Novica Zelenović.

150. Opisujući ovaj događaj svjedok **Branko Šiniković**, koji je u *zatvoru/logoru Čelebići* bio negdje od početka juna 1992 godine do 07.03.1993 godine, navodi da je bio zatvoren zajedno sa Šćepom Gotovcem u hangaru broj 6. i da je sjedeći pored izlaznih vrata hangara vidio kada je starac doveden. Prema njegovom kazivanju Šćepu Gotovca su odmah po dovođenju počeli tući Hazim Delić, a potom i Esad Landžo zvani Zenga, Eso Macić zvani Makaron i Almir Padalović – Kravar.

151. Na upit Tužiteljice zašto prilikom saslušanja od strane Tužilaštva koje je obavljeno u Centru službe javne bezbjednosti u Trebinju⁵², nije pomenuo optuženog kao osobu koja je zajedno sa Landžom, Delićem, Padalovićem i drugim stražarima u unutrašnjosti hangara tukla Šćepu Gotovca, svjedok objašnjava riječima: "*Pa nisam se sjetio. To su za mene traume kad se ja podsjetim na to i kad dajem i ovo je danas za mene trauma, a onda od straha, Vi ne možete svaki detalj da zapamtite i da date izjavu onako kako je bio.*" Na daljnji upit, svjedok kategorično tvrdi da je ono što je rekao na glavnom pretresu tačno.

152. Svjedok Branko Šiniković kaže da nikoga od navedenih osoba koje su tukle nije poznao pa tako ni optuženog, ali je imao priliku da ga upozna prilikom „*tuče i prebjanja*“ i da njegovo ime sazna od drugih zatvorenika i vojnika koji su ga nekada zvali Eso, a nekada „Makaron“. Pamti ga kao ubicu, nasilnika, a kada se pojavi Esad Landžo sa Esom Macićem znalo se da će neko da strada. Opisujući njegov izgled iz tog

⁵² Zapisnik o saslušanju Branka Šinikovića u CSB-Sektor SNB, broj 28/93 od 17.03.1993 godine (O5).

perioda navodi da je visine između 180 do 190 centimetara, srednje punačan, svjetlotamne kose, a na primjedbu branioca da visina i građa ne odgovara izgledu optuženog, kada je pozvao optuženog da ustane i svi se u to uvjere, svjedok objašnjava da je u to vrijeme optuženi nosio vojničke čizme sa đonom od 3 do 4 centimetra, da se ljudi nakon 20 godina promjene, ali ostaje kategoričan u tvrdnji da je optuženi, na koga je pokazao i u sudnici, osoba koja je poduzimala radnje za koje se tereti. Prepoznao ga je i pokazao na fotografijama koje su mu prezentirane tokom ispitivanja u Tužilaštvu, dok ga nije mogao prepoznati na fotografijama snimljenim u periodu 1992 godine koje mu je odbrana prezentirala uz objašnjenje svjedoka da su fotografije sa nekog veselja, a u logoru su svi bili ošišani, u uniformama, imali su kape, tako da sa tih fotografija ne može prepoznati niti jedno lice iz Čelebića ili Musale.

153. Svjedok Branko Šiniković se sjeća da je Hazim Delić tom prilikom pitao Šćepu Gotovca da li se sjeća '42 kada je zaklao dvojicu muslimana, a nakon što je Šćepo odgovorio da nikada nije bio sa četnicima, Hazim Delić ga je odmah počeo udarati kundakom, šakama i nogama, a tom udaranju i na isti način da su se pridružili i Esad Landžo zvani Zenga, Eso Macić zvani Makaron, Almir Padalović – Kravar. Tada Šćepu Gotovca izvode ispred hangara, *čuju se udarci, jauk čovjeka, vriska i molba da ga ne tuku*, ali niko od zatvorenika ne vidi ko ga tuče, svjedok samo zna da ih je bilo više. Sve je to trajalo oko 20 minuta, a nakon toga ulazi Esad Landžo i naređuje svjedoku i Zelenović Novici da izađu vani i unesu Šćepu Gotovca u hangar. Kada su ga onako krvavog podigli, Zenga se zaletio i udario ga nogom u predio srca, a nakon što su ga unijeli, opet ga udaraju u hangaru i govore da će se vratiti za pola sata, što i učine, i opet naređuju svjedoku i Novici Zelenoviću da iznesu Šćepu Gotovca ispred hangara. Šćepu su iznijeli jer nije mogao hodati, a tukla ga je ista ekipa kao i ranije, samo što sad nije vidio Hazima Delića.

154. Svjedok Branko Šiniković i Novica Zelenović su stajali kao ukopani i posmatrali šta se događa sa udaljenosti od metar i po do dva. Premlaćivanje je, priča Šiniković, trajalo 20 minuta, do pola sata, sve dok starac nije prestao davati znakove života. Nakon što su opet dobili naredbu i unijeli u hangar tijelo Šćepe Gotovca, ponovo dolazi Zenga i na čelo mu zakači bedž sa četiri slova „S“. Mrtvo tijelo Gotovca je bilo u hangaru cijelu noć, sve do jutarnjih sati kada je njemu i Zelenović Novici naređeno da iznesu mrtvog Šćepu Gotovca čije tijelo su položili u već iskopani rov iza hangara.

155. Sud u potpunosti poklanja vjeru iskazu svjedoka Branka Šinikovića jer se njegovo kazivanje očito temelji samo na onim činjenicama i događajima koje je lično vidio i doživio i nije imao razloga da optuženog Esu Macića neosnovano tereti. Da je to tako pokazuje okolnost da svjedok na upit branioca o ubistvima koja su se desila za vrijeme njegovog zatočenja u Čelebićima, ne tereti optuženog Esu Macića npr. za ubistva Boška Samoukovića, Sime Jovanovića, Željka Klimenta, a izričit je u tvrdnji da optuženi nije ulazio u hangar da bi bilo koga od zatočenih osoba samostalno premlaćivao.

156. Osim toga, kazivanje svjedoka Branka Šinikovića u odlučnim činjenicama potvrđuje svjedok Mladen Vukalo koji je takođe bio očevidac događaja.

157. Svjedok **Mladen Vukalo** koji je u *zatvoru/logoru Čelebići* bio od 23.05.1992 do 25.10.1992 godine. Kaže da optuženog Esu Macića poznaje od ranije jer ga je viđao po gradu, a potom i u *zatvor/logoru Čelebići*. Bio je uniformisan i naoružan, momak plave kose, srednje debljine, visine oko 180 centimetara. Prepoznaje ga u sudnici.

158. Svjedok Vukalo navodi da su Šćepu Gotovca, koji je tu doveden negdje u junu 1992 godine, tukli Hazim Delić, Landžo Esad, Eso Macić zv. Makaron i još jedan mladić u maskirnim hlačama i to šakama, nogama, držalom od krampe i udarali ga kablom. Kaže da se nalazio na udaljenosti od 10 metara kada se to dešavalo.

159. Svjedok Mladen Vukalo tokom svjedočenja ne pravi razliku između prvog i drugog premlaćivanja, a razlika između iskaza iz istrage⁵³ kada govori o jednoj radnji premlaćivanja sa posljedicom nastupanja smrti i onog što je rekao na glavnom pretresu spominjući više od jedne radnje, svjedok pojašnjava i kaže da je Šćepo Gotovac dva puta premlaćivan i da je video da je Eso Macić učestvovao u drugom premlaćivanju, te da je nakon unošenja u hangar po prvom premlaćivanju, davao znakove života, disao je, a kada je na zahtjev Landže ponovo iznesen ispred hangara, premlaćivanje je nastavljeno. Navodi da su Šćepu dok je ležao tukuli nogama i rukama, a najviše Zenga koji mu je nogom zadao posljedni udarac u predjelu srca kada je Šćepo prestao disati i vjerovatno je tada i umro.

⁵³ Zapisnik o saslušanju Mladena Vukala, broj KT-RZ:147/06 od 29.05.2009 godine (T-4; O-8)

160. Na pitanje Tužiteljice da pojasni razlike između iskaza iz istrage⁵⁴ kada među osobama koje su tukle Šćepu Gotovca nije pomenuo optuženog Macića, a to čini u Centru javne bezbjednosti u Trebinju⁵⁵ i na glavnom pretresu, svjedok Vukalo navodi da razlog nije što se nije sjećao da je optuženi učestvovao, već zbog koncepta ispitivanja koje nije bilo orijentirano na detalje kada su mu govorili *“pričaj, da je, da je, da je”*. Svjedok saglasno kazivanju svjedoka Branka Šinikovića objašnjava da je onda kada su Šćepu Gotovca prvi put izveli ispred hangara, samo mogao čuti jauke i da ga tuče više osoba, ali da nije znao ko su te osobe. Dalje pojašnjavajući, navodi da su, ne precizirajući ko, unijeli tijelo Šćepe Gotovca, i da je on tada još uvijek davao znakove života. Kada ga opet iznose ispred hangara, ne navodeći ko ga iznosi, kaže da ostaju ispred hangara i gledaju dok ga tuku, pri čemu najviše Zenga koji je Šćepi Gotovcu zadao posljednji smrtonosni udarac u predio srca.

161. Vijeće prihvata iskaz ovog svjedoka sa pojašnjenjima koja je tokom direktnog i unakrsnog ispitivanja dao na glavnom pretresu jer je dosljedan i sasvim jasan u opisivanju zabranjenih radnji koje je kritične prilike optuženi poduzimao. Osim toga, iz zapisnika o saslušanju ovog svjedoka u MUP-CJB Trebinje dana 13.01.2006 godine, dakle u vrijeme kada je prvi put davao izjavu i kada su sjećanja svjedoka na opisani događaj bila svježija i jasnija, vidljivo je da on, pored Esada Lande, izvjesnog Padalovića, Delić Azema, imenovao i optuženog Esu Macića zvanog “Makaron” kao osobe koje su tukle njegovog tetka Šćepu Gotovca koji je od tih batina i preminuo. Nadalje, svjedok je od ranije likom poznavao i u sudnici pokazao na optuženog, te ga sa sigurnošću označio kao osobu koja je poduzimala opisane radnje. Vijeće je imalo u vidu da je svjedok u srodničkim odnosima sa Šćepom Gotovcem, ali ako se ima u vidu da je iskaz ovog svjedoka saglasan iskazu svjedoka Branka Šinikovića, te djelimično i iskaza svjedoka Marka Draganića, to mu Sud u cijelosti poklanja vjeru budući da njegov iskaz u pogledu odlučnih činjenica nije doveden u pitanje ni drugim provedenim dokazima.

162. Svjedoci Janko Glogovac, Dragan Đorđić, Hazim Delić, Zoran Đorđić ne pominju Esu Macića zv. Makaron kao osobu koje je učestvovala u premlaćivanju Šćepe

⁵⁴ Zapisnik o saslušanju svjedoka Mladena Vukala u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu BiH broj 17-13/3-1-126/07 od 19.07.2007.godine (T-3; O-9)

⁵⁵ Zapisnik o saslušanju svjedoka Mladena Vukala u MUP-CJB Trebinje, broj 14.02/2-1/06 od 13.01.2006 godine (T-2; O-10);

Gotovca. Tako svjedok Tužilaštva **Janko Glogovac** navodi da je čuo kada je Zenga prozvao Šćepe Gotovca, ali ne zna ko ga je ubio, dok svjedok Tužilaštva **Dragan Đorđić** kaže da je o u vezi ubistva Šćepe Gotovca čuo da mu je Landžo palicom razbio glavu. Svjedok **Marko Draganić** koji na sličan način svjedoči o navedenom događaju kao Branko Šiniković i Mladen Vukalo, takođe ne zna ko je ubio Šćepe Gotovca, ali sjedeći u “šestici”, desno od vrata, kaže da je vidio Hazima Delića i Zijada Landžu Zengu kada su ga ubacili unutra. Takođe je sa njima vidio neke ljude s leđa tako da ne može reći njihovih mena.

163. O smrti Šćepe Gotovca govorili su i drugi svjedoci. Tako je zaštićeni svjedok “A” na upit branioca rekao da je Šćepe Gotovac tučen ispred i unutar hangara i kaže da je ubijen “*kao zmija što se bije*” pri čemu pominje samo Hazima Delića jer je jedino njega poznavao, ali ne i ostale koji su bili sa njim.

164. Svjedoci Hazim Delić i Zoran Đorđić optuženog ne dovode u vezu sa ovim krivično pravnim događajem tvrdeći da Eso Macić zv. Makaron nije bio tu pa tako da nije ni učestvovao u premlaćivanju Šćepe Gotovca. Pored toga svjedok Hazim Delić navodi i da je pred MKSJ-om osuđeni Landžo priznao ubistvo Šćepe Gotovca. Međutim, iskaz svjedoka Hazima Delića doveden u vezi sa iskazima Branka Šinikovića i Mladena Vukala kojim sud poklanja vjeru, nije prihvatljiv jer, po ocjeni Vijeća, ovaj svjedok, očito držeći se onog što je već dokazano pred Haškim trubunalom, nastoji olakšati položaj optuženog u krivičnom postupku. To isto čini i svjedok Zoran Đorđić koji iz njemu znanih razloga tvrdi da optuženi nije učestvovao u premlaćivanju Šćepe Gotovca. Međutim, u situaciji kada je i sama odbrana dovela svjedoka Zorana Đorđića u negativni kontekst sa optuženim (iznuđivanje novca da ga ne prijavi za zločin), a provedeni subjektivni i objektivni dokazi poukazali suprotno od onoga što je ovaj svjedok upitnog kredibiliteta (o čemu je u ovoj presudi data posebna analiza) tvrdio, to njegov iskaz Vijeće nije ni prihvatilo.

165. **U presudi MKSJ-a predmet Čelebići** (predmet broj IT-96-21-T) od 16.11.1998.godine Hazim Delić i Esad Landžo su oglašeni krivim za smrt Šćepe Gotovca i to za krivična djela Teške povrede prema članu 2 (a) Statuta Suda– hotimično ubistvo i Kršenje ratnih zakona i običaja kažnjiva prema članu 3 Statuta Suda i utvrđeno članom 3 (1) tačka a) Ženevskih konvencija. Drugostepenom presudom MKSJ-a u istom predmetu (broj IT-96-21-A) od 20.02.2001.godine, optuženi Hazim Delić je

oslobođen od optužbe za ubistvo Šćepe Gotovca, a u odnosu na optuženog Esada Landžu prvostepena presuda je potvrđena. U navedenoj presudi se pominje da je u ovom događaju učestvovalo više čuvara logora/zatvora.⁵⁶ Međutim, nije osnovan prigovor odbrane da se u konkretnom slučaju radi o presuđenoj stvari, odnosno o res iudicata. U smislu člana 283. tačka d) ZKPBiH sud donosi odbijajuću presudu ako je optuženi za isto djelo već pravosnažno osuđen, što sa optuženim Esom Macićem nije slučaj. Činjenica da je za isto krivično djelo osuđena druga osoba po nalaženju Vijeća, nije smetnja da se krivični postupak vodi protiv Ese Macića za koga su istržni organi kasnije saznali, a u ovom postupku provođenjem dokaza utvrđeno da je kao saizvršilac u svojstvu čuvara *zatvora/logora Čelebići* učestvovao u ubistvu Šćepe Gotovca. Zbog svega navedenog Vijeće nije prihvatilo odbranu optuženog da je prvi put u Tužilaštvu BiH čuo za ime Šćepe Gotovca.

166. Dakle, Sud je na osnovu svestrane ocjene izvedenih dokaz kako subjektivne, tako i objektivne prirode došao do nesumnjivog zaključka da je optuženi Eso Macić u *zatvoru/logoru Čelebići* kao saizvršilac učestvovao i doprinjeo izvršenju ubistva Šćepe Gotovca u vrijeme i na način kako je to opisano u tački 1. osuđujuće presude. Optuženi je djelo počinio sa direktnim umišljajem jer je bio svjestan da zbog životne dobi oštećenog i usljed poduzimanja, sa više osoba, radnji surovog i bjesomučnog premlaćivanja nogama, kundakom puške, šakama po cijelom tijelu oštećenog, može nastupiti njegova smrt, pa htio izvršenje krivičnog djela i zajedno sa Esadom Landžom i drugim čuvarima *zatvora/logora Čelebići* radnjama surovog i bjesomučnog udaranja nogama, kundakom puške, šakama po tijelu oštećenog, kao saizvršilac učestvovao i doprinjeo nastupanju zabranjene posljedice-smrti Šćepe Gotovca.

⁵⁶ Predmet Čelebići broj IT-96-21-T, strana 311; „...Hazim Delić, Esad Landžo *i drugi* zatim su dugo tukli Šćepu Gotovca...“;

2. TAČKA 2 IZREKE PRESUDE (ubistvo)

Navodi optužnice

Prema izmjenjenoj optužnici Tužilaštva optuženi Eso Macić se prema tački dva tereti da je u prvoj polovini juna mjeseca 1992.godine, na vjerski praznik Bajram, u logoru Čelebići, lišio života Milorada Kuljanina kojeg je nakon što je netko od čuvara rekao da im treba žrtva za Bajram, prozvao da izađe iz hangara broj 6 gdje je ovaj bio zatvoren, naredio mu da legne i da se prevrće po fekalijama na mjestu koje je služilo kao improvizirani nužnik, a potom, sa udaljenosti od jednog metra od oštećenog, iz puške pucao u grudni koš i glavu oštećenog Milorada Kuljanina usmrivši ga na licu mjesta.

Utvrđenja vijeća

167. Uvjerenje Suda da je optuženi Eso Macić na način pobliže opisan u tački 2. osuđujućeg dijela presude lišio života Milorada Kuljanina u prvoj polovini juna 1992.godine, zasniva se na iskazima svjedoka Tužilaštva Janka Glogovca, Dragana Đorđića, Boška Gligorevića, Žuža Ranka i Zdravka Đorđića, te svjedoka odbrane Hazim Delića, Rustema Murića, Seje Mustafića, Zorana Đorđića kao i iskaza optuženog Ese Macića saslušanog u svojstvu svjedoka.

168. Među strankama u postupku nije sporno, a što je potvrđeno kako subjektivnim, tako i objektivnim dokazima da se ubistvo Milorada Kuljanina desilo u *zatvoru/logoru „Čelebići“*, u prvoj polovini juna 1992.godine kada je, po saglasnom kazivanju svjedoka Janka Glogovca, Boška Gligorevića i Zdravka Đorđića, bio Kurban-bajram i kada se čulo da na taj dan „*treba nekog zaklati*“.

169. Da je optuženi prozvao i izveo Milorada Kuljanina iz hangara broj 6, takođe nije sporno, a tu činjenicu saglasno potvrđuju kako svjedoci tužilaštva Janko Glogovac, Boško Gligorević i Dragan Đorđić, tako i svjedoci odbrane. Svjedok odbrane **Rustem Murić**, stražar u *zatvoru/logoru Čelebići* je vidio optuženog Esu Macića kako izvodi jednog čovjeka u wc i kaže da su stajali jedan uz drugog, a nakon što se on okrenuo od njih, začuo se pucanj i vidi da je čovjek mrtav, ali kako se to desilo nije vidio. **Sejo Mustafić** koji se sjeća optuženog upravo po *incidentu* sa Miloradom Kuljaninom, te da on kao i svjedoci Zdravko Đorđić, Rustem Murić, Hazim Delić, Zoran Đorđić, nisu bili očevidci ubistva Milorada Kuljanina, ali su takođe potvrdili da je Eso Macić izveo Milorada Kuljanina i da su nakon toga čuli pucanj.

170. Da se ubistvo nije desilo na način kako to opisuje optuženi Eso Macić (u samoodbrani), te da je isto počinjeno sa namjerom, potvrđuju i navode saslušani svjedoci čiji iskazi su predmet svestrane analize, ocjene i zaključivanja u nastavku ove presude.

171. Opisujući šta se dalje događalo nakon što je Milorad Kuljanin izveden ispred hangara, svjedok **Janko Glogovac** navodi da je na dan njegovog ubistva zajedno sa Boškom Gligorevićem, Željkom Čečezom zv. Španac i sa još dva lica kojim je zaboravio imena, izašao da obavi nuždu van hangara. Kaže da je bilo jutro i da je vidio kada su se od pruge pojavila dva stražara, i da je jedan od njih bio Eso Macić koji proziva Milorada Kuljanina kojeg su, nakon što je izašao, Eso Macić i onaj drugi stražar počeli udarati i tjerati da se valja, prevrće po mokraći, a nakon toga da je optuženi iz neposredne blizine rafalno pucao Miloradu u prsa, preko vrata, u glavu. Ove činjenične navode u potpunosti su potvrdili svjedoci Boško Gligorević i Dragan Đorđić. Svjedok **Ranko Žuža** potvrđuje prozivanje i izvođenje Milorada Kuljanina iz hangara, ali ne zna ko to čini. Čuo je i pucnje, a nakon toga u hangar utrčava izbezumljeni Čečez Željko govoreći da je vidio da je Eso Macić ubio Milorada Kuljanina.

172. Svjedok **Boško Gligorević** je bio očevidac ubistva Milorada Kuljanina u zatvoru/logoru Čelebići koje je izvršio Makaron. Navodi da je bio u grupi sa četiri zatvorenika kada je izašao da izvrši nuždu u slivnik koji se nalazio pored hangara. Kada je izašao i on je primjetio dvojicu vojnika kako prilaze hangaru, a kada su prišli na udaljenost od 10 metara čuo je šta pričaju („*da će nam jebat majku*“) i vido Makarona sa još jednim licem. Prošli su kraj njih, došli do vrata „šestice“ i prozvali Milorada Kuljanina da izađe. Po njegovom izlasku odmah su ga počeli udarati i gurati sve dok ga nisu dotjerali do slivnika gdje su oni već urinirali. Tukao ga je Makaron i taj vojnik kojeg nije poznao. Milorad je pao i valjao se u urin, a onda stao na noge i nakon što je na njihovo pitanje odgovorio da nije dobrovoljac, Makaron je zapucao rafalno po prsima i vratu ka glavi Milorada Kuljanina. Sve ovo, kaže svjedok Gligorević, posmatrao je sa udaljenosti od 4 do 5 metara, a osim njega sve ovo su vidjeli Željko i Janko Glogovac. Sud je u cijelosti poklonio vjeru iskazu ovog svjedoka jer saglasno kazivanju svjedoka Boška Gligorevića i Dragana Đorđića opisuje način na koji je optuženi izvršio ubistvo Milorada Kuljanina.

173. Iako svjedoci Janko Glogovac i Boško Gligorević ne navode Dragana Đorđića kao

osobu koja je sa njima u grupi izašla da izvrše nuždu, svjedok **Dragan Đorđić** je kategoričan u tvrdnji da je bio u toj grupi, da je očevidac ubistva Milorada Kuljanina o kome svjedoči na isti način kao i svjedoci Janko Glogovac i Boško Gligorević. Osim toga da je svjedok kritične prilike bio u izvedenoj grupi sa Jankom Glogovcem i Boškom Gligorijevićem, potvrdio je i svjedok Zdravko Đorđić.

174. Odbrana je osporavala kredibilitet svjedoka Dragana Đorđića, ukazujući upravo da nije bio očevidac ubistva Milorada Kuljanina, te da je svoja saznanja o ubistvu crpio iz zapisnika o saslušanju svjedoka Janka Glogovca i Boška Gligorevića koje mu je na uvid dao Zoran Đorđić.

175. Svjedok Dragan Đorđić je u toku istrage dao dva iskaza, jedan Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, a drugi u Tužilaštvu BiH. Oba zapisnika odbrana je uvela kao svoj dokaz.⁵⁷

176. Na pitanje Tužiteljice da svjedok Dragan Đorđić pojasni razlike u iskazu datog u istrazi⁵⁸ i na glavnom pretresu kada je rekao da je bio očevidac događaja, a na zapisniku iz istrage u vezi toga navodi: „*to mi je lično rekao Glogovac Janko, kcji je u momentu ubistva Čorbe bio očevidac*“, svjedok pojašnjava da je nekoliko dana poslije ubistva razgovarao sa Jankom Glogovcem o tome kako se to desilo, jer je on kao najbliži najbolje vidio taj događaj, te kategorično tvrdio da je bio prisutan i da je u izjavi krivo napisano ili pogrešno protumačeno.

177. U svom iskazu iz istrage datom Tužilaštvu BiH 2009.godine, svjedok Dragan Đorđić navodi detalje vezane za način na koji je Eso Macić ubio Milorada Kuljanina: „*Poslije toga mu je Esad stavio pušku... u prečjelu vrata i lica sa strane...od mene lično udajen je bio 5,6 metara najviše, ali od ovog prvog u grupi je bio jako blizu, možda 2 metra*“, što jasno ukazuje da je još u istrazi navedeni događaj opisivao kao očevidac.

178. Analizirajući dato obrazloženje Vijeće nije zaključilo da Dragan Đorđić nije bio svjedokom događaja, nego da je Janko Glogovac u odnosu na njega bio bliže mjestu ubistva i da je zbog toga pitao Janka šta je on vidio. Sud je uz ova pojašnjenja u cijelosti

⁵⁷Zapisnik o saslušanju svjedoka Dragana Đorđića broj 10-02/1-1/08 od 02.07.2008.godine, dat MUP-CJB Bijeljina, strana broj 5; **O-12**; Zapisnik o saslušanju svjedoka Dragana Đorđića broj KT-Rz-147/06 od 14.01.2009.godine – **O-13**;

poklonio vjeru iskazu ovog svjedoka jer je o odlučnim činjenicama svjedočio na isti način kao svjedok Boško Gligorević, ali i Janko Glogovac. Osim toga, svjedočenja Boška Gligorevića, Janka Glogovca i Dragana Đorđića nisu dovedena u pitanje ni drugim provedenim dokazima kako subjektivne tako objektivne prirode, a koji pojedinačno i u svojoj ukupnosti, daju jasnu sliku o tome kako se ubistvo Milorada Kuljanina desilo. Sud je takođe imao u vidu i cjenio činjenicu da je Dragan Đorđić u srodničkom odnosu sa ubijenim (Milorad Kuljanin je brat njegove supruge), međutim, uzimajući u obzir sve navedeno, to nije ishodilo drugačiji zaključak pretresnog Vijeća od onoga koji je ovdje izložen. S druge strane, svjedok Dragan Đorđić navodi da optuženi njega nikada nije lično izvodio da bi ga lično tukao i maltretirao, što jasno ukazuje da je svjedok govorio upravo ono što je vidio i da nije imao namjeru da optuženog neosnovano tereti za nešto što nije učinio. Tvrdnja odbrane da Dragan Đorđić nije bio očevidac ubistva Milorada Kuljanina se očito zasniva na kazivanju Zorana Đorđića, svjedoku čijem upitnom kredibilitetu je Vijeće u presudi posvetilo naročitu pažnju, te dalo i osvrt o njegovom odnosu sa svjedokom Draganom Đorđićem koji je protiv Zorana Đorđića podnio prijavu upravo zbog prijetnji i iznude da je u ovom predmetu lažno svjedočio.

179. Nadalje, svjedoci Janko Glogovac, Boško Gligorević i Dragan Đorđić su istovjetno opisali događaje koji su se desili nakon ubistva Milorada Kuljanina. Svjedoci navode da im je odmah nakon ubistva Milorada Kuljanina naređeno da uđu u hangar, nakon čega je ušao Miralem Macić i popisao sve one koji su vidjeli ubistvo, te rekao da ako neko nešto pita, da kažu da nisu ništa vidjeli. Kada su ih ponovo prozvali rekli su da, ako ih neko pita o ovom događaju, da kažu da je Milorad krenuo pobjeći pa ga je stražar ubio. Treći put im je rečeno da kažu da je Milorad pokušao da otme pušku stražaru, te da ga je ovaj iz neposredne blizine ubio, dakle, da je ubijen upravo na način kako je evidentirano u Službenoj zabilješci od 11.06.1992 godine koju je potpisao optuženi i kako se, saslušan u svojstvu svjedoka, branio u toku postupka. Međutim, polazeći od saglasnih iskaza saslušanih svjedoka da im je zapriječeno da o navedenom događaju nikome ne smiju pričati, a onda da kažu da se događaj desio upravo na način kako optuženi navodi, pretresno Vijeće je odbranu optuženog cjenilo neuvjerljivom i

⁵⁸ Zapisnik o saslušanju svjedoka Dragana Đorđića dat u MUP-CJB Bijeljina broj 10-02/1-1/08 od 02.07.2008 godine (O-12)

usmjerenom na umanjene krivične odgovornosti za djelo koje mu se optužnicom stavlja na teret. Svjedoci Dragan Đorđić, Boško Gligorević i Ranko Žuža su takođe potvrdili da je Željko Čečez odmah ujutro ubijen, jer je bio očevidac ubistva, očito sa namjerom da kod očevidaca stvori strah za sopstveni život ako progovore .

180. Kao dokaz odbrane i dokaz Tužilaštva BiH pod rednim brojem **T-60**, uložena je službena zabilješka potpisana od strane optuženog Ese Macića na okolnosti ubistva „*Kuljanin /Radivoja/ Radomira*“, gdje se navodi da se prilikom izvođenja zatvorenika do wc-a, desio napad na stražara. Takođe se navodi da je imenovani prilikom povratka iz wc-a nasrnuo na stražara i da je pokušao da mu oduzme pušku uhvativši za cijev i da je u tom trzanju ispalio metak i pogodio ga u glavu. Službena zabilješka sačinjena je dana 11.06.1992.godine. U vezi predmetne službene zabilješke odbrana je prethodno isticala prigovor tvrdeći da se ne radi o Miloradu Kuljaninu, već o Radomiru Kuljaninu, te da je iz tih razloga nerelevantna za ovaj predmet. Međutim, odbrana je naknadno povukla navedeni prigovor i uložila predmetnu zabilješku kao svoj dokaz pod rednim brojem **O-33**.

181. Optuženi je u svojoj odbrani potvrdio da je potpisao službenu zabilješku, a svjedok Hazim Delić se sjeća da je Sejo Mustafić na listu papira donio ime Kuljanin Radivoja Radomir i da se tek poslije saznalo da se ubijena osoba zove Kuljanin Milorad.

182. Branilac optuženog i optuženi saslušan u svojstvu svjedoka su u toku postupka tvrdili da je Milorad Kuljanin ubijen jedinim projektilom koji je Eso Macić, nakon što mu je nastradali pokušao oteti pušku, ispalio iz puške „papovke“ u pravcu doljnje vilice, te da se radi o nenamjernom ubistvu. Branilac se nadalje poziva na stav iznijet u presudi MKSJ-a (*predmet Čelebići*) da ubistvo Milorada Kuljanina nije namjerno, te smatra da onda optuženi Eso Macić i ne može biti krivično odgovoran za ovu radnju krivičnog djela ratnog zločina, jer za krivično djelo ratnog zločina može se odgovarati samo ukoliko je isto umišljajno počinjeno.

183. Svjedoci odbrane **Sejo Mustafić i Rustem Murić** su potvrdili navode optuženog da je kritične prilike imao pušku „papovku“ koja ne puca rafalno dok su svjedoci Tužilaštva Janko Glogovac, Boško Gligorević i Dragan Đorđić izjavili da su po izvođenju Milorada Kuljanina od strane Ese Macića čuli rafale, a Ranko Žuža je čuo pucnje.

184. Ovo pitanje Vijeće je analiziralo i rješavalo u kontekstu iskaza navedenih

svjedoka, odbrane optuženog, te sudsko medicinskog vještačenja i vještačenja po vještaku balističke struke koji je provelo Tužilaštvo sa svrhom utvrđivanja mjesta i karaktera povreda koje je kritične prilike zadobio Milorad Kuljanin.

185. Tužilaštvo je pod brojem **T-54**. uložilo nalaz i mišljenje vještaka sudsko medicinske i balističke struke sa fotodokumentacijom na ime Kuljanin Milorada od 14.05.1998.godine, te i zapisnik o identifikaciji, sudskomedicinskoj i kriminalističko-tehničkoj obradi mrtvog tijela. U predmetnom zapisniku potpisanom od strane specijaliste sudske medicine dr. Željka P. Karana i stalnog sudskog vještaka - balističara, dipl. ing. Marić Milka, u odnosu na povrede glave je navedeno da su kosti lica očuvane, gornja vilica cijela, a donja višestruko prelomljena. U odnosu na druge povrede vještaci konstatuju postojanje starih preloma, ali i koštani defekt na obje skapule kao i prelom drugog rebra sa desne strane i četvrtog rebra sa lijeve strane. Na kraju zapisnika vještaci zaključuju da su opisane povrede mogle nastati projektilima ispaljenim iz ručnog vatrenog naoružanja ili parčićima rasprskavajućeg eksplozivnog sredstva.

186. Pojašnjavajući svoj nalaz na glavnom pretresu koji je održan 12.10.2012.godine, vještak medicinske struke je na pitanje branioca da li je fraktura na donjoj vilici prikazana na fotografiji broj 13⁵⁹ mogla nastati od jednog projektila ispaljenog iz vatrenog oružija, vještak Dr. Željko P. Karana i vještak balističar dipl. ing. Marić Milka su se složili da je to moguće, kao što je moguće da je povreda vilice nastala kao rezultat djelovanja više projektila. Vještaci se nisu mogli izjasniti sa koje udaljenosti je projektil ispaljen.

187. Međutim, u situaciji kada su provedeni dokazi pokazali da je optuženi na način kako je to opisano u tački 2. osuđujućeg dijela presude, iz neposredne blizine, koja je, s obzirom na mjesto i prostor gdje su se svjedoci nalazili i o tome svjedočili, mogla između optuženog i Milorada Kuljanina iznositi negdje oko jedan metar kada je optuženi pucao u pravcu grudnog koša i glave Milorada Kuljanina (kako kažu svjedoci Janko Glogovac i Dragan Đorđić), te imajući u vidu da su vještaci ostavili mogućnost da je povreda donje vilice kod Milorada Kuljanina mogla nastati bilo od jednog ili više projektila, to po ocjeni Vijeća nije od odlučnog značaja da li je u konkretnom slučaju

optuženi Eso Macić imao i pucao iz automatske ili poluatomatsku pušku, niti dovodi u pitanje kredibilitet svjedoka koji su u tim dramatičnim okolnostima mogli od ispaljenja više metaka pojedinačnom paljbom u kratkim razmacima, imati dojam da se radi o rafalnoj paljbi. Iz istih razloga Vijeće je odbilo prijedlog odbrane da se na okolnosti utvrđenja da li "papovka" ima pojedinačno ili rafalno ispaljenje, odnosno utvrđenja elementarnih svojstava puške sa ponuđene fotografije, provede odgovarajuće vještačenje.

188. Dakle, na osnovu analize i svestrane ocjene izvedenih dokaza subjektivne i i objektivne prirode Vijeće je došlo do nesumnjivog zaključka da je optuženi Eso Macić u prvoj polovini juna mjesca 1992.godine, na vjerski praznik Bajram, u logoru Čelebići, sa namjerom i htijenjem da liši života Milorada Kuljanina, nakon što je netko od čuvara rekao da im treba žrtva za Bajrama, prozvao ga da izađe iz hangara broj 6 gdje je ovaj bio zatvoren, pa mu naredio da legne i da se prevrće po fekalijama na mjesto koje je služilo kao improvizovani nužnik, a potom sa udaljenosti od oko jednog metra od oštećenog, iz puške pucao u pravcu grudnog koša i glave, tako usmrivši Milorada Kuljanina na licu mjesta.

189. Optuženi je djelo učinio sa direktnim umišljajem jer je bio svjestan da pucanjem iz puške u pravcu grudnog koša i glave Milorada Kuljanina sa udaljenosti oko jednog metra od njega, relativno sigurno može prouzrokovati njegovu smrt, pa htio izvršenje krivičnog djela, te prethodno ga ponižavajući tjerajući ga da legne i prevrće u fekalijama, iz neposredne blizine-rastojanja od oko jednog metra od njega, puca iz puške u pravcu grudnog koša i glave Milorada Kuljanina i tako ga usmrti.

190. Kako je Sud našao da je djelo učinjeno sa direktnim umišljajem, tvrdnja odbrane optuženog da je ubistvo učinio nenamjerno nakon što mu je Milorad Kuljanin pokušao oduzeti pušku pa puška opalila, nije prihvatljiva i Vijeće cijeni da je usmjerena na umanjenje odgovornosti za krivično djelo koje mu se stavlja na teret i za koje je ovom presudom oglašen krivim.

⁵⁹ Fraktura donje vilice;

(i) NEČOVJEČNO POSTUPANJE iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH

191. KZ BiH ne definiše pojam nečovječnog postupanja, ali sudska praksa Suda BiH i MKSJ-a nudi važne smjernice u toj oblasti. Žalbeno vijeće Suda BiH smatra da pojam „nečovječno postupanje“ ... obuhvata sva druga djela, koja nisu posebno propisana krivičnim djelom za koje je optuženi oglašen krivim...”, dok god je optuženi imao namjeru da prouzrokuje nečovječno djelo.⁶⁰

192. MKSJ je zauzeo jasan stav da se termini “nečovječno postupanje” i “okrutno postupanje” koriste naizmjenično u smislu utvrđivanja da li određeno djelo predstavlja ratni zločin.⁶¹ Tako je Pretresno vijeće predmetu *Hodžić*, cijenilo da postupci koji predstavljaju “okrutno postupanje” prema zajedničkom članu 3. ... ispunjavaju uslove za kvalifikaciju krivičnog djela kao *nečovječno postupanje...*” iz člana 173. KZ BiH.⁶²

193. Analogno tome, svako djelo koje predstavlja nečovječno postupanje iz člana 173. takođe predstavlja i “okrutno postupanje” iz zajedničkog člana 3. i Dopunskog protokola II, te prema tome i povredu međunarodnog prava.

194. Žalbeno vijeće MKSJ-a je definisalo elemente okrutnog postupanja koji predstavljaju kršenje zakona ili običaja ratovanja, u vezi sa zajedničkim članom 3. stav 1. tačka a) Ženevskih konvencija, kao:

namjernu radnju ili propust... koja nanosi tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili povredu ili predstavlja ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo;

počinjenu protiv osobe koja ne učestvuje aktivno u neprijateljstvima;⁶³

195. Da bi utvrdio da li određene radnje dostižu stepen težine i ozbiljnosti koji zahtijeva krivičnu odgovornost, Sud može razmotriti veliki broj faktora, uključujući: stepen i intenzitet takvog postupanja; njegovo trajanje; stvarne tjelesne povrede ili jačinu fizičke i

⁶⁰ *Andrun*, Drugostepena presuda Suda BiH, str. 38;

⁶¹ Vidi npr., *Naletilić*, prvostepena presuda, par. 246 (“... vidljivo je da su krivična djela nečovječnog postupanja i okrutnog postupanja rezidualna klauzula prema članu 2 [teške povrede Ženevskih konvencija], odnosno članu 3 [kršenje zakona ili običaja ratovanja] Statuta. U materijalnom smislu elementi tih krivičnih djela su isti”); *Tužilac protiv Kordića i Čerkeza*, IT-95-14/2-T, Presuda, 26. februar 2001, (prvostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*), par. 265 (“surovo postupanje [je] ekvivalentno krivičnom djelu nečovječnog postupanja u okviru odredaba o teškim povredama Ženevskih konvencija”);

⁶² *Hodžić*, Prvostepena presuda Suda BiH, paragraf 33;

⁶³ *Delalić*, Drugostepena presuda u predmetu MKSJ-a, paragraf 424;

psihičke patnje; karakter i kontekst postupanja; pol, starosnu dob i zdravstveno stanje žrtve; te predumišljaj.⁶⁴

196. Praksa MKSJ-a nudi mnogobrojne primjere (*actus reus*) okrutnog postupanja kao što su: *sakaćenje ili nanošenje teških tjelesnih povreda*⁶⁵; *premlaćivanje i druge nasilne radnje*⁶⁶; *nanošenje teških ili ozbiljnih povreda; teške povrede tjelesnog ili duševnog integriteta*⁶⁷; *ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo*⁶⁸; *radnja koja je predstavljala ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo*⁶⁹; *deportacija i prisilno premještanje grupa civila*⁷⁰; *prisiljavanje na prostituciju*.⁷¹

197. Pretresno vijeće u predmetu Blaškić zauzelo je stav da „teške povrede tjelesnog ili duševnog integriteta nesumnjivo predstavljaju „nečovječna djela“ u smislu člana 5. Statuta.

198. Da je fizički nasrtaj radnja koja može predstavljati nečovječno postupanje, vidljivo je iz predmeta MKSJ-a *Tužilac protiv Boškskog i Tarčulovskog*, u kojem je Žalbeno vijeće potvrdilo odluku da su civili u podrumu bili izloženi fizičkom maltretiranju od strane policajaca.⁷²

199. U predmetu *Vrdobjak*, Pretresno vijeće Suda BiH utvrdilo je da je optuženi nečovječno postupao tako što je u dva navrata tukao zatočenike „... rukama, nogama obuvenim u vojničke čizme i palicama”.⁷³

200. *Mens rea* za nečovječna djela iz ovog člana zadovoljen je kada je počinitelj u trenutku činenja ili nečinjenja imao namjeru da nanese tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili da izvrši težak napad na ljudsko dostojanstvo žrtve, ili ako je znao da će to njegovo činenje ili nečinjenje vjerovatno prouzrokovati tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili teški napad na ljudsko dostojanstvo i ponio se sa bezobzirnom nepažnjom prema tome.⁷⁴

201. Prije nego se upusti u analizu činjenica, te obrazlaganje zaključaka i stavova o nečovječnom postupanju prema zatvorenicima iz logora “Čelebići”, Vijeće će se, prvo osvrnulo na karakter koji je imao objekat “Čelebići”, te uslove koji su vladali u istom.

⁶⁴ *Andrun*, Drugostepena presuda, Suda BiH, str. 38;

⁶⁵ *Kvočka i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-98-30/1, paragraf 208;

⁶⁶ *Ibid*, paragraf 208;

⁶⁷ *Kordić i Čerkez*, presuda Žalbenog vijeća MKSJ, paragraf 117;

⁶⁸ *Vasićević*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 239-240;

⁶⁹ *Naletilić i Martinović*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragrafi 271, 289, 303;

⁷⁰ *Kupreškić i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 566;

⁷¹ *Ibid*, paragraf 566;

⁷² *Tužilac protiv Boškskog i Tarčulovskog*, IT-04-82, presuda od 10. jula 2008 (*Boškoski i Tarčulovski* presuda pretresnog vijeća), par. 383.

⁷³ *Vrdobjak*, prvostepena presuda, str. 2.

⁷⁴ *Krcjelac*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 132;

a. Zatvor/logor "Čelebići"

202. Tužilaštvo je uložilo brojnu fotodokumentaciju na okolnosti izgleda cjelokupnog prostora zatvora/logora "Čelebići", gdje su držani zatvorenici u toku 1992. godin/1993.godine, vrijeme koje tretira optužnica u ovom konkretnom predmetu. Svjedocima su tokom direktnog i unakrsnog ispitivanja predočavane navedene fotografije temeljem kojih su objašnjavali ili pojašnjavali ono o čemu su svjedočili.

203. Na iste okolnosti su pod rednim brojem 144, 145, 147, 148, 150, 151, 152 prihvaćene i utvrđene činjenica iz *predmet Čelebići* gdje se navodi:

144. Kasarna i skladišta Čelebići, koji se nalaze na periferiji sela Čelebići, pored glavne ceste M17, bili su i jesu relativno veliki kompleks zgrada koji pokriva površinu od oko 50.000 kvadratnih metara, kroz čiju sredinu prolazi željeznička pruga. JNA ga je koristila za skladištenje goriva i otuda, pored raznih hangara i drugih zgrada, kompleks ima podzemne tunele i rezervoare...

145. Godine 1992. za zatočenje zatvorenika je korišćen samo mali dio kompleksa i jedino taj dio interesuje Pretresno vijeće. Na ulaznoj kapiji se nalazi mala prijemna zgrada (u daljem tekstu zgrada A) pored veće upravne zgrade (u daljem tekstu zgrada B). U vrijeme inspekcije koju je izvršio g. Beelen, u zgradi B su bile sobe sa krevetima, te kuhinja, kantina, određen broj klozeta i tuš. Preko puta nje je mala zgrada u kojoj su pumpe za vodu (u daljem tekstu zgrada br. 22). Na sjeveroistoku, pored zida, nalazi se ulaz u tunel (u daljem tekstu tunel br. 9), koji se proteže oko 30 metara pod zemljom i vodi nizbrdo, kada se prođu čelična vrata, u stanicu za mjerenje 202 T. 12262. Prevod Predmet br.: IT-96-21-T 16. novembar 1998 62 i distribuciju goriva. Tunel je širok svega 1,5 metara i visok 2,5 metra. Iza čeličnih vrata se nalaze otvor i šaht koji vodi gore, napolje. S druge strane logora, pored drugih sličnih zgrada, nalazi se velika metalna zgrada, duga 30 metara i široka 13 metara (u daljem tekstu hangar br. 6), koja je potpuno zatvorena i duž jedne strane ima vrata.

147. Većina zatvorenika koji su bili zatočeni između aprila i decembra 1992. bili su muškarci, zarobljeni u toku i nakon vojnih operacija u Bradini i Donjem Selu i okolini. Krajem maja, nekoliko grupa je prebačeno u zatvor/logor Čelebići sa raznih lokacija....

148. Više svjedoka je izjavilo da su, po dolasku u zatvor/logor Čelebići, postrojeni uz zid blizu ulaza i pretraženi ili natjerani da predaju dragocjenosti. Pored toga, nekoliko ih je izjavilo da su ih tom prilikom prisutni vojnici ili stražari teško premlatili. Oni koji su stigli prvim kamionom iz Bradine su naročito bili izloženi ovakvom postupanju i natjerani su da dugo stoje ispred zida sa rukama podignutim uvis. Nakon toga su ti zatvorenici iz Bradine, kojih je bilo oko 70 do 80, odvedeni direktno u hangar br. 6 i izgleda da su bili prva grupa koja je smještena u tu zgradu. Nekoliko dana kasnije, još jedna grupa od bar 70-80 ljudi iz Bradine je prebačena u taj hangar iz tunela br. 9, u kojem su ih držali četiri ili pet dana. Ostali zatvorenici su po dolasku bili smješteni u zgradu br. 22, koja je izgleda bila prenatrpana, a kasnije su prebačeni u hangar br. 6. Neki su smješteni u šahtove, od kojih su neki bili 2 ili 3 metra duboki, prije nego što su odvedeni u hangar br. 6, a neki su držani u tunelu samo nekoliko dana prije nego što su prebačeni u zgradu br. 22, dok su neki proveli mnogo više vremena u tunelu.

150. ...Jasno je da je u zatvoru/logoru vladala atmosfera straha i zastrašivanja, prouzrokovana nasumičnim prelaćivanjima zatvorenika nakon hapšenja, prebacivanja i dolaska u logor. Svaki od bivših zatočenika koji je svjedočio pred Pretresnim vijećem opisao je djela nasilja i surovosti koja je sam doživio ili vidio, a mnogi i danas nose fizičke i psihičke posljedice tih iskustava.

151. Kao što je prethodno navedeno, tunel br. 9 se koristio za zatvaranje brojnih zatočenika, nekih samo na kratko a drugih na duži period. U jednom trenutku je u njemu sigurno bilo barem 80 osoba, i s obzirom na njegovu veličinu, bio je krajnje pretrpan. Provjetravanje je bilo jako slabo i zatvorenici nije data ćebad, te su spavali u onome u čemu su bili, poređani na betonskom podu.

Tunel se spuštao naniže prema čeličnim vratima na dnu, i taj donji kraj su zatvorenici koristili za obavljanje male i velike nužde kada im nije dozvoljavano da izađu iz tunela i obave ove potrebe.

152. Hangar br. 6 je imao kapacitet za mnogo veći broj zatvorenika i u njemu je u jednom trenutku bilo preko 240 ljudi. Zatvorenici su određena mjesta na podu zgrade na kojima su morali da sjede. Bili su poređani u redove, jedan okolo uza zid i dva po sredini. Pošto je hangar bio sav od metala u njemu je po danu bilo jako vruće, ali zatvorenici nije bilo dozvoljeno da napuštaju svoja mjesta, izuzev u malim grupama kada su tražili da idu u WC, za koje svrhe je korišćen jedan jarak napolju, sa stražnje strane hangara.

204. Odbrana koja je tokom ispitivanja svjedoka koristila oba termina "zatvor" i "logor", nije dovela u pitanje naprijed navedene utvrđene činjenice zbog čega se Vijeće nije upuštalo u analizu ovog pitanja sa svrhom utvrđivanja karaktera objekta u Čelebićima, odnosno da li se radilo o zatvoru ili logoru, nalazeći jasnim i nespornim da su se u vrijeme kada optuženi poduzima radnje za koje se tereti, odnosno u vremenskom periodu od aprila do decembra mjeseca 1992.godine, u njemu većinom nalazili zatvoreni muškarci srpske nacionalnosti zarobljeni u toku i nakon vojnih operacija u Bradini i Donjem Selu i okolini. O teškim nehumanim životnim uslovima i atmosferi straha koji su vladali u ovom *zatvoru/logoru Čelebići* svjedočili su mnogobrojni svjedoci i potvrdili materijalni dokazi koji su bili i jesu predmet analize ove presude u svjetlu konkretnih događaja i djela koji se optuženom stavljaju na teret.

3. TAČKA 3 IZREKE PRESUDE (saizvršilaštvo u nečovječnom postupanju)

Navodi iz optužnice

Prema izmjenjenoj optužnici Tužilaštva optuženi Eso Macić se prema tački tri optužnice tereti da je neutvrđenog datuma u prvoj polovini juna mjeseca 1992.godine zajedno sa više čuvara logora Čelebići, ispred objekta označenog brojem 22 sudjelovao u nečovječnom postupanju i namjernom nanošenju snažnog tjelesnog i duševnog bola i patnje oštećenom Momiru Mrkajiću, udarajući ga vojničkim čizmama i šakama u predjelu grudnog koša, polomivši mu rebra, dok je oštećene Velibora Mrkajića i Velimira Kuljanina zajedno sa drugim stražarima tukao za vrijeme dok su, nakon što su natjerani, ulazili u kanalizacioni šaht veličine 2x2, dubine 2 metra gdje su bili zatvoreni 9 sati zajedno sa još 5 zatvorenika, što je za posljedicu imalo nanošenje fizičke i psihičke boli.

Utvrđenja vijeća

205. Činjenične navode iz tačke 3. osuđujućeg dijela ove presude da je optuženi Eso Macić sa više čuvara logora "Čelebići" u prvoj polovini juna 1992.godine oštećene Momira Mrkajića i Velibora Mrkajića udario vojničkim čizmama i šakama i da ih je nakon toga natjerao da uđu u kanalizacioni šaht zajedno sa više zatvorenika, među kojima je bio i oštećeni Velimir Kuljanin, a što je za posljedicu imalo nanošenje fizičke i psihičke boli, Vijeće je prvenstveno utvrdilo na osnovu iskaza svjedoka Momira Mrkajića, Velibora Mrkajića i Velimira Kuljanina, te temeljem toga i u tom pravcu, ne dirajući u identitet optužnice, učinilo intervencije u činjeničnom opisu, odnosno da je optuženi kao saizvršilac učestvovao u radnjama nečovječnog postupanja prema oštećenim.

206. U odnosu na ovu tačku izreke presude odbrana je isticala da su oštećeni Momir Mrkajić, Velibor Mrkajić i Velimir Kuljanin različito svjedočili na glavnom pretresu u odnosu na fazu istrage kada se nisu sjećali optuženog Ese Macića kao nekog ko je prema njima nečovječno postupao sa namjerom nanošenja snažnog tjelesnog bola. Odbrana je također ukazivala na nezakonitost radnji prepoznavanja optuženog od strane svjedoka u toku istrage.

207. Svjedok **Momir Mrkajić** je na glavnom pretresu održanom 05.04.2011.godine naveo da je u dva navrata premlaćivan u *zatvoru/logoru "Čelebići"*. Prvo premlaćivanje

opisuje da se desilo ispred 22 –ojke, kada ga je prozvao Hazim Delić koji je bio u društvu četiri djevojke, rekavši da mu je poznato da je nešto trenirao i da će se sada tući sa četvoricom stražara, a da se pri tome ne smije braniti. Tukli su ga Kemo Mrdžić, Macić Eso, Osmo Kazazić i Kemo Fočak i to čizmama po cijelom tijelu, te su mu te prilike polomljena rebra, a imao je traumu zbog preživljenog. Svjedok kaže da nije poznavao ovu četvoricu koja su ga tukla, ali da je njihova imena saznao od drugih zatvorenika, a kako je u *zatvoru/logoru* bio godinu dana i bio u prilici da optuženog viđa svaki dan, to je i znao kako mu je ime i prezime. Objašnjavajući zašto je na zapisnik iz istrage⁷⁵, rekao da je poznavao optuženog, svjedok Momir Mrkajić ostaje dosljedan izjavi sa glavnog pretresa da on optuženog Esu Macića nije poznavao prije rata i da ne zna da je tako izjavio, a ako jeste, da se radi o njegovom lapsusu. Drugo premlaćivanje se desilo nakon posjete Međunarodnog Crvenog Križa kada su ih izveli ispred “devetke”, a o čemu detaljnije obrazloženje Vijeće daje u **Tački 4** izreke presude.

208. Na upit branioca da objasni razliku između iskaza koji je dao na glavnom pretresu i tada spomenuo optuženog Esu Macića kao jednu od četiri osobe koje su ga tukle nakon što ga je pozvao Hazim Delić, i iskaza iz istrage⁷⁶ kada nije pomenuo Esu Macića – Makarona, već pomenuo Mrndžić Kemu iz Konjica, Kemu -Crnog iz Foče, svjedok kaže da ni sam ne zna kako je mogao da preskoči „Makarona“. Na upit Tužiteljice svjedok objašnjava da ga je vjerovatno preskočio, zaboravio jer se nije mogao sjetiti tog momenta. Navodi da je te prilike o događajima u Čelebićima pričao opširno i nešto pojedinačno, te da se sada ne može sjetiti da li je navodio imena čuvara. Međutim, polazeći od činjenice da je svjedok u toku istrage između četiri fotografije prepoznao optuženog kao jednog od čuvara koji ga je tukao, te ga pokazao i u sudnici, Vijeće njegovom kazivanju poklana vjeru, a postojeće razlike u iskazu pripisuje činjenici da svjedok i nije detaljno pitan na konkretne okolnosti. Osim toga, okolnost da je svjedok optuženog viđao u Musali i da je tokom glavnog pretresa izjavio da on nije njega niti bilo koga drugog zlostavljao, ukazuje da je svjedok govorio samo ono što je vidio i doživio, te da nije imao razloga da optuženog Esu Macića neosnovano tereti za ono što nije učinio.

⁷⁵ Zapisnik o saslušanju svjedoka Momira Mrkajića, broj KT-RZ-147/06 od 29.05.2009.godine – O-17;

⁷⁶ Iskaz svjedoka dat 25.06.1994.godine u Osnovnom sudu u Nevesinju (**O15**)

209. Da je Momir Mrkajić natjeran da uđe u kanalizacioni šaht potvrđuje svjedok **Velibor Mrkajića** koji navodi da su zatočenici iz “devetke” povedeni u dvije grupe, a da je sa njim u grupi, prisjeća se svjedok, pored Kuljanin Anđelka, Kuljanin Velimira, Kuljanin Milenka, Mrkajić Desimira, Gornić Alekse, Mrkajić Petka bio i Mrkajić Momir. Povedeni su prema šahtu u pratnji stražara koji su u blizini šahta napravili špalir u kojem je bio i Eso Macić, a potom su jedan po jedan morali proći kroz špalir čuvara koji su ih tukli sve do ulaska u šaht. Ovaj činjenični navod potvrđuje i svjedok **Rajko Đorđić** koji, nabrajajući po sjećanju imena ljudi sa kojima je bio u šahtu, pored imena Momira Mrkajića, navodi i imena Velibora Mrkajića i Kuljanin Velimirom takođe potvrđujući i njihovo kazivanje o načinu kako su tučeni i gurani u šaht. Na upit Tužiteljice svjedok Velibor Mrkajić kaže da su ih tukli svi, te među nabrojanim stražarima navodi i ime optuženog Ese Macića. Svjedok kaže da je lično dobio udarce od svih stražara, a siguran je da ga je udario i Eso Macić, te pojašnjava i kaže da je sjedio pored rođaka i kada on udari rođaka, sljedeći udarac je namjenjen njemu “*i opet pored sebe vidi Esu.*” Dalje navodi da su u šaht dovedeni negdje popodne, oko pet ili šest sati i da su od tada u njemu bili taj dan i jednu noć, sve do ujutru, a što saglasno potvrđuje i svjedok Velimir Kuljanin.

210. Svjedok **Velimir Kuljanin** u svom iskazu navodi da je bio u “devetki” kada ih je Delić prozvao i odveo u komandu na neko ispitivanje, nakon čega ih ne vraćaju u “devetku”, već ih odvođe na neku poljanu. Opisujući prizor na poljani vidi kako ljudi samo nestaju sa livade, čuvari stoje pored otvora, udaraju kundacima, udaraju čim stignu, tako da je on kada je došao pred šaht, jednostavno u njega uskočio kako bi dobio što manje udaraca, međutim, ipak je udaren kundakom u leđa jer tuku i dok propadaju. Svjedok takođe potvrđuje navode svjedoka Velibora Mrkajića da su ih odveli u dvije grupe u kanalizacioni šaht, te da je on bio u drugoj grupi zajedno sa Veliborom Mrkajićem. Od čuvara koji su ih tuku, svjedok je prepoznao Makarona, Delića i Muslića, ali ne zna da ga je tukao Eso Macić jer je išao pognute glave, međutim vidio je da je ispred njega udario Zelenović Sretena kao što je tukao i druge koji su bili ispred njega.

211. Vijeće je u cijelosti prihvatilo vjerodostojnim iskaz svjedoka **Velibora Mrkajića** koji nije imao razloga da neosnovano tereti optuženog Esu Macića za kojeg je rekao da, u vremenskom periodu od kraja 1992 godine pa do 06.10.1994 godine kada je boravio u Musali, nije čuo ni video da je nekoga zlostavljao ili maltretirao. Imajući ovo u vidu kao i to da je kazivanje ovog svjedoka saglasno u odlučnim činjenicama sa

iskazom svjedoka Velimira Kuljanina, i da su njihovi činjenični navodi potvrđeni i iskazom svjedoka Rajka Đorđića, koji poznaje optuženog jer ga je često viđao u vozu kada je on (svjedok) išao u školu u Sarajevo, to ih Vijeće prihvata kao istinite i vjerodostojne.

212. Na okolnost broja lica koja su bila zatvorena u šahtu svjedoci se nisu izjašnjavali, samo su svjedoci Velibor Mrkajić i Velimir Kuljanin saglasno izjavili da je sa njima u grupi, a poslije u koloni koja se kretala prema šahtu, bilo oko 7 ljudi.

a. Uslovi u kanalizacionom šahtu

213. Svjedoci nisu sa sigurnošću govorili o dimenzijama šahta tako da svjedok Velibor Mrkajić govori o šahtu dimenzija, možda 2x2, a Velimir Kuljanin 2x3, ali su obojica saglasni da se radi o malom, skućenom prostoru u kome su, kako kaže Velimir Kuljanin, *“bili maltene jedan na drugom”* Da se radi upravo o takvom prostoru, proizilazi iz utvrđenih i od stranaka u postupku prihvaćenih činjenica (*Predmeta Čelebići-paragraf 148⁷⁷*), da su neki šahtovi bili dubine 2 ili 3 metra

214. O atmosferi i strahotama koje su doživjeli i preživjeli zatvaranjem u te šahtove saglasno su govorili Velibor Mrkajić, Velimir Kuljanin kao i mnogi drugi svjedoci među kojima je i svjedok Rajko Đorđić i zaštićeni svjedok „A“

215. Tako svjedok **Velimir Kuljanin** opisujući uslove koji su vladali u šahtu, navodi: *“Dubinu ne znam, dole su bile stepenice i bili su neke cijevi i ventili. Nije se moglo niti sjesti, niti stati”*. Svjedok kaže da je odmah po njihovom ulasku zatvoren poklopac šahta i ventilacija tako da je ubrzo nestalo vazduha, a onda je nakon par sati nastao užas - doživljavaju agoniju, počinju se gušiti.

216. Svjedok **Velibor Mrkajić** potvrđujući ove navode svjedoka Velimira Kuljanina dodajući da su u periodu koliko su držani zatvoreni u šahtu, a to je od popodneva prvog dana pa sve do narednog jutra, velika većina zatvorenika izašla bez odjeće kada su ih

⁷⁷ „...neki su smješteni u šahtove od kojih su neki bili 2 ili 3 metra duboki, prije nego što su dovedeni u hangar broj 6, a neki su držani u tunelu samo nekoliko dana prije nego što su prebačeni u zgradu broj 22, dok su neki proveli mnogo više vremena u tunelu...”

pustili iz šahta u kome su vladale visoke temperature. Za sebe kaže da je bio u nesvijesti, i misli da ne bi osjetio nikakavu bol prilikom umiranja.

217. Svjedok **Rajko Đorđić** zatvaranje u šaht kvalifikuje kao poseban vid mučenja i vrlo sigurno i uvjerljivo kaže da je optuženi Eso Macić sa ostalim stražarima udario, gonio, nabijao dole ljude i zatvarao u šaht u kome je bio zatvoren dovod zraka. Kaže da ne može reći da je optuženi njega udario, ali je siguran da je tu bio i da su svi stražari imali "držalice" u rukama. U šahtu nije imao orijentaciju o vremenu, gubio je svijest, a kada je izašao iz šahta na sebi nije imao ništa, bio je potpuno go.

218. O tegobama koje su zatvorenici preživljavali nakon zatvaranja u šaht, govorio je kao i ostali svjedoci, zaštićeni svjedok "A".

219. Tužilaštvo je na okolnosti izgleda kanalizacionog šahta, prezetiralo i kao dokaz u spis uložilo fotografije šahta (dokaz T-11) kojim se takođe potvrđuju činjenični navodi svjedoka o mjestu njihovog zatvaranja.

b. Prepoznavanje optuženog od strane svjedoka

220. Odbrana je prigovarala na zakonitost prepoznavanja optuženog od strane svjedoka Velibora Mrkajića, Momira Mrkajića i Velimira Kuljanina u toku istrage tvrdeći da nije vršeno u smislu člana 85. stav 3 i 4. ZKP BiH, te i na neposredno prepoznavanje optuženog od strane svjedoka u sudnici.

221. Člana 85. stav 3. ZKP BiH propisuje: " Ako je potrebno da se utvrdi poznaje li svjedok osobu ili predmet, tražit će se od njega prvo da ih opiše ili da navede znakove po kojima se razlikuje, pa će mu se tek poslije pokazati radi prepoznavanja i to zajedno sa drugim njemu nepoznatim osobama, odnosno ako je to moguće – zajedno sa predmetima iste vrste. U stavu 4. istog člana navodi se: Ako prepoznavanje nije moguće, u skladu sa stavom (3) ovog člana, prepoznavanje će se izvršiti na osnovu prepoznavanja fotografije tog lica ili predmeta postavljenih među fotografijama svjedoku nepoznatih lica ili predmeta iste vrste.

222. Svjedok **Velimir Kuljanin** je u istrazi optuženog Esu Macića najprije opisao kao

lice *“malo širih ramena i malo puniji”* i to je sve što je rekao u vezi optuženog, a na glavnom pretresu koji je održan 26.04.2011.godine, ne pominjući prethodne karakteristike, navodi druge fizičke osobine optuženog: da je imao svijetlu kosu, malo frčkavu, da je imao nos spljošten... Svjedok tu razliku u kazivanju objašnjava riječima da *“čovjek negativne stvari pokušava potisnuti, ali kada je malo razmislio, sjetio se”*. Međutim, po ocjeni Vijeća, ove razlike nastale naknadnim prisjećanjem i drugih fizičkih osobina optuženog, ne čine radnju prepoznavanja nezakonitom. Naime, kako je svjedok u istrazi prvo opisao optuženog, a Tužiteljica mu nakon toga pokazala više fotografija nepoznatih osoba među kojima i fotografiju optuženog Esu Macića, pa ga svjedok prepoznao na jednoj od tih fotografiji, onda je takvo prepoznavanje izvršeno u skladu sa naprijed citiranom zakonskom odredbom.

223. Svjedoku **Veliboru Mrkajiću** prilikom saslušanja u Tužilaštvu⁷⁸ BiH 2010.godine je u skladu sa članom 85. stav 3 i 4. pokazana serija fotografija među kojim je svjedok na jednoj od fotografija prepoznao Esu Macića. Branilac je osporavao ovakav način prepoznavanja optuženog od strane svjedoka jer su lica na pokazanim fotografijama svojim fizičkim izgledom bile dosta drugačija od optuženog. Osim toga svjedoku je prikazana fotografija optuženog iz vremena poslije rata, a ne iz vremena izvršenja krivično pravne radnje. Objasnjavajući svjedok Velibor Mrkajić kaže da je optuženog poznavao i prije rata i da ga je prepoznao na osnovu crta lica. Prema ocjeni Vijeća prepoznavanje u istrazi je izvršeno na zakonit način jer je prije predočavanja fotografija, od svjedoka traženo da opiše optuženog, što je on i učinio: *„Bio je visine otprilike 180 cm, bio je srednje tjelesne građe, plave kose, malo valovite...”*

224. Svjedok **Momir Mrkajić** je istrazi takođe prepoznao optuženog, nakon što su mu pokazane četiri fotografije. Branilac je prigovarao da se nije radilo o licima koja su bila slična optuženom Esi Maciću, pa sam tim da se radilo o nezakonitom prepoznavanju.

225. Generalno, odbrana je kako u vezi ovog svjedoka, tako i u odnosu na druge svjedoke na koje se presuda poziva, isticala prigovor zakonitosti prepoznavanja u istrazi pojašnjavajući da: *“Prepoznavanje osoba osumnjičenih za ovu ili onu radnju, za ovaj ili onaj tretman u krivičnom postupku vrši se između istih osoba, a prepoznavanje sa fotografijama se vrši isključivo ukoliko nije moguće i ukoliko nije dostupan osumnjičeni*

odnosno optuženi". Neosnovanost ovog prigovora proizilazi iz činjenice da odredba člana 85. ZKP BiH ne pominje prepoznavanje između "istih osoba" (vjerovatno se mislilo na slične osobe), nego govori o prepoznavanju neke osobe između više "nepoznatih osoba", pa kako je po ocjeni Vijeća u fazi istrage prepoznavanje optuženog od strane svjedoka na koje se presuda poziva izvršeno u skladu sa navedenom zakonskom odredbom, to se isticani prigovor odbrane ukazuje neosnovanim.

226. Odbrana je takođe generalno, kao i u odnosu na svjedoke Velimira Kuljanina i Momira Mrkajića, ukazivala da ni prepoznavanje optuženog u sudnici od strane svjedoka, nije izvršeno u skladu sa članom 85. KZP BIH. Međutim, Vijeće ukazuje da u sudnici nije vršena radnja prepoznavanje optuženog od strane svjedoka u smislu člana 85. KZP BIH, već se radilo o pokazivanju optuženog u sudnici koje je Vijeće cijeno u kontekstu iskaza svakog pojedinog svjedoka na koje se presuda poziva.

227. Dakle, na osnovu iskaza naprijed navedenih svjedoka kojima Sud poklanja punu vjeru jer o odlučnim činjenicama svjedoče na saglasan način, utvrđeno je van svake sumnje da je optuženi Eso Macić zajedno sa više čuvara, učestvovao u premlaćivanju Momira Mrkajića i Velibora Mrkajića, te i u zatvaranju u kanalizacioni šaht i držanju u neljudskim uslovima lica Momira Mrkajića, Velibora Mrkajića i Velimira Kuljanina.

228. Optuženi je radnje nečovječnog postupanja počinio sa direktnim umišljajem jer je bio svjestan da učestvujući zajedno sa više čuvara u udaranju i smišljenom zatvaranju više zatvorenika u skućeni, za život opasni prostor kanalizacionog šahta, prouzrokovati tešku tjelesnu i duševnu bol i patnju, pa to i htio i zajedno sa drugim čuvarima učinio, tako da su nakon višesatnog zatvaranja u skućenom prostoru šahta u kome oštećeni nisu mogli ni sjesti ni stajati, visokih temperature zbog kojih su padali u nesvijest i kidali odjeću, usljed nedostatka vazduha gušili se, imali osjećaje da umiru, oštećeni trpili tešku tjelesnu i duševnu bol i veliku patnju sve do momenta dok im nije dozvoljeno da izađu iz šahta.

⁷⁸ Zapisnik o saslušanju svjedoka, broj KT-RZ-147/06 od 15.02.2010.godine/ **O29**;

4. TAČKA 4 (saizvršilaštvo u nečovječnom postupanju)

Navodi iz optužnice

Prema izmjenjenoj optužnici Tužilaštva optuženi Eso Macić se prema tački četiri optužnice tereti da je dana 12. augusta 1992. godine nakon posjete MCK, zajedno sa više od pet čuvara logora Čelebići, ispred objekata označenog sa brojem 9 sudjelovao u nečovječnom postupanju i namjerno nanio snažan tjelesni bol oštećenim Momiru Mrkajiću, Velimiru Kuljaninu, Miletu Kuljanin, Veliboru Mrkajiću koje je nakon što im je naređeno da kleknu na koljena i podignu ruke u vis ili iznad glave, te da se razmaknu jedan od drugog na udaljenosti od 1 metar zamahnutom nogom obuvenom u vojničke čizme, u trajanju od najmanje pola sata udarao u predjelu leđa i bubrega, dok je istog dana u hangaru broj 6 logora Čelebići, zajedno sa drugim čuvarima logora Čelebići, nanio snažan tjelesni bol oštećenim Branku Šinikoviću, Ranku Žuži, Bošku Gligoreviću i Zdravku Đorđiću kao i mnogim drugim zatvorenicima iz hangara 6, dok su sjedili na betonskoj podlozi u hangaru sa rukama podignutim na potiljak, razmaknuti jedan metar jedan od drugog, udarajući ih zamahnutom nogom, obuvenom u vojničke čizme u predjelu leđa i bubrega što je za posljedicu imalo patnju i bol oštećenih.

Činjenično utvrđenje

229. Da su zatvorenici objekta broj 9 i broj 6 *zatvora/logora „Čelebići“* pretučeni u augustu 1993. godine nakon posjete Međunarodnog Crvenog Križa (MCK), potvrdili su akteri ovog događaja, oštećeni navedeni u tački 4. osuđujućeg dijela presude zbog čega Vijeće nije prihvatilo kazivanja svjedoka odbrane koji su optuženom davali alibi tvrdeći da u augustu 1992. godine nije bio u logoru „Čelebići“, nego u Musali. Dokazi provedeni u toku postupka su pokazali upravo suprotno, odnosno da je optuženi 12. augusta 1992. godine bio u *zatvoru/logoru „Čelebići“* i da je nakon posjete Međunarodnog Crvenog Krsta poduzimao krivičnopravne radnje za koje se tereti.

230. Naime, odbrana je tokom postupka tvrdila da optuženi od juna mjesecu 1992. godine nije bio u logoru „Čelebići“, te ukazivala da su svjedoci u odnosu na činjenične navode ove tačke optužnice potpuno različito opisivali radnje, okolnosti, kao i osobe koje su im nanosile patnje.

231. U pogledu datuma dolaska predstavnika Međunarodnog Crvenog Krsta nakon čega se desio konkretni događaj, svjedoci optužbe, Branko Šiniković,

Velimir Kuljanin, Ranko Žuža, Zdravko Đorđić, Jovan Kuljanin, kao i svjedok Rajko Đorđić su saglasni da je to bilo 12. augusta 1992.godine, svjedok Boško Gligorević zna da je bio mjesec august, dok ostali svjedoci u pogledu datuma nisu bili sigurni.

232. Odbrana nije osporavala da se događaj desio ovog dana, a na okolnosti da se optuženi Eso Macić u to vrijeme nalazio u Musali i da nije ni mogao poduzimati radnje za koje se tereti, odbrana je pozvala i saslušala svjedoka **Senadina Turkovića** koji kaže da je optuženi u Musalu došao u periodu maj/juni 1992 godine, svjedok **Ali Ukaj**, da je došao u periodu juni/juli i svjedok **Safet Alikadić** koji je istakao da se njihovoj jedinici u Musali optuženi pridružio kraj šestog ili negdje u sedmom mjesecu 1992.godine.

233. Naime, na okolnosti premlaćivanja zatvorenika ispred "deveteke" svjedočili su oštećeni: Velimir Kuljanin, Momir Mrkajić, Velibor Mrkajić, Mile Kuljanin, a u odnosu na premlaćivanje u "šestici" svjedoci: Ranko Žuža, Boško Gligorević, Branko Šiniković i Zdravko Đorđić i svjedok odbrane Jovan Kuljanin. Svjedok odbrane Hazim Delić je svjedočio u odnosu na oba događaja.

234. Svjedok **Hazim Delić** govoreći o posjeti predstavnika Međunarodnog Crvenog Krsta zatvora/logoru *Čelebići* i daljim događanjima nakon toga, navodi da je upravnik zatvora Pavo Mucić dozvolio da zatvorenici sa njima nasamo razgovaraju, a kada su razgovori završeni, da je osoba koja je bila u ulozi prevodioca Pavi Muciću prenijela sve ono što su zatvorenici pričali o maltretiranju i uslovima u kojima borave. Po navodima svjedoka Delića, ono što je ta osoba rekla, Muciću su potvrdili zatvorenici Slobodan Zelenović, Janko Glogovac i Zoran Đorđić i da je nakon toga Pavo Mucić naredio stražarima da se postroje, da odu u hangar broj 6 i u tunel broj 9 i da pretuku zatvorenike. Na upit branioca da li je bio tu kada je Pavo Mucić izdao naredbu, svjedok Delić je dao potvrđan odgovor, dodajući da su stražari morali ispuniti naređenje.

235. Šta se nakon izdavanja naredbe dalje događalo govorio je, između osralih, svjedok **Velimir Kuljanin** koji kaže da je nakon posjete MCK-a uletio u "devetku" Hazim Delić i naredio „*skidajte sve do pasa, mogu majce da ostanu*“, a onda i da izađu ispred „devetke“, da kleknu na tlo i stave ruke iza vrata, a potom im prilaze stražari i počinju ih udarati nogama, prvo sa jedne, a zatim sa druge strane. Vidio je Esu kako tuče, „*nije video da je njega udario, ali ga nije ni preskočio*“, svi su se stražari

izredali jer su sjedili razmaknuti tako da su se svi mogli izredati. Od jačine udaraca su znali pasti na leđa, opisuje svjedok Velimir Kuljanin.

236. I svjedok **Mile Kuljanin** kazuje da su svi zatvorenici izvedeni ispred „devetke“, a kada su ih izveli *“...poredali su nas ispred jednog betonskog podzida, kleknuli smo na koljena i stavili ruke na glavu”*. Na upit tužiteljice ko je njega od stražara udarao, svjedok Kuljanin kaže da su to činili svi stražari, a udarao ga je takođe i optuženi Eso Macić u predio rebara, bubrega, možda dva puta, ali ne jako. Kaže da je optuženi udarao Jovu, Jelenka, Momira Mrkajića itd.

237. Takođe i svjedok **Velibor Mrkajić** navodi da su izvedeni ispred “devetke” *“...sjeli smo okrenuti prema zidu, sjedili smo na asfaltu i držali ruke iznad glave (pokazuje) i sageti dole. Stražari su nailazili i udarali čizmama, nogama u predjelu ovuda”*, pokazujući predio leđa.

238. Saglasno sa prethodnim svjedocima i svjedok **Momir Mrkajić** potvrđuje navode izvođenja zatvorenika ispred “devetke” i da im je naređeno da se skinu do pasa, da kleknu na beton i da ruke stave za vrat, te da su ih onda stražari počeli udarati u predjelu glave.

239. Svjedok **Rajko Đorđić** potvrđuje navode prethodnih svjedoka da je nakon odlaska MCK došlo do premlaćivanja zatvorenika ispred objekta broj 9, te da je izvođenje bilo svakodnevni ritual koji se provodio ispred “šestice”, a imao je za cilj udaranje zatvorenika sa lijeve i desne strane u leđa, te i zatrčavanjem stražara punim šutom u predjelu bubrega i gdje stignu. Žrtva premlaćivanja, sjeća se svjedok, bili su Velimir Mrkajić, Velibor Kuljanin i drugi zatvorenici. Na upit branioca u vezi izjave koju je dao pred Okružnim sudom u Beogradu⁷⁹ svjedok Rajko Đorđić je kategoričan da je optuženi tukao zatvorenike pred objektom broj 9 i takođe siguran da optuženi Eso Macić nikada nije ulazio u unutrašnjost “devetke” da bi nekog od zatvorenika tukao. Činjenica da svjedok na upit branioca takođe kaže da je siguran da optuženi Eso Macić nikada nije ulazio u unutrašnjost “devetke” da bi lično nekoga tukao, jasno ukazuje da isti nije imao interesa da optuženog tereti za nešto što nije učinio, a iz kojih razloga Vijeće njegovo kazivanje prihvata tačnim i vjerodostojnim.

240. U pogledu okolnosti pod kojim se desilo premlaćivanje zatvorenika u “šestici”, svjedoci Branko Šiniković, Ranko Žuža, Boško Gligorević i Zdravko Đorđić, su saglasni da je nakon posjete MCK u objekat “šest” ušlo nekoliko stražara i da im je naređeno da zauzmu određene položaje, te da je nakon toga uslijedilo premlaćivanje zatvorenika.

241. Tako svjedok **Branko Šiniković** navodi da su u “šesticu” ušli stražari Esad Landžo zvaní Zenga, Eco Macić-Makaron, Padalović Almir, i neki momci iz Dervente. Naređeno im je da kleknu na koljena, stave ruke iznad vrata tako da su im leđa bila otvorena da ih mogu tući. Onda je nastalo opće premlaćivanje, udaranje i psovanje praćeno pitanjima o tome šta su prićali Crvenom Krstu. “*Svi smo mi ponavljali nismo ništa ali smo mi batine dobivali*” - kaŹe svjedok. Zadobio je mnogo udaraca zbog kojih je imao dva slomljena rebra, nagnjećenje tijela, a i danas ima posljedice. Navodi da su u tim dramatićnim trenucima sa njim bili Marko Draganić, Boško Gligorović, Gojko Šiniković, Momir Mrkajić, bilo je nekoliko Mrkajića i drugi.

242. I svjedok **Ranko Źuža** kaŹe da je nakon odlaska Crvenog Krsta, nastala galama, vika i da im je rećeno da stave ruke na glavu, da gledaju pravo, a onda ih poćeli tući, sve su ih tukli, bez obzira na godine, položaj i bolest. Njega je Eso udarao vojnićkom ćizmom po lijevoj i desnoj strani bubrega i siguran je da se radi o njemu jer je nakon što ga udario, prošao i krenuo da udara dvojicu zatvorenike koji su u redu sjedili ispred njega. Navodi, da i pored toga što je sjedio na opisani naćin i bio malo podignute glave, mogao je vidjeti ko udara, te prisjećajući se nekih imena, kaŹe da su batine dobili i Dragan Đorđić i Borislav Gligorijević. OptuŹenog ranije nije poznao i sa njim se prvi put sreće u *zatvoru/logoru Ćelebići*. Opisujući ga, svjedok navodi da je srednjeg rasta, smeće-plave kose i oćiju, mršav dok je njegov brat sušta suprotnost, bio je dosta krupan, crn i imao je nadimak “Maca”. Svjedok takoće navodi da je na ove i druge okolnosti događanja nakon pada Bradine dao DrŹavnoj agenciji za istrage i zaštitu-Regionalni ured Tuzla,⁸⁰ opširnu i općenitu izjavu, te da je u vezi ovog konkretnog događaja i ubistva Milorada Kuljanina, između ostalih, pomenuo i ime optuŹenog Ese Macića. S obzirom da svjedok Ranko Źuža o istim ćinjenicama i okolnostima govori kao prethodni svjedoci, to Vijeće njegov iskaz prihvata kao istinit i vjerodostojan. Osim toga

⁷⁹ Zapisnik o saslušanju svjedoka Rajka Đorđića pred OkruŹnim sudom u Beogradu broj Kri1503/94 od 18.10.1994 godine (O- 30)

⁸⁰ Zapisnik o salušanju broj 17-15/3-1-04-2-135/07 od 23.07.2007 godine- (O25)

svjedok navodi da je to bio jedini slučaj kada ga je optuženi tukao i da nije lično vidio da je to radio sa drugim zatvorenicima, pa je Vijeće zaključilo da je svjedok govorio samo o onome što je lično vidio i doživio i da nije imao interesa da optuženog lažno tereti za nešto što nije učinio.

243. Svjedok **Boško Gligorević** opisujući kako su zatvorenici bili poredani kritične prilike, kaže da su bili u dva reda. *“Do zida je bio jedan red, sve okolo i onda jedan metar i po, opet od zida, od rjih, drugi red, a u sredini je bilo prazno”*.

244. Svjedok Gligorević navodi da je prvi počeo udarati Delić, *“... imali su daske, kočeve i oružje, svim su udarali. Stražari su išli prvo od vrata, pa su išli okolo, okolo, pa su završili dole, pa su opet drugi red, tako isto tukli...”* Svjedok kaže da je prilikom premlaćivanja bio u stojećem položaju i dobro saget. Zadobio je pet do šest udaraca, ali nije video od koga. Potvrdio je da je među stražarima koji su tukli bio i optuženi Eso Macić. *“Udarao je i udarao, svi su udarali, nje bio ko je ušao da nje udario”*, kaže svjedok.

245. Svjedok **Zdravko Đorđić** kaže da je nakon posjete MCK-a došla kompletna stražarska ekipa na čelu sa Hazimom Delićem tako da su bukvalno svi bili pretučeni od svakog stražara i nisu prestajali dok svaki stražar nije udario svakog zatvorenika. Na upit Tužiteljice da opiše u kom položaju je bio prilikom premlaćivanja svjedok navodi: *“Po njihovom ulasku naredba od Delić Hazima je bila da se okrenemo, sjedemo, da sagnemo glavu i da stavimo ruke iznad glave.”* Svjedok na kraju dodaje da su ga svi stražari udarali, a posebno izdvaja imena Delić Hazima, Subašić Zejnila i optuženog Macić Ese Makarona.

246. Svjedok odbrane **Jovan Kuljanin** je takođe bio zatvoren u “šesticu” i kaže da je iz školskih dana poznavao optuženog Esu Macića. Kaže da u šesticu nije niko dolazio sa dobrim namjerama i maltretiranje se dešavalo svaku noć tako da je sve odjekivalo od plača i jauka. Potvrđuje da je nakon odlaska MCK ušao Hazim Delić i naredio da se klekne, da se ruke stave za vrat i da kroz redove prolazi i svaki stražar i udara u predjelu slabina. Na upit branioca kaže da se ne sjeća da je u tom događaju učestvovao optuženi, a na upit Tužiteljice zašto je u istrazi⁸¹ rekao da su u toj masovnoj tučni

⁸¹ Zapisnik o saslušanju svjedoka Jovana Kuljanina, broj KT-RZ-117/06 od 01.07.2009.godine; (O-1)

sudjelovali stražari Zenga, Delić, Edo, zvani Muf, Macić, zvani Makaron, kao i drugi i da su oni u svim drugim prilikama najviše tukli, svjedok objašnjava da je prošlo skoro 20 godina. „*Stari se i zaboravlja ... kad bi čovjek živio sa svim onim što je doživio ne znam gdje bi završio*“ i potvrđuje da je njegovo pamćenje tada bilo svježije u toj masovnoj tuči učestvovao i optuženi Eso Macić, zvani „Makaron“. Pretresno Vijeće kazivanje ovog svjedoka sa datim pojašnjenjima na glavnom pretresu, prihvata vjerodostojnim i istinitim jer je u odlučnim činjenicama saglasan sa iskazima svjedoka koji su svjedočili na iste okolnosti. Da svjedok nije imao interesa da neosnovano tereti optuženog, jasno ukazuje njegova kategorična tvrdnja da optuženi u vrijeme dok je svjedok boravio u Musali, nije učestvovao u bilo kakvom incidentnim situacijama.

247. U pogledu rastojanja između zatvorenih osoba koje su se nalazili u opisanom položaju tokom premlaćivanja u objektu „šestica“, svjedok Branko Šiniković navodi da se radilo o rastojanju od oko 30/40 cm do 1 metar, a prema kazivanju svjedoka Zdravka Đorđića premlaćivanje je trajalo više od pola sata, a prema Ranku Žuže, oko sat vremena jer je u hangaru bilo preko 200 ljudi. Svjedok Mile Kuljanin navodi da su pred objektom „devetka“ tokom premlaćivanja zatvorenici bili u međusobnoj udaljenosti od 80 cm do 1 metar, a da je premlaćivanje prema kazivanju svjedoka Velimira Kuljanina vremenski trajalo oko 30 do 40 minuta.

248. Kako u pogledu činjeničnih navoda koji se tiču dužine trajanja i međusobnog rastojanja tokom premlaćivanja svjedoci nisu bili precizni, u nedostatku drugih dokaza, Vijeće je u pogledu tih odrednica i ne dirajući u identitet optužnice, u činjeničnom opisu tačke 4. osuđujuće presude izvršilo intervenciju upotrebom prefiksa „oko“.

249. Sud u cijelosti prihvata iskaze saslušanih svjedoka jer o odlučnim činjenica svjedoče na isti način, a njihova kazivanja u uzajamnoj povezanosti ne ostavlja dilemu da je optuženi Eso Macić bio u *zatvoru/ogoru Čelebići* i da je na opisan način, vrijeme i mjesto sa više stražara, učestvovao u premlaćivanju zatvorenika. Ako se ima u vidu da su neki od svjedoka lično vidjeli da ih optuženi Eso Macić udara ili su to vidjeli drugi zatvorenici nad kojima se u istom momentu odvija premlaćivanje, uz saglasno kazivanje svjedoka da su ih svi stražari poredane u redove udarali i da su svi zatvorenici bukvalno tučeni od svakog stražara i nisu prestajali dok svaki stražar nije udario svakog zatvorenika, onda je za pretresno Vijeće sasvim jasno da je optuženi Eso Macić 12. augusta 1992.godine bio u *zatvoru/logoru Čelebići* i da je nakon posjete MCK, zajedno

sa više stražara učestvovao u premlaćivanju zatvorenika ispred objekta označenog brojem 9 i unutar objekta označenog brojem 6 na način kako je navedeno u tački 4. osuđujućeg dijela presude.

250. Optuženi je radnje nečovječnog postupanja zatvorenika nakon posjete Međunarodnog Crvenog Krsta ispred objekta označenog kao "devetka" i unutar objekta označenog kao "šestica", takođe kao saizvršilac počinio sa direktnim umišljajem jer je bio svjestan da učestvujući zajedno sa više čuvara u premlaćivanju zatvorenika civila poredanih po obrascu uspostavljenih redova i međusobnog rastojanja tako da svaki zatvorenik od svakog čuvara dobije udarac i znao da usljed toga mogu nastupiti štetne posljedice, pa to i htio i na opisani način postupio i tako doprinjeo da oštećeni, u vremenu koliko je premlaćivanje trajalo, usljed zadobijenih udaraca zamahnutom nogom obuvenom u vojničke čizme u predjelu leđa i bubrega trpe tešku tjelesnu i duševnu bol i veliku patnju.

251. Dovodeći u vezu iskaze svjedoka optužbe koji su vidjeli optuženog sa grupom stražara i da prema zatvorenicima preduzima nedozvoljene radnje, Vijeće nalazi neuvjerljivim iskaze svjedoka odbrane prema kojim se optuženi u kritično vrijeme nije nalazio u zatvoru/logoru u Čelebićima cijeneći da su usmjereni na umanjenje krivične odgovornosti optuženog za radnje koje mu se optužnicom stavlja na teret.

5. VRIJEME PRISUSTVA OPTUŽENOG U ZATVORU/LOGORU ČELEBIĆI

252. Odbrana je u toku postupka kao argument istakla da optuženi Eso Macić nije mogao počinuti radnje opisane u pojedinim tačkama osuđujuće presude s obzirom da je u junu mesecu 1992 godine prešao u sportsku dvoranu Musala. Međutim, odbrana nije ponudila niti jedan siguran dokaz za takvu tvrdnju. Naime, svjedoci odbrane su pominjali mjesec maj, juni i juli 92 godine, ali nisu mogli navesti precizan datum kada je optuženi prešao u Musalu. Tužilaštvo takođe svojim subjektivnim i objektivnim dokazima nije uspjelo dokazati tačan datum kada je optuženi poduzeo radnje opisane u tačkama 1, 2 i 3 osuđujuće presude, izuzev tačke 4. za koju je provedbom subjektivnih dokaza na nesumnjiv način dokazano da je optuženi zabranjenu radnju poduzeo 12.08.1992 godine. Za ostale radnje osuđujućeg dijela presude Tužilaštvo navodi da su se desile u prvoj polovini i sredinom juna 1992 godine.

253. Vijeće konstatuje da sama činjenica da se ubistvo Milorada Kuljanina (tačka 2.) za koje je optuženi ovom presudom oglašen krivim, desilo u prvoj polovini juna 1992 godine i da je optuženi opisivao kako se to desilo, pokazuje da je on u tom periodu i bio u *zatvoru/logoru Čelebići* (kad poduzima i radnje iz tačke 3). Nakon ovog događaja, svjedok odbrane Hazim Delić kaže da je optuženi kao stražar u *zatvoru/logoru Čelebići* ostao negdje do kraja juna mjeseca i da se toga dobro sjeća jer mu je sam naredio da napusti Čelebiće, što implicira da je optuženi Eso Macić u *zatvoru/logoru Čelebići* bio i sredinom juna mesecu 1992 godine kada učestvuje u ubistvu Šćepe Gotovca (tačka 1). Dakle, tvrdnja odbrane da u junu 1992 godine optuženi nije bio u *zatvoru/logoru Čelebići*, te da tako nije ni mogao učiniti zabranjene radnje koje mu se stavljaju na teret, nije utemeljena. Njegovo prisustvo dodatno potvrđuju iskazi svjedoka koji su optuženog poznavali od ranije pa ga vidjeli i njegovo prisustvo na mjestu događaja potvrdili, kao i oni svjedoci koji su ga upoznali prilikom poduzimanja zabranjenih radnji, a njegovo ime i prezime saznawali od drugih zatvorenika ili vojnika. U nedostatku preciznih dokaza koji bi potvrdili da se optuženi nalazio na nekom drugom mjestu, a ne u *zatvoru/logoru Čelebići*, i Vijeće je prihvatilo saglasne i precizne iskaze svjedoka koji su takođe potvrdili da je optuženi bio akter događaja koji se desio 12.08.1992 godine.

254. Nadalje, opisujući iz tog perioda fizički izgled optuženog u fazi istrage, saslušanja u Tužilaštvu, u toku glavnog pretresa i pokazivanjem na njega u sudnici, svjedoci su bili

jasni i saglasni da je optuženi Eso Macić upravo osoba koja je prema njima i prema drugim zatvorenicima *zatvora/logora Čelebići* poduzimala zabranjene radnje zbog kojih je ovom presudom i osuđen. I pored toga što su svjedoci u toku postupka osim imena optuženog Esi Macića zv. Makaron, pominjali i imena Miralema Macića i Mirsada Macića zv. "Maca" i tokom svjedočenja miješali nadimke tako da su nekada optuženog pominjali kao Maca, a nekada kao Makaron, međutim, za pretresno Vijeće nije bilo dvojbe da se u konkretnom slučaju radilo upravo o optuženom Esi Maciću kao osobi koja je poduzimala pojedine krivičnopravne radnje za koje je osuđen budući da su svjedoci na skoro isti način opisivali fizički izgled optuženog. Pored toga, svjedoci koji su prije rata poznavali braću Maciće, jasno su ih razlikovali i opisivali kao dvije različite osobe. Kako je rezultat dokaznog postupka ishodio jasan i van svake sumnje zaključak da je optuženi Eso Macić počinitelj krivičnih djela koje mu se optužnicom stavljalo na teret, to se prigovori odbrane isticali u ovom smislu, ukazuju neosnovanim.

255. Konačno, valja naglasiti da je Vijeće kroz ocjenu pojedinačno izvedenih dokaza i u njihovoj međusobnoj povezanosti izvodilo određene zaključke o tome da li je optuženi zaista počinitelj krivičnog djela koje mu se stavlja na teret ili ne. U tom smislu Vijeće je za svaku pojedinu inkriminaciju dalo svoju ocjenu iskaza saslušanih svjedoka i dalo obrazloženje koje iskaze prihvata, odnosno kojim poklanja vjeru kada zaključuje da pojedine krivičnopravne radnje za koje je optuženog oglasio krivim, cijeni dokazanim. Pri tome, Vijeće nije steklo uvjerenje da bilo ko od tih svjedoka želi neosnovano teretiti optuženog, nego naprotiv, ti svjedoci daju takve iskaze iz kojih je očigledno da svjedoče samo o događajima koji su se zaista desili, koje su sami doživjeli, vidjeli ili od drugih čuli.

256. Vijeće je bilo svjesno da između kazivanja pojedinih svjedoka kojima poklanja vjeru i na koje se poziva, međusobno postoje određena odstupanja, međutim, niti jednu od navedenih kolizija, s obzirom na protek vremena, dramatične okolnosti u kojima se događaji odvijaju, brojnost događaja u kojima učestvuje veći broj oštećenih, članova njihovih porodica, komšija, prijatelja kao i brojnost radnji i lica koja sa optuženim poduzimaju radnje, od kojih je svaka za sebe dramatična, Vijeće ne smatra takvog zanačaja da u pogledu odlučnih činjenica mogu uticati na vjerodostojnost njihovih kazivanja.

V. KRIVIČNA ODGOVORNOST

257. U optužnici se navodi da je optuženi za zločine za koje se tereti odgovoran prema članu 29. KZ BiH u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, a zašta ga je i ovo Vijeće osudilo.

258. Član 180. stav 1. KZ BiH propisuje da "*Osoba koja planira, pokrene, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili **učinjenju krivičnih djela** iz člana 171. (Genocid), 172. (Zločin protiv čovječnosti), **173. (Ratni zločin protiv civilnog stanovništva)**, 174. (Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika), 175. (Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika), 177. (Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja), 178. (Protupravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu) i 179. (Povrede zakona ili običaja rata) ovog zakona, individualno je odgovorna za to krivično djelo*".

259. Iz naprijed navedne zakonske definicije jasno je da individualna krivična odgovornost postoji za planiranje, pokretanje, naređivanje, **počinjenje** ili poticanje na izvršenje krivičnog djela, odnosno za pomaganje u planiranju, pripremanju ili počinjenju krivičnog djela.

260. Počinjenje obuhvata fizičko izvršenje krivičnog djela ili uzrokovanje kažnjivog propusta, čime se krše odredbe krivičnog prava.⁸²

261. Odredba člana 29. KZ BiH propisuje da „*Ako više osoba, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući što drugo čime se na odlučujući način doprinosi učinjenju krivičnog djela, zajednički učine krivično djelo, svaka od njih kaznit će se kaznom propisanom za to krivično djelo.*

Elementi saizvršilaštva po članu 29. KZ BiH su: (1) Množina lica

(2) Učešće u počinjenju ili

(3) Pružanje *odlučujućeg* doprinosa, koji je znatan i bez kojeg krivično djelo ne bi bilo počinjeno na planirani način.

⁸² *Krstić*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ-a od 02.08.2001.godine, paragraf 601;

(4) Svjesno, voljno i zajedničko počinjenje krivičnog djela kao da je njegovo (Zajednička namjera).

262. Imajući u vidu naprijed izloženo, pretresno Vijeće zaključuje da je optuženi Eso Macić djelo ubistva civila Šćepe Gotovca počinio sa direktnim umišljajem jer je bio svjestan da zbog životne dobi oštećenog i usljed poduzimanja sa više osoba radnji surovog i bjesomučnog premlaćivanja nogama, kundakom puške, šakama po cijelom tijelu oštećenog, može nastupiti njegova smrt, pa htio izvršenje krivičnog djela i zajedno sa Esadom Lanđom i drugim čuvarima *zatvora/logora Čelebići* radnjama surovog i bjesomučnog udaranja nogama, kundakom puške, šakama po tijelu oštećenog, kao saizvršilac učestvovao i doprinjeo nastupanju zabranjene posljedice-smrti Šćepe Gotovca.

263. Da je optuženi djelo ubistva civila Milorada Kuljanina opisano u tački 2. osuđujuće presude, takođe počinio sa direktnim umišljajem jer je bio svjestan da pucanjem iz puške u pravcu grudnog koša i glave Milorada Kuljanina sa udaljenosti oko jednog metra od njega, relativno sigurno može prouzrokovati njegovu smrt, pa htio izvršenje krivičnog djela, te prethodno ga ponižavajući tjerajući ga da legne i prevrće u fekalijama, iz neposredne blizine-rastojanja od oko jednog metra, pucao iz puške u pravcu grudnog koša i glave Milorada Kuljanina i tako ga usmrtio.

264. Da je radnje nečovječnog postupanja iz tačke 3. osuđujuće presude, optuženi počinio sa direktnim umišljajem jer je bio svjestan da učestvujući zajedno sa više čuvara u udaranju i smišljenom zatvaranju više zatvorenika civila u skućeni, za život opasni prostor kanalizacionog šahta, može prouzrokovati tešku tjelesnu i duševnu bol i patnju, pa to i htio i zajedno sa drugim čuvarima učinio, tako da su nakon višesatnog zatvaranja u skućenom prostoru šahta u kome oštećeni nisu mogli ni sjesti ni stajati, visokih temperature zbog kojih su padali u nesvijest i kidali odjeću, usljed nedostatka vazduha gušili se, imali osjećaje da umiru, oštećeni trpili tešku tjelesnu i duševnu bol i veliku patnju sve do momenta dok im nije dozvoljeno da izađu iz šahta.

265. Da je optuženi radnje nečovječnog postupanja pobliže opisanih u tački 4. osuđujuće presude, takođe počinio sa direktnim umišljajem jer je bio svjestan da učestvujući zajedno sa više čuvara u premlaćivanju zatvorenika civila poredanih po obrascu uspostavljenih redova i međusobnog rastojanja tako da svaki zatvorenik od svakog čuvara dobije udarac i znao da usljed toga mogu nastupiti štetne posljedice, pa

to i htio i na opisani način postupio i tako doprinjeo da oštećeni, u vremenu koliko je premlaćivanje trajalo, usljed zadobijenih udaraca zamahnutom nogom obuvenom u vojničke čizme u predjelu leđa i bubrega trpe tešku tjelesnu i duševnu bol i veliku patnju.

266. Dakle, kako je Sud nakon svestrane ocjene dokaza našao i zaključio da je optuženi Eso Macić radnje ubistva i nečovječnog postupanja pobliže opisane u tačkama 1. 2. 3. i 4. izreke osuđujućeg dijela, počinio prema civilima sa direktnim umišljajem, te da su se na taj način stekla sva bitna obilježja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH, u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. KZBiH, to ga je Sud i oglasio krivim i osudio za ova djela.

267. Prema odredbi člana 275. ZKPBiH, ako Tužilac ocjeni da izvedeni dokazi ukazuju da se izmjenilo činjenično stanje izneseno u optužnici, on može na glavnom pretresu izmjeniti optužnicu. Tužilaštvo je tako postupilo, te dostavilo izmjenjenu optužnicu od 16.02.2012.godine u kojoj je, u odnosu na potvrđenu optužnicu gdje se optuženom Esi Maciću stavlja na teret da je preduzimao zabranjene radnje opisane u tački 3. optužnice, izostavilo imena Zorana Đorđića i Damjana Đorđića, a u tački 4. imena Jovana Kuljanina, Dragana Đorđića, Borislava Gligorevića, Dragana Gligorevića, Marka Draganića. Smatrajući da je Tužilaštvo na ovaj način odustalo od krivičnog gonjenja Ese Macića za radnje počinjene prema ovim licima, odbrana je predložila da Sud donese odbijajuća presudu.

268. Prijedlog odbrane nije osnovan. Naime, izostavljajući iz precizirane optužnice imena oštećenih, Tužilac je postupao u okviru ovlašćenja koje mu daje citirana zakonska odredba i rezultati dokaznog postupka. Tužilac je izmjene izvršio u granicama osnovne optužnice, odnosno krećući se u granicama onih činjenica i okolnosti na kojima se optužba zasniva i proizlazi zakonsko obilježje krivičnog djela. Kako Tužilac do završetka glavnog pretresa nije odustao od krivičnog gonjenja niti je pretresno Vijeće našlo da postoji neki drugi zakonski razlog iz člana 283. ZKPBiH, to nije ni udovoljeno zahtjevu odbrane za donošenje odbijajuće presude prema optuženom Esi Maciću na način kako je to traženo.

VI. KRIVIČNO PRAVNA SANKCIJA

269. Obzirom na utvrđeno činjenično stanje i nastale posljedice, pretresno Vijeće je osudilo optuženog na kaznu zatvora u trajanju 15 godina, smatrajući da je izrečena krivična sankcija srazmjerna težini djela i učešću i ulozi optuženog, te da će se sa istom postići svrha izricanja krivičnih sankcija i svrha kažnjavanja.

270. Našavši na nesumnjiv način dokazanim da je optuženi Eso Macić počinio krivično djelo za koje je ovom presudom oglašen krivim, sud je prilikom odmjeravanja kazne imao u vidu sve okolnosti koje utiču na visinu kazne . Prema članu 2. KZ BiH, "propisvanje krivičnih djela, i vrste i raspona krivičnihopravnih sankcija zasniva se na neophodnosti primjene krivičnopravne prinude i njenoj srazmjernosti jačini opasnosti za lične slobode i prava čovjeka, te druge osnovne vrijednosti".

271. Pri odmjeravanju kazne za krivično djelo za koje je optuženi Eso Macić ovom presudom oglašen krivim, Vijeće je polazeći od opšte svrhe kažnjavanja propisane članom 39.KZBiH i sljedeći pravila za odmjeravanje kazne predviđenih članom 48. KZBiH, cijenilo i uzelo u obzir sve olakšavajuće i otežavajuće okolnosti i optuženom Esi Maciću izreklo zatvorsku kaznu u vremenskom trjanju kako je to navedeno u izreci ove presude.

272. Prije svega, kao olakšavajuće okolnosti Vijeće je uzelo u obzir i cijenilo raniji život optuženog, odnosno činjenicu da do momenta učinjenja konkretnog krivičnog djela nije osuđivan.

273. Kao otežavajuću okolnost Vijeće je uzelo u obzir i cijenilo način učinjenja djela pobliže opisanih u izreci osuđujućeg dijela ove pesude pri čemu je optuženi ispoljio naročitu brutalnost i surovost, a zatvorenci sa njegovom pojavom trpili strah i strepnju da će biti podvrgnuti fizičkom zlostavljanju ili „stradati“.

274. Upornost u izvršavanju zabranjenih radnji prema zatvorenicima koje optuženi

poduzima u relativno kratkom vremenskom periodu, Vijeće je takođe uzelo kao otežavajuću okolnost.

275. Vijeće je kao otežavajuću okolnost cijnilo i uzelo u bzir bezobzirnost koju je optuženi ispoljio u preduzimanju zabranjenih radnji pri tome ne uvažavajući ni starosnu dob, ni zdravlje žrtava, niti u datim okolnostima barem jednoj zatočenoj osobi pružio pomoć.

276. Pored toga Vijeće je cijnilo i uzelo u obzir broj žrtava prema kojim optuženi poduzima zabranjene radnje kojim se ugrožavaju zaštićene vrijednosti - život, duševni i tjelesni integritet zatvorenika koji su bili bez mogućnosti da pruže bilo kakav otpor takvom ponašanju.

277. Pretresno Vijeće je kao otežavajuću okolnost uzelo u obzir i činjenicu da optuženi za počinjena djela ni u jednom momentu nije pokazao kajanje i saosjećanje prema žrtvama zločina.

278. Držanje optuženog u toku sudskog postupka bilo je primjereno, prikladno i u skladu sa očekivanjima vijeća, što samo po sebi ne predstavlja ni otežavajuću niti olakšavajuću okolnost.

279. Odbrana je u toku postupka kroz direktno i unakrsno ispitivanje svjedoka implicirala i u svojoj završnoj riječi posebno naglasila da je optuženi u izvršenju radnji ubistva i nečovječnog postupanja za koje se tereti i za koje je osuđen, samo izvršavao naredbe nadređenih. Međutim, niti jedan provedeni dokaz nije pokazao da je optuženi ispoljio karakternu snagu da se suprotstavi nečemu za što je znao da je krivično ponašanje, niti su dokazi pokazali da je za njega postojao stvarni, opasni rizik, zbog kojeg bi optuženi bio prinuđen da poslušna naredjenje. U krajnjem, optuženi je mogao da računa na disciplinsku mjeru ili nametanje neke druge vojne obaveze ako ne izvrši djelo koje mu je naredjeno. Međutim, optuženi je na sve dobrovoljno pristao. Da je optuženi imao mogućnost izbora jasno pokazuje slučaj kada je odbio da izvrši naredjenje i ubije Mehmedaliju Rizvića, koji istina nije bio jedan od zatočenih u logoru/zatvoru Čelebići, pa je samo udaljen iz zatvora/logora Čelebići. Ili slučaj o kome je govorio svjedok Jovan Kuljanin kada je izvjesni Baralija bučno odbio naredjenje i otvoreno se suprotstavio premlaćivanju zatvorenika i čak bio spreman na fizički obračuna sa Delićem. Niti jedan dokaz nije pokazao da je pomenuti Baralija trpio neku štetnu posljedicu zbog

odbijanja naređenja. Dakle, kako nije bilo dokaza da su naređenja bila praćena prijetnjama koje bi dovele do prinude ako naređenje odbije, nego da je optuženi naređenja izvršavao svojom voljom, to Vijeće navedenu okolnost nije uzelo kao olakšavajuću.

VII.OSLOBAĐAJUĆI DIO PRESUDE

280. Optuženi Eso Macić se tereti (tačka 5. i 6. ove presude) da je poćinio krivićno djelo ratni zloćin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH i krivićno djelo ratni zloćin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) KZ BiH, u vezi sa ćlanom 29. i ćlanom 180. stav 1. istog zakona, tako što je:

281. Dana 08. marta 1993.godine u većernjim satima, nakon što je oštećeni Šiniković Branko pušten iz logora Ćelebići, došao do njegove obiteljske kuće u mjestu Brđani, općina Konjic, iz koje ga je izveo i na put prema Konjicu udario pet puta drvenim kundakom automatske puške marke „CZ“ u predjelu vrata, glave i uha, od kojih udaraca je svaki put od bola poklekao i padao na zemlju, govoreći mu da zahvali bogu što ide na razmjenu inaće bi ga ubio, što je za posljedicu imalo bol i patnju oštećenog Branka Šinikovića.

282. Neutvrđenog datuma u martu ili aprilu 1993.godine u svlaćionici sportske dvorane Musala u Konjicu gdje su bili zatvoreni civili i ratni zarobljenici srpske nacionalnosti meću kojima je bio i Novo Mojević, nećovjećno postupao prema njemu, na naćin što je istog tukao, udarajući ga cijevi automatske puške u predjelu vilice, od kojih udaraca mu je polomio sve zube u gornjoj vilici, pa kada je njegova sestra Ilinka potrćala da mu pomogne, uperio i repetirao pušku u njeno tijelo ne dozvoljavajući joj da mu priće, što je sve za posljedicu imalo nanošenje snaćnog fizićkog i psihićkog bola oštećenom Novi Mojeviću i njegovoj sestri Ilinki.

283. Pretresno Vijeće je usljed nedostatka dokaza optuženog Esu Macića oslobodilo od optužbe za navedene radnje. Prema ocjeni Vijeća, Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da je optuženi 08. marta 1993 godine na lokalitetu mjesta Brđani, nećovjećno postupao prema oštećenom Branku Šinikoviću, te da je neutvrđenog

dana u martu ili aprilu 1993.godine u svlačionici sportske dvorane „Musala“ u Konjicu nečovječno postupao i prema oštećenom Novi Mojeviću.

284. Na okolnosti krivično pravnog događaja koji se odnosi na nečovječno postupanje prema oštećenom Branku Šinikoviću, Tužilaštvo je saslušalo samo oštećenog koji je događaj opisao na način kako je navedeno u činjeničnom opisu tačke 5. oslobađajućeg dijela presude, i imenovao optuženog Esu Macića kao osobu koja ga je tukla i maltretirala. Međutim, odbrana je na okolnosti ovog događaja saslušala očevidca, zaštićenog svjedoka „B“ je događaj opisao na sličan način tvrdeći da Branko Šiniković jeste bio tučen, ali ne od Ese Macića nego Miralema Macića koga inače poznaje i kojeg je prepoznao kada se i događaj desio, odnosno 8.marta 1993.godine.

285. Naime, svjedok **Šiniković Branko** navodi da je, nakon što je pušten iz Musale 7.marta 1993 godine u njegovu kuću, radi sigurnosti njega i njegove porodice, došao privremeno da živi zaštićeni svjedok „B“ sa suprugom. Kada je supruga svjedoka „B“ krenula na sprat vanjskim stepenicama, maskirana osoba, misleći da je on (Šiniković), digla je na nju nož i ona počela da vrišti. Nakon što je njen muž, svjedok B, upalio sva svjetla i izašao vani radi provjere o čemu se radi, vratio se i rekao im da nema nikoga. Međutim, nakon 15-20 minuta začuo se poziv preko megafon da svi izađu ispred kuće, a nakon izlaska prvo je ugledao Esu Macića-Makarona, a iza njega 20-tak uniformisanih vojnika koji su mu prišli i počeli ga udarati kundakom u glavu, iza uha, a potom ga oborili na koljena tražeći pare, pretresali cijelu kuću, a onda mu se obratio „Makaron“ govoreći: *„zahvali se Bogu da si na spisku za razmjenu, pa moram odgovarati za tebe“*. Nakon toga, priča svjedok, optuženi Eso Macić je izdao naredbu da ga voze za Konjic, a na putu do auta udaren je još 3-4 puta od kojih udaraca je i pao. Kaže da su ga odveli u komandu u Konjic kod mladića duge kose, a sa njim radi njegove sigurnosti, na ispitivanje je krenuo i svjedok „B“. U toku unakrsnog ispitivanja svjedok pojašnjava da su osobe koje su uplašile ženu svjedoka „B“ bile sa maskama na licu, a da osobe koje su ih pozvale da izađu ispred kuće, maske nisu imale. Također navodi da su sa optuženim Esom Macićem bili i Ibro Padalović selo Brđani, Adil Ramić, Boca iz Šunja.

286. Izjava svjedoka Šiniković Branka, data ovlaštenim službenim licima MUP-a, OSB Trebinje - Sektor SNB, broj 28/93 od 17.03.1993.godine, uložena je kao dokaz pod rednim brojem **O-5**. Imajući u vidu datum davanja izjave očigledno je da je svjedok istu dao deset dana nakon razmjene koja je po vlastitom kazivanju, izvršena

07.03.1993.godine, dakle onda kada su njegova sjećanja na događaj bila mnogo svježija i jasnija u odnosu na kazivanja koja su se desila mnogo godina kasnije. Uvidom ovaj dokaz Vijeće je utvrdilo da svjedok ne pominje događaj koji se desio ispred njegove kuće, kao ni odvođenje u policiju, ali da pominje druge događaje koji su bili predmet analize u ovoj presudi (ubistvo Šćepe Gotovca).

287. **Svjedok „B“** saslušan na okolnosti istog događaja navodi da mu je Branko Šiniković bio komšija i da je bio u njegovoj kući kada se događaj desio. Šiniković Branko i Šiniković Stana su ga zamolila da prespava kod njih iz sigurnosnih razloga jer su sve prodali, mašine, stoku i druge stavri. Dogovorili su da Branko Šiniković spava u podrumu, a on, njegova supruga i Šiniković Stana, da spavaju na spratu. Kada su krenuli na sprat, dočekala ga je puška na vrat i lica sa čarapama na glavi, njih oko 15, svi u crnim maskirnim uniformama i naoružani. Taj koji mu je naslonio cijev puške, opsovao mu je mater i pitao otkud on tu. Čim je taj progovorio, prepoznao je glas Osmana Kavšića ili Karića, prepoznao je i druga lica po psovanju, čak i Miralema Macića koji je rekao da ih sve treba likvidirati. Bio je tu i Ramić Fikret i Agan i drugi. Branko je ispred kuće šamaran i tučen nogama, ali je to vrlo kratko trajalo. A, onda su se svi povukli rekavši „nema od toga ništa, drugi ćemo put“. Nakon toga je svjedok „B“, izašao vani i iz svog oružja opalio 5-6 rafala, a nakon 15 minuta dolazi navodno vojna policija iz Konjica u „normalnim“ uniformama da vidi kakva je to pucnjava. Međutim, svjedok smatra nemogućim da „prava“ vojna policija iz Varde u Konjicu dođe za 15 minuta do kuće Šinikovića, jer se radi o udaljenosti od 9,5 kilometara, te misli da se radilo o istim ljudima koji su prije toga bili sa maskama. U međuvremenu su došli njegov otac, majka i Almir Hadžajlić, takođe naoružan.

288. Opisujući dalji razvoj događaja svjedok „B“ navodi da su putem megafona pozvani da sa podignutim rukama izađu ispred kuće, a kada su svi izašli, očekivao je „pravu“ policiju, ali tu je bila navodno vojna policija. Svi oni ljudi koje je vidio sa čarapama i koje je prepoznao po glasu, bila su tu. Potom, odvođe njega, Branka Šinikovića i Almira Hadžajlića u objekat vojne policije na Vardi, a tamo Branka Šinikovića uvode u drugu prostoriju i čuje da ga tuku. Napustili su stanicu između 1 i 2 sata u noći, a sa njima i teško izudarani Branko Šiniković. Nakon toga Branko je razmjenjen. Svjedok odbrane **Nermin Mangić** se ne sjeća da je u policiju dovođen Branko Šiniković, niti ga on poznaje.

289. U pojašnjavanju svojih navoda na upit tužiteljice, svjedok „B“ navodi da je u grupi od 15 maskiranih ljudi koji su se tu noć pojavili, prepoznao po glasu Miralema Macića, Ramić Agana, Ramić Fikreta i ostale iz njegovog mjesta, ali da je u mraku bilo još osoba koje nisu progovarale i koje nisu iz istog mjesta. Osobe koje su stigle naknadno, nakon 15 minuta, nisu bile uniformisane niti su imale kape preko lica, a među njima su bili Ramić Fikret, Halilović Mustafa, Haga, Halilović Ramiz, Halilović Senad, Boca, Macić Miralem. Kategorično tvrdi da tu noć kada se sve dešavalo pred kućom Branka Šinikovića, kao i u policiji, nije vidio Esu Macića koga lično nije poznao nego samo po „faci“ i u odnosu na današnji izgled male su razlike, „...godine nose svcje, bio je malo mršaviji“. Miralema Macića, svjedok opisuje kao krupnog, visokog čovjeka. Nadalje, svjedok navodi da je imao prilike da sa Brankom kasnije razgovara o navedenom događaju i da mu je tada rekao da ga je tukao Macić, ali mu nije znao ime.

290. Kod ovakvog stanja stvari za Vijeće se opravdano postavlja pitanje da li je svjedok Branko Šiniković kritične prilike zaista prepoznao optuženog Esu Macića koga lično nije poznao, ali je imao priliku da ga likom i djelom upozna tokom svog zatočeništva u zatvoru/logoru Čelebići i pamti kao nasilnika, a njegovo ime i prezime saznao od drugih zatvorenika i vojnika koji su ga nekada zvali Eso, a nekada „Makaron“. Da li je i pored ovih saznanja prestrašeni svjedok Branko Šiniković u dramatičnim trenucima, koji se odvija noću i pri slabom osvjetljenju, zaista mogao sa sigurnošću prepoznati optuženog Esu Macića ? Svjedok Šiniković tokom glavnog pretresa opisuje optuženog kao visokog (180 do 190 cm) i krupnog čovjeka, dakle na isti način na koji je zaštićeni svjedok „B“ opisuje Miralema Macića, dok optuženog koga poznaje samo likom, da je bio malo mršaviji. S druge strane svjedok „B“, koji je inače u prijateljskim odnosima sa Brankom Šinikovićem, kategoričan je u tvrdnji da u događaju opisanom u tački 5. oslobađajućeg dijela presude, nije učestvovao Eso Macić, nego Miralem Macić koga je i pored kape na licu prepoznao po glasu, a kasnije se, kako kaže svjedok, u to uvjerio kada se Miralem ubrzo na istom mjestu pojavio bez kape.

291. Ako se uzmu u obzir sve navedene činjenice, pogotovo činjenica da svjedok Branko Šiniković u svojoj izjavi koju je dao 10 dana nakon razmjene, uopće ne pominje događaj opisan u tački 5. oslobađajuće presude, te imajući u vidu da prijatelj oštećenog svjedok „B“ kao očevdac događaja nije potvrdio činjenične navode Šinikovića da je Eso Macić zv. Makaron bio akter događaja koji se desio noću 08.03.1993 godine, već da je bio prisutan Miralem Macić, a posebno ako se uzme u obzir i činjenični navod

svjedoka „B“ da mu je Šiniković rekao da ga je tada tukao Macić, ali da mu nije znao ime, to po nalaženju ovog Vijeće Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Eso Macić počinio krivičnopravne radnje za koje se tereti, to ga je pretresno Vijeće u pomankanju drugih dokaza i okolnosti, u smislu člana 284. tačka c) ZKPBiH i oslobodilo od optužbe.

292. Ovo vijeće takođe nalazi da Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Eso Macić počinio krivično pravnu radnju opisanu u tački 6. oslobađajuće presude, a koje se odnose na nečovječno postupanje prema oštećenom Novu Mojeviću. Na okolnost ove tačke Tužilaštvo je saslušalo samo oštećenog Novu Mojevića koji je tokom glavnog pretresa imenovao optuženog Esu Macića kao osobu koja je prema njemu preduzimala krivičnopravne radnje za koje se tereti. Kaže da je u svlačionicu sa jednim vojnikom ušao optuženi i naredio mu da ustane, a onda ga udario u predio usta sa cijevi automatske puške i polomio mu zube, a usljed toga imao je i nateknute usne. Sestra Ilinka je skočila da ga zaštiti, ali nakon što je optuženi na nju repetirao pušku, ona se prepala i pala. Od ranije nije poznavao niti je znao ime optuženog, ali u momentu kada ga je udario, čuo je da ga vojnik poziva „Eso hajde izlazi!“ i tako saznaje njegovo ime, a na upit tužiteljice da kaže njegovo prezime, svjedok navodi da je čuo kako ga vojnici zovu „Maca“, „Eso“. Nikad ga ranije nije vidio i to je bilo prvi put. Kaže da je od vrata bio udaljen 2 do 3 metra i da tada u svlačionici nije bilo svjetla, ali da je svjetlo dolazilo iz hodnika jer su vrata bila odškrinuta pa je optuženog dobro vidio. Nakon ovog događaja optuženi ga nikada više nije udario, niti je svjedok vidio da druge udara. Svjedok takođe navodi da je su sa njim bili i drugi članovi njegove porodice, uglavnom stariji ljudi, ali više nisu živi. Majka je umrla 1994.godine, iste godine kada i sestra, stric Jovan i strina Sava.

293. Svjedok odbrane **Rajko Mrkajić** se sjeća da je porodica Mojević uhapšena za Božić i dovedena u Musalu, ali kaže da se njemu niko od Mojevića nije žalio da ih je neko tukao. Svjedok **Senadin Turković**, koji je u Musali bio komandir obezbjeđenja zatvora i zamjenik upravnika Ismeta Habibovića, takođe se sjeća Mojevića, bile su tri ili četiri starije žene i neki muškarac, ali da niko od njih nije prijavio da su mu razbijeni zubi, niti da je u Musali bilo zlostavljanja. Svjedok **Rajko Đorđić** koji je iz zatvora/logora Čelebići došao u Musalu 17.12.1992 iz koje je izašao 06.10.1994 godine, takođe pominje porodicu Nove Mojevića i optuženog Esu Macića u kontekstu događaja koji se

desio 19. januara 1993 godine u vezi njegove sestre Ilinke.

294. Svjedok Senadin Turković kaže da je optuženi Eso Macić u Musali bio stražar i da je došao u periodu maj/juni 1992 godine, a svjedok Ali Ukaj ,stražar, da je optuženi došao u periodu juni/juli. Stražar u Musali bio je i svjedok Safet Đelmo, koji kaže da je tu došao krajem 1992 godine i bio do polovine 1993 godine, te da je zatekao optuženog, ali nije čuo da je nekog tukao, niti je u Musali bilo maltretiranja. Sjeća se da u martu mjesecu često išli na liniju pa su tako 08.03.1993 godine išli u Pljevlje. U odgovoru na upit Tužiteljice kaže da su u aprilu on i Eso Macić bili u Musali.

295. Međutim, svjedok Novo Mojević je na glavnom pretresu dao iskaz koji je u odlučnim činjenicama bio drugačiji od iskaza koje je dao u istrazi 1995, 2007. i 2008.godine, a u kojima spominje dva zasebna događaja: u Parsovićim i Musali.

296. Tako svjedok prema zapisniku o saslušanju u Osnovnom sudu I u Sarajevu od 17.03.1995.godine⁸³, navodi da je prvo bio zarobljen u Parsovićima i kaže da su mu tom prilikom polomljeni svi zubi gornje vilice, a da je nakon toga premješten u Musalu gdje uslovi nisu bili dobri, hrana je bila slaba, stražari su ih izvodili i tukli, te navodi imena, Kravara i Mace, ali ne i optuženog Esu Macića. .

297. U svom iskazu koji je svjedok dao pred Tužilaštvo BiH, broj KT-RZ-116/07 od 21.03.2007.godine,⁸⁴ svjedok Mojević iznova opisuje premlaćivanja koja je proživio kao zatvorenik u Parsovićima i navodi da su njega i Milu Mucića odvodili na ispitivanje u neku kancelariju, da su ga tukli čime su stigli, da ove koji su ga ispitivali i tukli nije poznavao, te da su mu zube polomili udarcima pištolja po ustima. Neovisno od događaja u Parsovićima, pominje da je nakon tri mjeseca boravka u Parsovićima prebačen u sportsku dvoranu „Musala“, gdje je ostao do 6.oktobra 1994.godine

298. Nadalje, i u iskazu, broj 17-13/3-1-04-2-91/08 od 23.05.2008.godine, koji je svjedoka Mojević dao u Regionalnom uredu Državne agencije za istragu i zaštitu (dokaz **T13a**), on ponovo pominje zatvaranje u Parsovićima, a u vezi zatvaranja u Musali kaže da su ga tamo *svakodnevno izvodili i maltretirali, prvocirali i fizički tukli, te da se sjeća*

⁸³ **T13**

⁸⁴ zaveden pod brojem **T13b**,

da su ga tukli Hazim Delić, „Zenga“ i Pavo Mucić. Optuženog Esu Macića ni tada nije pomenuo.

299. Objašnjavajući razliku između ranijih kazivanja kada ne pominje optuženog i onoga što je govorio na glavnom pretresu i optuženog Esu Macića označio kao osobu koja ga je zlostavljala, svjedok kaže da mu se tek kasnije *film odmotao*, da se sjetio optuženog i da su mu razbijeni zubi u Musali, a ne u Parsovićima gdje je tučen. „*Moguće da je učinjena greška od osobe kcja je vodila zapisnik a ni njegovo zdravstveno stanje n,je bilo dobro 1995.godine*“, objašnjava svjedok.

300. Prema praksi međunarodnih krivičnih sudova osuđujuća presuda može se zasnivati na neposrednim dokazima, te pretresno Vijeće ima diskreciono pravo da odluči da li okolnosti u određenom predmetu iziskuju potkrepljujući dokaz.⁸⁵

301. Praksu međunarodnih sudova prati i Apelaciono vijeća Suda BiH koje je u predmetu *Vuković i dr.* zauzelo stav da se ne bi moglo smatrati da je nepravilno ukoliko bi se odluka o krivici zasnivala na iskazu samo jednog svjedoka, ali samo ukoliko je taj iskaz dovoljno uvjerljiv i logičan, saglasan svim ostalim dokazima, kao i da je odluka koja se na njemu zasniva, jedini moguć razuman zaključak u predmetu.

302. Kod činjenice da je svjedok Novo Mojević tokom istrage 1995 godine i davanja izjava 2007 i 2008 godine u Tužilaštvu BiH i SIPA-i, dakle u vrijeme kada su njegova sjećanja na događaje bila svježija i jasnija, optuženog uopće ne pominje, te činjenice da svjedok opisani događaj prethodno povezuje za Parsojeviće, a na glavnom pretresu za Musalu, na taj način pokazujući nesigurnost i nedosljednost u svom kazivanju, onda se ni osuđujuća presuda ne može zasnivati na iskazu ovog svjedoka jer rezultat dokaznog postupka nije ishodio jasan i van svake sumnje zaključak da je optuženi Eso Macić počinitelj krivičnog djela za koje se tereti,.

303. Naime, sve činjenice koje idu na štetu (in peius) optužene osobe moraju se sa sigurnošću dokazati, a ako se to ne postigne, uzima se kao da one i ne postoje. S druge strane, sve činjenice koje idu u korist (in favorem) optužene osobe, uzimaju se

⁸⁵ Presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Kejeljeli*, tačka 170. u kojoj se citira presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Niyitegeka*, tačka 92 („Žalbeno Vijeće dosljedno stoji na stanovništu da je pretresno Vijeće u najboljoj poziciji da ocijeni dokaznu vrijednost dokaznih materijala te se može, zavisno od svoje ocjene, osloniti na iskaz samo jednog svjedoka da

da postoje i onda i kad su utvrđene sa vjerovatnošću. Ako se i nakon savjesne ocjene dokaza "pojedinačno i u vez i sa ostalim dokazima" dileme ne razjasne, onda se prema članu 3. stav 1. ZKP BiH "svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravosnažnom presudom ne utvrdi njegova krivnja". Stav 2. istog člana zakona, utvrđuje princip in dubio pro reo prema kome kada postoji "sumnja u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, Sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog". U situaciji kada postoji dileme oko neke pravno relevantne činjenice, odnosno elementa krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret, ovaj princip podrazumjeva primjenu ne samo blaže kazne, nego i oslobađajuću presudu. Nadalje, odredba člana 284. tačka c) ZKP BiH propisuje da "ako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje se optužuje, sud će donijeti presudu kojom se optuženi oslobađa od optužbe".

304. Kako Tužilaštvo van razumne sumnje nije dokazalo da je optuženi Eso Macić na način opisan u tački 5. i 6. oslobađajuće presude, preduzima zabranjene radnje prema oštećenim Branku Šinikoviću i Novi Mojeviću, to je Vijeće rukovodeći se naprijed navedenim zakonskim odredbama i principima, odlučilo da optuženog Esu Macića usljed nedostatka dokaza oslobodi od optužbe za krivično djelo koje mu se optužnicom stavljalalo na teret.

bi se dokazala određena materijalna činjenica"). Presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Gacumbitsi*, tačka 72. u kojoj se citira presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Semanza*, tačka 153;

VII. ODLUKA O TROŠKOVIMA KRIVIČNOG POSTUPKA I IMOVINSKO PRAVNIM ZAHTJEVIMA

305. O troškovima krivičnog postupka sud je odlučio na osnovu člana 188. stav 4. i člana 189. stav 1. ZKP BiH cijeneći da bi obvezivanje optuženog na plaćanje ovih troškova ugrozilo njegov materijalni položaj i egzistenciju.

306. Na osnovu člana 198. stav 2. i 3 ZKP BiH, svi oštećeni se sa eventualnim imovinsko pravnim zahtjevom upućeni na parnični postupak budući da bi rješavanje ovih zahtjeva uticalo na dužinu trajanja i efikasnost krivičnog postupka.

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Kosović Jasmina

ZAPISNIČAR:

Karović Elma

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom vijeću Suda BiH u roku od 15 (petnaest) dana od prijema pismenog opravka presude.

VIII. PRILOG I

A. LISTA DOKAZA TUŽILAŠTVA

Broj dokaza	Sadržaj dokaza
T-1	Zapisnik o saslušanju svjedoka Branka Šinikovića, broj KT-RZ-147/06 od 8.9.2010. godine
T-2	Zapisnik o prikupljanju izava od lica Vukalo Mladen, broj 14-02/2-1/06 od 13.1.2006. godine
T-3	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vukalo Mladen od 19.7.2007. godine broj 17-13/3-1-126/07
T-4	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vukalo Mladen broj KT-RZ-147/06 od 29.5.2009. godine
T-5	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Gotovac Šćepo od 28.9.2010. godine
T-6	Fotografija
T-7	Fotografija
T-8	Fotografija
T-9	Fotografija
T-10	Fotografija
T-11	Fotografija šahta
T-12	Zapisnik o saslušanju svjedoka Velimira Kuljnina, KT-RZ-147/06 od 14.9.2010. godine
T-13	Zapisnik o saslušanju svjedoka Novo Mojević od 17.3.1995. godine

T-13a	Zapisnik o saslušanju svjedoka Novo Mojević, broj 17-13/3-1-04-2-91/08 od 23.5.2008. godine
T-13b	Zapisnik o saslušanju svjedoka Novo Mojević, broj KT-RZ- 116/07 od 21.3.2007. godine
T-14	Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti od 9.4.1992. godine
T-15	Odluka o proglašenju ratnog stanja od 20.6.1992.godine
T-16	Odluka o ukidanju ratnog stanja od 28.12.1995. godine
T-17	Odluka o formiranju vojske Republike Srpske
T-18	Uredba sa zakonskom snagom o oružanim snagama RbiH
T-19	Dopis Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida od 2.2.2010. godine
T-20	Obrazav Vob-1
T-21	Dopis MKCk od 4.6.1992. godine
T-22	Informacija od 12.2.1996. godine
T-23	Dopis Ratnog predsjedništva općine Konjic od 23.11.1992. godine
T-24	Izveštaj od 6.12.1992. godine
T-25	Dopis Ratnog predsjedništva opštine konjic od 18.12.1992. godine
T-26	Imenovanje od 11.12.1992. godine
T-27	Izveštaj od 15.2.1993. godine
T-28	Naredba štaba vrhovne komande od 6.11.1992. godine
T-29	Upute za rad opštinskih komisija za razmjenu ratnih zarobljenika od 28.11.1992. godine
T-30	Spisak vojnih lica Vob 8
T-31	Arihvska etiketa za knjigu
T-32	Naredba Opštinskog štaba Konjic od 5.1.1993. godine
T-33	Naredba Taktičke grupe od 24.8.1992. godine
T-34	Dopis Taktičke grupe -1 od 16.8.1992. godine
T-35	Naredba Opštinskog štaba Konjic od 12.12.1992. godine
T-36	Zahtjev Ratnoj bolnici od 9.12.1992. godine
T-37	Naredba Opštinskog štaba od 8.12.1992. godine
T-38	Dislokacija zatvorenika iz Čelebića od 16.11.1992. godine
T-39	Naredba Ratnog predsjedništva općine Konjic od 3.6.1992. godine
T-40	Izveštaj od 2.10.1992. godine
T-41	Naredba Taktičke grupe 1 od 19.8.1992. godine

T-42	Dostava spiskova ratnih zarobljenika od 27.10.1992. godine
T-43	Spisak Srba koji su bili zatvoreni u muslimanskom logoru u Čelebićima
T-44	Dopis Ministarstvu odbrane RBiH broj 01/1-152/92
T-45	Dopis ministarstva odbrane broj 02-153-340/92 od 18.11.1992. godine
T-46	Dnevni izvještaj od 26.5.1993. godine
T-47	Kartica nestalog lica Kuljanin Milorad
T-48	Podaci iz kaznene evidencije od 23.9.2010. godine
T-49	Fotografije i video zapis od 29.9.2010. godine
T-50	Fotodokumentacija broj 17-04/2-5-04-2-907-26/06 MH od 29.10.2010. godine
T-51	Presuda MKSJ od 16.11.1998. godine
T-52	Cd
T-53	Fotodokumentacija od 27.4.1998. godine
T-54	Fotodokumentacija od 14.5.1998. godine
T-55	Zapisnik o ekshumaciji od 25.4.1998. godine
T-56	Fotodokumentacija od 30.6.2000. godine
T-57	Zapisnik o sudskomedicinskoj i kriminalističko tehničkoj obradi mrtvog tijela od 22.6.2000. godine
T-58	Zapisnik o ekshumaciji od 16.6.2000. godine
T-59	Zapisnik o ekshumaciji od 26.6.2000. godine
T-60	Izjava Ese Macic od 11.6.1992. godine
T-61	Službena zabilješka od 7.11.2011. godine
T-62	Dopis kanotnlanog tužilaštva HNK od 26.1.2012. godine uz prilog

B. LISTA MATERIJALNIH DOKAZA ODBRANE

Broj dokaza	Sadržaj dokaza
O-1	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kuljanin Jovana br. KT-RZ-117/06 od 01.07.2009. godine
O-2	Cd
O3	Fotografija
O-4	Presjek stanja u istražnom zatvoru Čelebići, problemi sa kojim se suočavala vojno – istražna komisija;
O-5	Zapisnik , broj 28/93 od 17.3.1993. godine, koju je dao svjedok Branko Šiniković;
O-6	Fotografija – Eso Macić;
O-7	Zapisnik o saslušanju svjedoka Šiniković Branko, broj KT-RZ-147/06 od 8.9.2010. godine
O-8	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vukalo Mladen, broj KT-RZ-147/06 od 29.5.2009. godine
O-9	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mladen Vukalo broj 17-13/3–1-126/07 od 19.7.2007. godine
O-10	Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Mladen Vukalo, broj 14-02/2-1/06 od 13.1.2006. godine
O-11	Izjava Gligorević Boška broj 11.328/97 od 13.01.1993.godine;
O-12	Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Đorđić Dragana u svojstvu svjedoka, broj 10-02/1-1/08 od 02.07.2008. godine
O-13	Zapisnik o saslušanju svjedoka Dragan Đorđić, broj KT-RZ-147/06 od 14.1.2009. godine

O-14	Transkript svjedočenja Dragan Đorđić od 14.1.2009. godine
O-15	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mrkajić Momir, broj Kri-16/91 od 25.6.1999. godine;
O-16	Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Mrkajić Momir, broj 12-02/1-en/09 od 19.1.2009. godine
O-17	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mrkajić Momir, broj KT-RZ-147/06 od 19.5.2009. godine
O-18	Izjava svjedok Mrkajić Momira broj 11.342/97 od 08.06.1992.godine;
O-19	Zapisnik vojno-istražne komisije – 4. Korpusa od 11.1.1993. godine za lice Mrkajić Momir;
O-20	Službena zabilješka od 21.8.2007. godine, broj 17-13/3-1-84/07;
O-21	Zapisnik o saslušanju svjedoka Velimir Kuljanin, broj KT-RZ-147/06 od 14.9.2010. godine
O-22	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mojević Novo od 17.3.1995. godine
O-23	Zapisnik o saslušanju svjedoka Novo Mojević, broj 17-13/3-1-04-2-91/08 od 23.05.2008.godine.
O-24	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mojević Novo, broj KT-RZ.116/07 od 21.3.2007. godine
O-25	Zapisnik o saslušanju svjedoka Žuža Ranka, broj 17-15/3-1-04-2-135/07 od 23.7.2007. godine
O-26	Zapisnik o saslušanju Žuža Ranka, broj KT-RZ-147/06 od 25.9.2009. godine
O-27	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kuljanin Mile , broj 13-1-11/02-230-76/05 od 14.4.2006. godine
O-28	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mile Kuljanin, KT-RZ-147/06 od 13.1.2010. godine
O-29	Zapisnik o saslušanju svjedoka Velibor Mrkajić,. broj KT-RZ-147/06 od 15.2.2010. godine
O-30	Zapisnik o saslušanju svjedoka Rajka Đorđić od 21.10.1994. godine
O-31	Presude Zejnil Delalić i dr.
O.32	Svjedočanstvo na ime Eso Macić o završnom ispitu – „Srednjoškolski centar „Bratstvo i jedinstvo“ - Konjic – Metaloprerađivačka škola sa praktičnom obukom;
O-33	Izjava Ese Macića na okolnost ubistva Kuljanina;

O-34	Uvjerenje o podacima registrovanim u matičnoj evidenciji zalice Eso Macić, od 10.09.2007. godine, 0001154203488; - podaci o osiguranju prijava i odjava;
O-35	Formular NFP 102.10 (rev.decembar 2003.) – u vezi svjedoka Zorana Đorđića;
O-36	Dopis Saveza logoraša Republike Srpske, 01.06.2012. godine, broj:36-06/12

IX. PRILOG II

Odluka o utvrđenim činjenicama

307. Vijeće je dana 01.09.2011. godine donijelo rješenje kojim se prihvata prijedlog Tužilaštva BiH broj KT-RZ-147/06 od dana 30.09.2009.godine za prihvatanje kao utvrđenih činjenica:

a) u pravosnažnoj presudi pretresnog vijeća MKSJ u predmetu ***Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže, (IT-96-21-T) od 16. novembra 1998. godine***, se prihvataju kao "dokazane", u obimu i redosljedom kako slijedi:

141. Pomenute vojne operacije rezultirale su u hapšenju brojnih pripadnika srpskog stanovništva i stoga je bilo potrebno uspostaviti neki objekat gdje bi oni mogli biti smješteni. Prostor za zatvorenike u stanici javne bezbjednosti u opštini je bio ograničen jer su, prije sukoba, uhapšena lica prije suđenja držana u pritvoru u Mostaru. Izgleda da su stoga nedavno stečeni kasarna i skladišta u Čelebićima izabrani za zatočenje velikog broja Srba, koji su tamo odvođeni nakon zarobljavanja. Pored toga, za iste potrebe korišćena je i sportska dvorana Musala, koja se nalazi u gradu Konjicu, iako izgleda da u njoj nije bilo smješteno toliko zatvorenika.

143. Ono što je utvrđeno je da je kompleks Čelebići izabran iz nužde jer su odgovarajući objekti za zatočenje zatvorenika u Konjicu bili minimalni...

144. Kasarna i skladišta Čelebići, koji se nalaze na periferiji sela Čelebići, pored glavne ceste M17, bili su i jesu relativno veliki kompleks zgrada koji pokriva površinu od oko 50.000 kvadratnih metara, kroz čiju sredinu prolazi željeznička pruga. JNA ga je koristila za skladištenje goriva i otuda, pored raznih hangara i drugih zgrada, kompleks ima podzemne tunele i rezervoare...

145. Godine 1992. za zatočenje zatvorenika je korišćen samo mali dio kompleksa i jedino taj dio interesuje Pretresno vijeće. Na ulaznoj kapiji se nalazi mala prijemna zgrada (u daljem tekstu zgrada A) pored veće upravne zgrade (u daljem tekstu zgrada B). U vrijeme inspekcije koju je izvršio g. Beelen, u zgradi B su bile sobe sa krevetima, te kuhinja, kantina, određen broj klozeta i tuš. Preko puta nje je mala zgrada u kojoj su pumpe za vodu (u daljem tekstu zgrada br. 22). Na sjeveroistoku, pored zida, nalazi se ulaz u tunel (u daljem tekstu tunel br. 9), koji se proteže oko 30 metara pod zemljom i vodi nizbrdo, kada se prođu čelična vrata, u stanicu za mjerenje 202 T. 12262. Prevod Predmet br.: IT-96-21-T 16. novembar 1998 62 i distribuciju goriva. Tunel je širok svega 1,5 metara i visok 2,5 metra. Iza čeličnih vrata se nalaze otvor i šaht koji vodi gore, napolje. S druge strane logora, pored drugih sličnih zgrada, nalazi se velika metalna zgrada, duga 30 metara iširoka 13 metara (u daljem tekstu hangar br. 6), koja je potpuno zatvorena i duž jedne strane ima vrata.

147. Većina zatvorenika koji su bili zatočeni između aprila i decembra 1992. bili su muškarci, zarobljeni u toku i nakon vojnih operacija u Bradini i Donjem Selu i okolini. Krajem maja, nekoliko grupa je prebačeno u zatvor/logor Čelebići sa raznih lokacija. Na primjer, grupa od 15-20 ljudi iz Cerića je uhvaćena 23. maja 1992. i odvedena u Čelebiće istog dana. Jedna druga grupa je uhvaćena blizu Bjelovčine negdje 22. maja i provela je jednu noć u sportskoj dvorani Musala prije nego što je prebačena u zatvor/logor Čelebiće. Vojna policija je takođe krajem maja uhapsila veliki broj stanovnika Brđana muškog pola i oni su kamionom odvezeni u zatvor/logor Čelebići. Jedna veća grupa je uhapšena u centru Bradine 27. maja i natjerana da hoda u koloni putem do Konjica. Kada su stigli do tunela na putu, koji je bio dignut u vazduh, ljudi koji su ih zarobili su ih pretražili i tukli prije nego što su ih ukrcali na kamione i odveli u zatvor/logor Čelebiće. Drugi su uhapšeni pojedinačno ili u manjim grupama kod svojih kuća ili na vojnim kontrolnim punktovima u, 203 T. 11343-T. 11344. Prevod Predmet br.: IT-96-21-T 16. novembar 1998 63 između ostalih, Bradini, Viništu, Ljutoj, Kralupima i Homolju, ili nakon predaje ili zarobljavanja u toku i nakon operacije u Donjem Selu.

148. Više svjedoka je izjavilo da su, po dolasku u zatvor/logor Čelebići, postrojeni uza zid blizu ulaza i pretraženi ili natjerani da predaju dragocjenosti. Pored toga, nekoliko ih je izjavilo da su ih tom prilikom prisutni vojnici ili stražari teško premlatili. Oni koji su stigli prvim kamionom iz Bradine su naročito bili izloženi ovakvom postupanju i natjerani su da dugo stoje ispred zida sa rukama podignutim uvis. Nakon toga su ti zatvorenici iz Bradine, kojih je bilo oko 70 do 80, odvedeni direktno u hangar br. 6 i izgleda da su bili prva grupa koja je smještena u tu zgradu. Nekoliko dana kasnije, još jedna grupa od bar 70-80 ljudi iz Bradine je prebačena u taj hangar iz tunela br. 9, u kojem su ih držali četiri ili pet dana. Ostali zatvorenici su po dolasku bili smješteni u zgradu br. 22, koja je izgleda bila prenatrpana, a kasnije su prebačeni u hangar br. 6. Neki su smješteni u šahtove, od kojih su neki bili 2 ili 3 metra duboki, prije nego što su odvedeni u hangar br. 6, a neki su držani u tunelu samo nekoliko dana prije nego što su prebačeni u zgradu br. 22, dok su neki proveli mnogo više vremena u tunelu.

150. ...Jasno je da je u zatvoru/logoru vladala atmosfera straha i zastrašivanja, prouzrokovana nasumičnim premlaćivanjima zatvorenika nakon hapšenja, prebacivanja i dolaska u logor. Svaki od bivših zatočenika koji je svjedočio pred Pretresnim vijećem opisao je djela nasilja i surovosti koja je sam doživio ili vidio, a mnogi i danas nose fizičke i psihičke posljedice tih iskustava.

151. Kao što je prethodno navedeno, tunel br. 9 se koristio za zatvaranje brojnih zatočenika, nekih samo na kratko a drugih na duži period. U jednom trenutku je u njemu sigurno bilo barem 80 osoba, i s obzirom na njegovu veličinu, bio je krajnje pretrpan. Provjetravanje je bilo jako slabo i zatvorenici nije data ćebad, te su spavali u onome u čemu su bili, poređani na betonskom podu. Tunel se spuštao naniže prema čeličnim vratima na dnu, i taj donji kraj su zatvorenici koristili za obavljanje male i velike nužde kada im nije dozvoljavano da izađu iz tunela i obave ove potrebe.

152. Hangar br. 6 je imao kapacitet za mnogo veći broj zatvorenika i u njemu je u jednom trenutku bilo preko 240 ljudi. Zatvorenici su određena mjesta na podu zgrade na kojima su morali da sjede. Bili su poređani u redove, jedan okolo uza zid i dva po sredini. Pošto je hangar bio sav od metala u njemu je po danu bilo jako vruće, ali zatvorenici nije bilo dozvoljeno da napuštaju svoja mjesta, izuzev u malim grupama kada su tražili da idu u WC, za koje svrhe je korišćen jedan jarak napolju, sa stražnje strane hangara.

153. Malobrojne žene koje su bile zatvorene u logoru bile su smještene odvojeno od drugih zatvorenika, prvo u upravnoj zgradi (zgrada B), a zatim u maloj prijemnoj zgradi na ulazu u logor (zgrada A)...

...Na zgradi je bio jedan prozor sa rešetkama sa koga su mogle da vide ulaznu kapiju logora, a u zgradi se nalazio lavabo i WC koje im je bilo dozvoljeno da koriste.

155. Nakon hapšenja lica u toku vojnih operacija, uspostavljena je Vojno-istražna komisija, sa zadatkom da utvrdi odgovornost ovih lica za eventualne zločine. Komisija je bila sastavljena od predstavnika MUP-a i HVO-a, kao i TO-a, koje su imenovali njihovi komandanti.

156. Komisija je razgovarala sa mnogim zatvorenicima u Čelebićima i uzela njihove izjave, a analizirala je i druge dokumente koji su prikupljeni da bi se utvrdila njihova uloga u borbama protiv vlasti u Konjicu i njihovo posjedovanje oružja. Kao rezultat toga, zatvorenici su razvrstani po kategorijama, a Komisija je sastavila izvještaj sa preporukom da se neke osobe puste na slobodu. Neke od osoba koje su razvrstane u niže kategorije kasnije su prebačene u sportsku dvoranu u Musali. Nakon što je u logoru radila oko mjesec dana, Istražna komisija je rasformirana na inicijativu njenih članova koji su napisali izvještaj u kome detaljno opisuju brutalne uslove i postupanje sa zatvorenicima koje su primjetili i koje im, prema njihovim riječima, onemogućava da nastave da iole časno rade.

157. Od maja do decembra 1992, pojedinci i grupe su puštani iz zatvora/logora Čelebići u više

navrata, neki u dalje zatočeništvo u Musali, neki za razmjenu, drugi pod pokroviteljstvom Međunarodnog crvenog krsta koji je posjetio logor dva puta u prvoj polovini augusta...

...Posljednji zatvorenici koji su napustili zatvor/logor Čelebići bila je grupa od oko 30 ljudi koji su prebačeni u sportsku dvoranu Musala 9. decembra 1992...

186. U prethodnom odjeljku o istorijskoj pozadini događaja prilično je detaljno razmotrena vojna i politička situacija u državama bivše SFRJ do 1992. godine. Posebna pažnja je usmjerena na državu Bosnu i Hercegovinu pa nema potrebe ponavljati relevantne činjenice. Dovoljno je reći da je u Bosni i Hercegovini u cjelini trajalo oružano nasilje barem od datuma kada je ona proglasila nezavisnost – 6 marta 1992. godine – pa sve do potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma u novembru 1995. U to oružano nasilje su svakako bili uključeni, za ovaj predmet relevantni, JNA, bosanska Armija (koja se sastojala od TO-a i MUP-a), HVO i VRS.

187. JNA je bila zvanična vojska SFRJ i nakon stvaranja SRJ bila je pod kontrolom te države do njene podjele (SRJ je tvrdila da je jedina legitimna država nasljednica SFRJ). Međutim, organi takozvane SRBiH (Srpske Republike Bosne i Hercegovine) su takođe objavili postojanje sopstvene armije u maju 1992. godine – VSRBH (Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine) (kasnije VRS – Vojske Republike Srpske) – koja se sastojala od bivših jedinica JNA u Bosni i Hercegovini. Preostali dio JNA postao je VJ, vojska SRJ, VRS je bila pod kontrolom rukovodstva vlasti bosanskih Srba sa Pala, na čelu sa Radovanom Karadžićem, a tokom cijele 1992. i nakon toga okupirala je znatne dijelove Bosne i Hercegovine. HVO je bio u poziciji sličnoj poziciji VRS, u smislu da ga je osnovala samoprogllašena paradržava bosanskih Hrvata kao svoju vojsku i da je djelovao sa teritorije pod njenom kontrolom. Ostali učesnici, bosanski TO i MUP, očito su djelovali u ime organa vlasti Bosne i Hercegovine.

188 kao što je već opširno razmotreno u odjeljku II, sama općina Konjic je bila poprište znatnog oružanog nasilja tijekom 1992.g.U travnju te godine je mobilizirana općinska TO i formirano je Ratno predsjedništvo.JNA, koja se nalazila u raznim vojnim i drugim objektima širom općine, sudjelovala je u suradnji sa lokalnim SDS u mobiliziranju srpskih dobrovoljaca i podjele oružja.Takođe, izgleda da je JNA i sama sudjelovala u nekim od vojnih operacija, bar do svibnja 1992.g.

189. Pretresnom vijeću su podnijete znatne količine dokaza u svezi vojnih napada na Konjic i granatiranje samog grada, kao i mnogih sela u toj Općini, uključujući Borce, Ljubinu, Đajiće, Gakiće, od strane pomenutih srpskih snaga.Dalje je nesporno da su snage Općinskih organa, koje su uključivale TO, MUP i u tijeku trajanja zajedničke komande, HVO, organizirale vojne operacije između ostalog , protiv sela Donje Selo, Bradina, Bjelovčina, Cerići i Brđane.Upravo su, kao posljedica tih operacija, ljudi bili zatočeni u zatvoru/logoru Čelebići.

190. U Bosni i Hercegovini, u cjelini, kao i u samom Konjicu, borbe su očigledno bile žestoke i stoga su izazvale zabrinutost Vijeća sigurnosti UN kao i Generalne skupštine, kao i drugih

međunarodnih organizacija. Djelujući suglasno sa poglavljem VII Povelje UN, Vijeće sigurnosti je donijelo brojne rezolucije vezane za sukob i dosljedno je pozivalo uključene strane da obustave vojne operacije.

191. U Konjicu se TO-u i MUP-u na kratko vrijeme, pridružio HVO, kao dio zajedničke komande koja je osnovana i organizirana za borbu protiv srpskih snaga. U najmanju ruku su ove snage koje su predstavljale „vladine organe“ bile angažirane protiv snaga bosanskih srba-JNA i VRS kojima su se pridružile lokalni dobrovoljci i milicije-koje su i same predstavljale „vladine organe“ ili „organizirane oružane grupe“.

308. Istim rješenjem, Sud je odbio kao neosnovan prijedlog Tužilaštva BiH broj: KT-RZ-147/06, od 30. septembra 2009. godine. za prihvatanje dokazanim činjenica utvrđenih u pravosnažnoj presudi pretresnog vijeća MKSJ u predmetu **Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže, broj: IT-96-21-T od 16. novembra 1998. godine**, u tekstu kako slijedi:

142. Pitanje oko toga ko je imao kontrolu nad zatvorom/logorom Čelebići nije u potpunosti razjašnjeno i čini se da su različite grupe bile uključene u upravljanje njime. Mora se konstatovati da se cio kompleks koristio za smještaj nekoliko jedinica MUP-a i HVO-a, a kasnije i TO-a, te čini se, i za skladištenje neke opreme. Dio kompleksa koji se koristio za zatočavanje zatvorenika izgleda da je bio nekako odvojen, a zatvor/logor je imao zasebne bezbjednosne aranžmane u odnosu na kasarnu uopšte.

143. ... G. Sadik Džumhur, pripadnik MUP-a u to vrijeme i svjedok u ovom predmetu, rekao je Pretresnom vijeću da je šef policije, g. Jasmin Guska, vjerovatno u konsultaciji sa pripadnicima HVO, odlučio da se kompleks Čelebići koristi kao objekat za zatočenje, Prevod Predmet br.: IT-96-21-T 16. novembar 1998. 61 jer nije bio granatiran i tamo se nešto moglo improvizovati. 202 Pripadnicima MUP-a i HVO-a koji su učestvovali u vojnim operacijama koje su rezultirale u hapšenju velikog broja Srba rečeno je da je ovo najpogodnije rješenje pa su tako, nakon zarobljavanja, ljudi prebacivani u Čelebiće. Jedna jedinica MUP-a, kojom je, izgleda, komandovao neki Rale Mušinić, i sama je bila stacionirana u Čelebićima, kao i jedna jedinica vojne policije HVO-a, koja je, po svemu sudeći, bila podređena komandantu HVO-u u Konjicu. Te jedinice su u svakom slučaju obezbjeđivale zatvor/logor u nekom periodu njegovog funkcionisanja. Kasnije, negdje sredinom juna, u tome su učestvovala i jedinice TO-a iz čijih redova su bili neki od stražara u logoru; te osobe su, po svemu sudeći, bile podređene opštinskom štabu TO-a.

144. ... Pretresnom vijeću su podnijete brojne fotografije, filmovi i planovi cjelokupnog kompleksa koje je pripremio prvi vještak, g. Antonius Beelen, koji ga je posjetio 1996. godine, a Vijeće je takođe

koristilo veliku maketu koja je napravljena na osnovu njegovih mjerenja i po njegovim uputstvima.

146. Izgleda da su kasarna i skladišta u Čelebićima prvi put korišćeni za zatočenje zatvorenika u drugoj polovini aprila 1992. Enver Tahirović je svjedočio pred ovim Pretresnim vijećem da su mu Esad Ramić i Dinko Zebić u maju 1992. ponudili položaj komandanta kasarne, ali da nije prihvatio ponudu kada je otkrio da se tamo drže zatvorenici Srbi. 203 Sadik Džumhur je takođe svjedočio da je kasarna Čelebići vjerovatno prvi put upotrebljena za zatočavanje i ispitivanje zarobljenih lica 204 prije vojnih operacija u Donjem Selu i Bradini kada je MUP pretraživao sela kao što su Čelebići i Idbar radi okrivljanja nezakonitog oružja. U svakom slučaju, Pretresno vijeće je saslušalo direktne iskaze brojnih svjedoka koji su i sami bili zatvoreni u zatvoru/logoru Čelebići i stoga je u mogućnosti da izvede neke opšte zaključke.

149. Pretresno vijeće je saslušalo iskaze u vezi sa dvojicom ljekara koji su takođe uhapšeni u to vrijeme i odvedeni u zatvor/logor Čelebići. Izgleda da su ti ljekari stigli u logor pred kraj aprila 1992. i onda poslani u školu "3. mart" u Konjicu da liježe bolesne i ranjene koji su tamo bili okupljeni. Negdje 6. ili 7. juna 1992. dovezeni su nazad u zatvor/logor zajedno sa pacijentima i u zgradi br. 22 je otvoren improvizovani stacionar.

150. Bez želje da u ovoj fazi detaljnije opisujemo uslove u logoru, o kojima će biti riječi u odjeljku koji se bavi tačkama 46 i 47 optužnice, gdje se tereti za nečovječne uslove, ovdje je potrebno opisati okolnosti u kojima su se našle osobe držane u zatvoru/logoru Čelebići...

153.... Gđa Milojka Antić i gđa Grozdana Čećez su Pretresnom vijeću ispričale kako su držane u maloj prostoriji u zgradi A sa krevetom i madracem i štednjakom, te da su jedno vrijeme i druge žene iz Bradine tamo držane...

157. ...Izgleda da je nekolicina takođe puštena na ličnu intervenciju uticajnih ljudi iz Konjica, ili preko porodičnih veza...

154. Mnogi svjedoci su posvjedočili da su ispitivani jednom ili u više navrata dok su bili u zatvoru/logoru. Više svjedoka su izjavili da su bili izloženi fizičkom nasilju u toku ili direktno nakon ispitivanja. U toku ovih ispitivanja neki su potpisali izjave, za koje su kasnije tvrdili da su date pod prinudom, u kojima kažu da su posjedovali neko oružje ili se bavili određenim aktivnostima. Izgleda da su ispitivanja sprovodile različite osobe, od kojih su zatočenci poznavali neke kao pripadnike policije.

191. ...Ovaj zaključak ne prejudicira mogućnost da je sukob možda bio međunarodne i da su umijašene snage bile države i njihovi prestavnici

192. Pretresno vijeće mora zaključiti da je postojao „oružani sukob“ u Bosni i Hercegovini u periodu koji je značaj za optužnicu (svibanj-prosinac 1992.g), te konstatira da je , bez obzira da li se ovaj sukob smatra unutarnji ili međunarodni, on zahvaćao općinu Konjic...

274. Na osnovu prethodne diskusije, Pretresno vijeće zaključuje da su sve žrtve djela navedenih u optužnici bile „lica zaštićena“ Četvrtom Ženevskom konvencijom iz 1949. Za potrebe primjene člana 2 Statuta, mora se smatrati da su ove žrtve bile u rukama strane u sukobu čiji nisu bili državljani, s obzirom da su bili bosanski Srbi (protokol I“). 296 Commentary, str. 51. 297 Član 5 Treće Ženevske konvencije propisuje: “Ova konvencija će se primjenjivati na lica pomenuta u članu 4 čim padnu pod vlast neprijatelja pa do njihovog konačnog oslobođenja i repatrijacije. Ako postoji sumnja da li lica koja su izvršila neki ratni čin i koja su pala neprijatelju u ruke pripadaju nekoj od kategorija pobrojanih u članu 4, ta lica će uživati zaštitu ove konvencije sve dok nadležni sud ne odredi njihov položaj.” Prevod Predmet br.: IT-96-21-T 16. novembar 1998 109 koje je u toku međunarodnog oružanog sukoba zatvorila jedna od strana u tom sukobu, država Bosna i Hercegovina.

275. Ovaj zaključak potkrepljuje naše suštinsko uvjerenje da Savjet bezbjednosti, u svojoj dosljednoj osudi rasprostranjenih kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjenih tokom cjelokupnog sukoba u Bosni i Hercegovini, a pogotovo ustanovivši Međunarodni sud za gonjenje i kažnjavanje takvih kršenja, nije smatrao da se određenim grupama pojedinaca može uskratiti zaštita čitavog korpusa međunarodnog humanitarnog prava na osnovu odredbi nacionalnih zakona o državljanstvu. Međunarodni sud mora, stoga, da usvoji širok i principijelni pristup primjeni osnovnih normi međunarodnog humanitarnog prava, normi iskazanih u četiri Ženevske konvencije. Posebno, svim onim pojedincima koji nisu uzeli aktivnog učešća u neprijateljstvima a ipak su se našli izloženi strahotama i nasilju rata, ne smije se uskratiti zaštita Četvrtre Ženevske konvencije, koja predstavlja samu osnovu prava koje se bavi takvim licima.

823. Na osnovu ovih činjenica i prethodne diskusije o krivičnim djelima hotimičnog ubistva i ubistva prema Statutu, Pretresno vijeće zaključuje da je ubistvo Šćepe Gotovca jasan slučaj takvog hotimičnog ubistva i ubistva. Kao što je naprijed navedeno, osoba počinjava hotimično ubistvo prema članu 2 i ubistvo prema članu 3, kada ima namjeru da ubije svoju žrtvu ili kada joj nanese ozbiljne povrede iz bezobzirnog prezira prema ljudskom životu. U ovom su slučaju Hazim Delić i Esad Landžo dva puta prebili čovjeka starog oko 70 godina, u razmaku od četiri do pet sati, tako nemilosrdno da je prvi put ostao da jauče u hangaru, a drugi put tako da nije mogao sam da se vrati unutra. Umro je nekoliko sati kasnije uslijed povreda koje su mu tako nanijete.

1119. Pretresno vijeće nalazi da su hronična fizička lišavanja i stalni strah koji su vladali u zatvoru/logoru Čelebići nanijeli ozbiljne psihičke i fizičke patnje zatočenicima. Pored toga, za potrebe krivičnog djela surovog postupanja, izlaganje tim uslovima je očito predstavljalo nasrtaj na ljudsko dostojanstvo zatočenika. Shodno tome, na osnovu prethodnih dokaza, Pretresno vijeće zaključuje da stvaranje i održavanje atmosfere terora u zatvoru/logoru Čelebići, samo po sebi, i a fortiori,

zajedno sa lišavanjem odgovarajuće hrane, vode, uslova za spavanje i vršenje nužde, predstavljaju krivično djelo surovog postupanja po članu 3 Statuta, i hotimičnog nanošenja teških patnji ili ozbiljnih povreda tijela ili zdravlju po članu 2 Statuta.

10. Istim rješenjem, Sud je odbio kao neosnovan prijedlog advokata Kolić Kadrije, branioca optuženog Ese Macića,, od 04.07.2011godine za prihvatanje dokazanim činjenica utvrđenih u pravosnažnoj prvostepenoj presudi pretresnog vijeća MKSJ u predmetu ***Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže broj IT-96-21-T od 16. novembra 1998. godine i drugostepenoj presudi broj IT 96-21-A od 20. februara 2001. godine***, u tekstu kako slijedi .

a) Činjenice iz prvostepene presude broj IT-96-21-T od 16. novembra 1998. godine:

817. Treba zapaziti da odbrana ne spori da je Šćepo Gotovac umro u zatvoru/logoru Čelebići i to nasilno, dok je bio tamo zatočen. Prema većini svjedoka, u ranim poslijepodnevnim satima dotičnog dana, negdje između sredine i kraja juna 1992, Hazim Delić i Esad Landžo su prišli g. Gotovcu koji je sjedio blizu vrata u hangaru br. 6, i Hazim Delić ga je optužio da je 1942. ubio dvojicu Muslimana. G. Delić mu je rekao da su ti Muslimani ubijeni u samom zatvoru/logoru. Hazim Delić je dalje pominjao neke davnašnje razmirice između njihovih porodica i rekao je g. Gotovcu da se ne nada da će ostati živ. Šćepo Gotovac je porekao ove navode, na šta ga je Hazim Delić počeo tući. Zatim su ga izveli iz hangara, a u hangaru su se mogli čuti zvuci udaraca i njegovi jauci. Poslije nekog vremena su ga dovukli nazad u hangar.

818. Nekoliko sati kasnije, uveče, još jednom je izveden iz hangara I Hazim Delić I Esad landžo su ga još jednom surovo pretukli. Kao rezultat toga, nije se čakmogao ni vratiti na svoje mjesto unutra i u hangar su ga unijeli dvojica drugih zatočenika. Na čelo mu je bila zabijena metalna značka, možda s oznakom SDS- a i Esad Landžo je zaprijetio ostalim zatočenicima u hangaru da će ubiti svakoga ko se usudi da je ukloni. Kao rezultat ovog drugog premlaćivanja, Šćepo Gotovac je umro u hangaru nekoliko sati kasnije.

819. Iako ima nekih razlika u iskazima svjedoka o ovim događajima, osnovni elementi njihovog svjedočenja su isti. Prilikom razmatranja dokaza koje su iznijeli mora se imati na umu da su govorili o događaju koji se zbio pet godina ranije i da su bili zatočeni na mjestu gdje fizičko nasilje nije bilo ništa neuobičajno.

820. Tačno je da je Šćepo Gotovac tučen ispred hangara br. 6, dok su svjedoci sjedili unutra I stoga nisu mogli vidjeti osobu ili oosbe koje su ga stavrnno tukle. Međutim, s obzirom na ono što su vidjeli i čuli u hangaru, bilo bi opravdano reći da su bili u poziciji da znaju šta se događalo napolju. Oni su, na primjer:

- a. Vidjeli da je Haim Delić prišao Šćepi Gotovcu i optužio ga da je ubio dvojicu Muslimana 1942, i kada je ovaj to porekao, dag a je udario;
- b. Vidjeli Hazima Delića i Esada Landžu da izvode Šćepu Gotovca iz hangara br. 6;
- c. Iz hangara čuli zvuke udaraca i vrisku i jauke g. Gotovca čim je izveden napolje;
- d. Vidjeli da šćepu Gotovca vraćaju u hangar u teškom stanju;
- e. Vidjeli dag a ponovo izvode iz hangara 6 negdje uveče;
- f. Čuli zvuke udaraca i jauke i vrisku g. Gotovca, koji su dolazili izvan hangara;
- g. Vidjeli da Šćepu Gotovca unose u hangar kratko nakon toga;
- h. Vidjeli da mu je na čelu zabijena metalna značka;
- i. Čuli Esada Landžu kako viče da će svako ko ukloni značku isto proći;
- j. Našli Šćepu Gotovca mrtvog ujutro;

821. Ove okolnosti, kada se razmatraju skupa, ne ostavljaju mjesta sumnji u vezi sa licem ili licima koja su odgovorna za smrt Šćepe Gotovca. Na osnovu dokaza uvedenih u zapisnik jasno je da su Hazim Delić i Esad Landžo učestvovali u premlaćivanju koje je za posljedicu imalo smrt žrtve.

822. Svjedočenje Esada Landže da su mu Zdravko Mucić i Hazim Delić rekli da ubije Šćepu Gotovca, nije potkrepljeno dokazima uvedenim u zapisnik. Po njegovom sopstvenom priznanju g. Landžo je i ranije lagao i pretresno vijeće ga smatra nepouzdanim svjedokom u vezi sa događajima u zatvoru/logoru Čelebići. Stoga nije sigurno prihvatiti bilo koji dio njegove priče ako to nije potkrepljeno drugim nezavisnim dokazima. Shodno tome, mi bismo odbacili njegovu tvrdnju da je premlatio i ubio g. Gotovca na trženje Zdravka Mucića i Hazima Delića.

823. Na osnovu ovih činjenica i prethodne diskusije o krivičnim djelima hotimičnog ubistva i ubistav prema Statutu, pretresno vijeće zaključuje da je ubistvo Šćepe Gotovca jasan slučaj takvog hotimičnog ubistva i ubistva. Kao što je naprijed navedneo, osoba počinjava hotimično ubistvo prema članu 2 i ubistvo prema članu 3., kada ima namjeru da ubije svoju žrtvu ili kada joj nanese ozbiljne povrede iz bezobzirnog prezira prema ljudskom životu. U ovom su slučaju Hazim Delić i Esad Landžo dva puta prebili čovjeka starog oko 70. godina, u razmaku od četiri do pet sati, tako nemilosrdno da je prvi put ostao da jauče u hangaru, a drugi put tako da nije mogao sam da se vrati unutra. Umro je nekoliko sati kasnije uslijed povreda koje su mu tako nanijete.

824. Iz ovih razloga, pretresno vijeće proglašava i hazima Delića i Esada Landžu krivim, prema tačkama 1. i 2. optužnice, za hotimično ubistvo i ubistvo, kako se i tereti.

b) Činjenice iz drugostepene presude broj IT 96-21-A od 20. februara 2001. godine

438. Tačka 1. i 2. odnose se na lišavanje života Šćepe Gotovca (dalje u tekstu: Gotovac) u zatvoru-logoru Čelebići, krajem juna 1992. godine. Žalioce Delića i Landžu, pored ostalih, teretilo se da su tokom dužeg vremenskog perioda Gotovca tukli i na čelo mu zaboli značku SDA-a. Gotovac je, kaže se, brzo nakon toga umro od time nastalih povreda, Tačka 1 dvojicu je optuženih teretila za tešku povredu Ženevskih konvencija (hotimično lišavanje života), a tačka 2 za kršenje zakona i običaja ratovanja (ubistvo).

439. Pretresno je vijeće utvrdilo da su Delić i Landžo prišli Gotovcu koji je sjedio pored vrata u hangaru broj 6., te da ga je Delić optužio da je 1942. ubio dva Musliman, Pominjao je neke stare razmirice između njihovih porodica i Gotovcu rekao neka se ne nada da će ostati živ. Kad je Gotovac te optužbe porekao, Delić je počeo da ga tuče. Gotovca su izveli iz hangara, a ljudi u hangaru čuli su zvukove udaraca i njegove jaukanje. Nakon nekog vremena, dovukli su ga u hangar. Svi ti nalazi pretresnog vijeća jasno su proizilazili iz svjedočenja.

440. Pretresno je vijeće također utvrdilo da su nekoliko sati nakon toga Gotovca ponovo izveli iz hangara i da su ga Delić i Landžo ponovo teško pretukli. U glavu su mu zaboli metalnu značku, a Landžo je ostalim zatočenicima u hangaru zaprijetio da će ubiti onoga ko se usudiskinuti je. Pretresno vijeće je utvrdilo da je Gotovac nakon nekog vremena umro u hangaru uslijed tog drugog premlaćivanja.

441. Uže određenje nalaza da je Gotovčeva smrt bila posljedica drugog premlaćivanja od bitne je važnosti za te žalbene osnove jer se otvara pitanje da li bi svaki razumni presuditelj o činjenicama, Babićevo svjedočenje da je Delić bio prisutan bilo uvršteno, ono bi bilo od tako vitalne važnosti da bi neizbježno bilo uključeno u izjavu o okolnostima koje su poslužile kao osnov za odluku. To što se ono ne spominje, pokazuje da Pretresno vijeće to svjedočenje nije uvrstilo, a da niti svjedočenja kako svjedoka B, tako i Rajka Dragonića nije shvatilo na način da ona pokazuju da je Delić bio prisutan prilikom drugog premlaćivanja.

458. Predmet baziran na indirektnim dokazima sastoji se od dokaza mnoštva raznih okolnosti koje, uzete u kombinaciji, ukazuju na krivicu optuženog lica, zbog toga što bi u kombinaciji običnomogle postojati samo zato što je optuženi učinio to za što se tereti – ovdje, jer je učestvovao u drugom premlaćivanju Gotovca. Takav zaključak mora biti utemeljen van razumne sumnje. Nije dovoljno da to bude razuman zaključak moguć na temelju tih dokaza. To mora da bude jedini mogući razumni zaključak. Ako postoji još neki također razumno mogući zaključak na temelju istih dokaza, a koji je saglasan s nevinošću optuženog, optuženi mora biti oslobođen optužbi.

459. Žalbeno vijeće se uvjerilo da se, bez nekog prihvatljivog dokaza da je Delić bio prisutan u vrijeme drugog premlaćivanja, nijedan razumni presuditelj o činjenicama ne bi na osnovu okolnosti koje je Pretresno vijeće identifikovalo u ovom predmetu mogao van razumne sumnje uvjeriti u to da je Delić učestvovao u drugom premlaćivanju. Neprijateljstvo između Delića i Gotovca, njegova prijetnja Gotovcu da će biti ubijen i njegovo učestvovanje u ranijem (i odvojenom) premlaćivanju, čak niti u kombinaciji ne eliminišu razumnu mogućnost da on tada tamo nije bio. Takvu mogućnost otvara to što ne postoji nijedno prihvatljivo svjedočenje bilo koga od mnogih svjedoka koji su tamo bili prisutni, da je prisutan bio i Delić. Stoga nije moguće donijeti nalaz da je on učestvovao u premlaćivanju.

460. U skladu s tim, osuđujuća presuda Deliću po tačkama 1. i 2. mora da se ukinu i da se

po objema tačkama izrekne oslobađajuća presuda.

Prijedlog Tužilaštva Bosne i Hercegovine

Na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju predmeta, Tužilaštvo BiH je svojim prijedlogom broj KT-RZ-147/06, od 30. septembra 2009. godine, predložilo da se prihvate kao dokazane činjenice utvrđene u prvostepenoj presudi MKSJ-a u predmetu, *Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže (predmet br. IT-96-21-T od 16.11.1998.godine)*. Tužilaštvo navodi paragrafe i njima obuhvaćene činjenica na kojima temelji svoj prijedlog o njihovom prihvatanju kao utvrđene u svrhu ovog postupka.

Branilac optuženog Ese Macića je dana 04.07.2011.godine dostavio pismeno izjašnjenje u kojem se navodi koje predložene činjenica odbrana optuženog smatra prihvatljivim, a koje ne. Kroz tabelarni prikaz, odbrana se izjasnila da predložene činjenice označene brojem paragrafa (144,151, 152, 155, 156, 186, 187, 190, 192, 274, 275) u presudi *Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže (predmet br. IT-96-21-T od 16.11.1998.godine)*, smatra prihvatljivim, odnosno one njihove dijelove koji se odnose na opis kompleksa Čelebići i definiranje statusa bivše JNA i Armije tzv. SRBiH i VSRBiH. Izvan ovoga predložene činjenice iz Prijedloga Tužilaštva, odbrana smatra neprihvatljivim, jer nisu relevantne za ovaj predmet, neke sadrže pravnu kvalifikaciju, odnosno pravni zaključak, ili se istim utvrđuje priroda oružanog sukoba.

Nakon što je izjašnjenje odbrane proslijeđeno Tužilaštvu, isto u pismenom odgovoru i dalje ostaje pri svome prijedlogu, smatrajući da su predložene činjenice relevantne za ovaj predmet i da činjenice koje potvrđuju postojanje oružanog sukoba na području općine Konjic, Sud treba da prihvati jer predstavljaju element bića krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

Na ročištu koje je održano 01.09.2011 godine odbrana i tužilaštvo su u potpunosti ostali kod svojih pismenih izjašnjenja.

Prijedlog odbrane

Na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju predmeta, odbrana je zajedno sa svojim

izjašnjenjem na Prijedlog Tužilaštva, podnijela i svoj prijedloga da se prihvate kao dokazane činjenice utvrđene u prvostepenoj presudi MKSJ-a u predmetu, *Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže (predmet br. IT-96-21-T od 16.11.1998.godine)* i drugostepencj presudi MKSJ-a u predmetu, *Tužilac proti Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže, predmet br. IT-96-21-A, presuda od 20. februara 2001. godine.* Sadržaj predloženih činjenica odbrane odnose se na okolnosti stradanja lica Šćepe Gotovca i utvrđivanje odgovornosti za njegovo stradanje.

Tužilaštvo je dostavilo svoje izjašnjenje na prijedlog odbrane u kojem ističe da je saglasno sa prihvatanjem predloženih činjenica kao utvrđenih, jer upravo ove činjenice potvrđuju tvrdnje tužilaštva u pogledu ubistva lica Šćepe Gotovca, odnosno iz tih činjenica proizilazi da u toku postupka pred MKSJ nije precizno utvrđeno ko je sve učestvovao u njegovom premlaćivanju (Apelaciono vijeće je oslobodilo Hazima Delića odgovornosti za ubistvo Šćepe Gotovca), dok je Tužilaštvo BiH na osnovu saslušanja svjedoka na glavnom pretresu, predočilo sudskom vijeću činjenice koje govore o učešću optuženog Ese Macića u premlaćivanju Šćepe Gotovca.

Razmatranje

Nakon detaljnog razmatranja argumenata koje su iznijele strane u postupku, Sud je donio odluku kako je navedeno u dispozitivu, iz sljedećih razloga:

Članom 4. Zakona o ustupanju⁸⁶ propisano je da: „ Nakon saslušanja stranaka, sud može, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka, odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice, koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u bilo kojem drugom postupku pred MKSJ-om, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupka pred MKSJ-om, ako se odnosi na pitanje od značaja u tekućem postupku.“

Saslušanjem stranaka u postupku ispunjena je i prva formalna pretpostavka citiranog **propisa za odlučivanje o pitanju prihvatanja utvrđenih činjenica dokazanim.**

⁸⁶ Prema članu 4. Zakona o ustapanju predmeta: “Nakon saslušanja stranaka, sud može, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka, odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ-om, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupka pred MKSJ-om ako se odnosi na pitanje od značaja u tekućem postupku.“

Valja podsjetiti da je Zakon o ustupanju *lex specialis* **i da je** kao takav primjenjiv u postupcima pred sudovima u Bosni i Hercegovini. Osnovna svrha člana 4. Zakona o ustupanju predmeta jeste efikasnost i ekonomičnost sudskog postupka. Efikasnost postupka podrazumjeva njegovo sažimanje na ono što je za postupak od suštinskog značaja za izvođenje dokaza strana u postupku i što eliminiše neophodnost ponovnog dokazivanja činjenica koje su već ranije utvrđene u prethodnim postupcima. Cilj zakonodavca davanjem diskrecionog prava sudu da prihvati "kao dokazane" utvrđene činjenice u svrhu ekonomičnosti postupka, obuhvata i promovisanje prava optuženih na suđenje u razumnom roku, te uvažavanje svjedoka na način da se smanji broj sudova na kojima bi morali da se pojave zbog ponovnog svjedočenja i tako izbjegne njihova dodatna traumatizacija.

Sud je imao na umu da se u ostvarivanju cilja ekonomičnosti postupka mogu ugroziti prava optuženih na pravično suđenje i pretpostavku nevinosti i da se navedeni ciljevi mogu promovisati samo na način koji garantuje poštivanje tih prava, a da su dole navedeni kriteriji osmišljeni upravo za tu svrhu. U korišćenju diskrecionog prava iz člana 4. Zakona o ustupanju i donošenju odluke o konkretnom pitanju, vijeće je imalo u vidu i sa posebnom pažnjom cijenilo prava optuženog u svijetlu člana 6. Evropske Konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, te i odredbe članova 3., 13., i člana 15. ZKP. Međutim Sud je svjestan da u primjeni ove odredbe mora pristupati sa oprezom poštujući princip pravičnosti konkretnog postupka **tako da Sud neće prihvatiti** one činjenice koje bi na direktan ili indirektan način inkriminisale optuženog.

U smislu odredbe člana 15. ZKP Sudu je jasno da nije u obavezi svoju presudu zasnovati na bilo kojoj činjenici koja je prihvaćena kao dokazana budući da će sve one nakon okončanja krivičnog postupka biti predmetom pojedinačne ocjene i ocjene u kontekstu svih provedenih dokaza na glavnom pretresu koja će za rezultat imati odgovarajuću presudu sa ocjenom svih provedenih dokaza.

Proceduralni i pravni učinak formalnog primanja na znanje utvrđene činjenice je u tome da se teret dokazivanja u osporavanju činjenice prenosi sa optužbe na odbranu⁸⁷. U slučaju da optuženi, u toku suđenja, želi da ospori utvrđenu činjenicu koju je sud formalno primio na znanje, optuženi ima pravo (kao garanciju pravičnosti postupka) da izvodi dokaze kojima se osporava vjerodostojnost presuđenih činjenica.⁸⁸

Imajući u vidu da ni Zakon o ustupanju niti ZKP BiH ne sadrže kriterije koji moraju biti ispunjeni da bi se određene činjenice prihvatile kao utvrđene od strane MKSJ, vođen svojom obavezom poštivanja prava na pravično suđenje koje garantuje Evropska konvencija i ZKP BiH, Sud je primjenjivao kriterije koje je MKSJ utvrdio u predmetu *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih* (predmet br. IT-05-88-T) i *Tužilac protiv Momčila Krajišnika* (predmet br. IT-00-39-T).

Da bi utvrđeni kriteriji bili ispunjeni, prema stavu koje je zauzelo raspravno vijeće u predmetu *Tužilac protiv Momčila Krajišnika* činjenica mora biti: 1) dovoljno određena, konkretna i ona koja se može identifikovati; 2) ograničena na činjenični nalaz i ne smije predstavljati karakterizaciju pravne prirode; 3) pobijana u postupku, te da je dijelom presude koja nije osporavana žalbom, odnosno koja je utvrđena pravosnažnom odlukom u žalbenom postupku; ili 4) pobijana u postupku i čini dio presude koja se trenutno osporava po žalbi, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna; 5) ne potvrđuje krivičnu odgovornost optuženog; 6) nije predmetom racionalnog spora između strana u konkretnom postupku; 7) nije zasnovana na sporazumu o priznanju krivnje iz ranijih predmeta; i 8) ne smije utjecati na pravo optuženog na pravično suđenje.⁸⁹

Prema odluci u predmetu *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih*, kriteriji prihvatljivosti za potrebe formalnog primanja na znanje činjenica su da: 1)činjenica mora biti relevantna za neko od pitanja u postupku koji je u toku; 2)činjenica mora biti jasna, konkretna i mora se moći identifikovati; 3)strana u postupku koja traži formalno primanje na znanje mora

⁸⁷ Praksa Suda BiH: rješenje u predmetu protiv Momčila Mandića br. X-KR-05/58 od 5.2.2007; rješenje u predmetu protiv Kreše Lučića br. X-KR-06/298 od 27.3.2007.

Praksa MKSJ: Odluka o presuđenim činjenicama u predmetu protiv Vujadina Popovića i drugih br. IT-05-88-T od 26.9.2006. kojom se dalje razrađuju kriteriji navedeni u dvjema odlukama MKSJ o presuđenim činjenicama u predmetu protiv Momčila Krajišnika br. IT-00-39-T od 28.2.2003. i 24.3.2005. godine.

⁸⁸ Član 6. stav 2. ZKP BiH i član 6. stav 3. tačka a) Evropske konvencije.

⁸⁹ Odluka MKSJ o presuđenim činjenicama u predmetu protiv Momčila Krajišnika br. IT-00-39-T od 28.2.2003. godine.

činjenicu formulirati na način koji se ni u kom smislu suštinski ne razlikuje od formulacije u izvornoj presudi; 4) činjenica ne smije biti nejasna ili navoditi na pogrešan zaključak u kontekstu u koji je stavljena u zahtjevu strane u postupku; 5) činjenica mora biti precizna; 6) ne smije sadržavati kvalifikacije koje su u suštini pravne prirode; 7) činjenica se ne smije zasnivati na dogovoru strana u ranijem postupku; 8) činjenica se ne smije odnositi na djela, postupke ili duševno stanje optuženog; 9) mora biti očito da činjenica nije predmet žalbenog postupka ili postupka preispitivanja koji je u toku;

Očigledno je da su utvrđeni kriteriji za prihvatanje presuđenih činjenica kao utvrđenih u predmetu *Krajišnik i Popović* slični, sa tendencijom da se kriteriji u predmetu *Popović* još dalje razrađeni. I u prvoj i u drugoj odluci kao kriteriji se navodi da činjenica mora biti jasna, konkretna, da se može identifikovati, odnosno da je precizna, ne smije sadržavati kvalifikaciju pravne prirode, odnosno ne smije predstavljati karakterizaciju pravne prirode, te da je dijelom presude koja nije osporavana žalbom, odnosno koja je utvrđena pravosnažnom odlukom u žalbenom postupku, pobijana u postupku i čini dio presude koja se trenutno osporava po žalbi, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna.

Shodno navedenom, Sud je prilikom donošenja odluke kao u izreci rješenja imao u vidu gore navedne kriterije.

Predložene činjenice koje je ovo vijeće prihvatilo pod tačkom I dispozitiva, zadovoljavaju sve naprijed navedne kriterije, pa će u daljem obrazloženju rješenja biti navedeni razlozi iz kojih predložene činjenice pod tačkom II i III nisu prihvaćene.

Činjenica mora biti dovoljno određena, konkretna i ona koja se može identifikovati

Da bi se ispunio ovaj kriterij, prema Odluci MKSJ-a u predmetu *Popović i dr.*, predložena činjenica ne smije biti nerazlučivo pomiješana kako sa drugim činjenicama koje i same ne zadovoljavaju kriterije za utvrđene činjenice tako i sa drugim činjenicama koje prikrivaju glavnu činjenicu. Kako bi se ispitalo da li je to tako, Sud mora razmotriti predloženu činjenicu u kontekstu originalne presude.⁹⁰

⁹⁰ Vidi : Odluka MKSJ-a o činjenicama o kojima je presuđeno u predmetu protiv Vujadina Popovića i drugih, predmet MKSJ-a, broj IT-05-88-T od 26.09.2006.godine, par.6;

Ovaj kriteriji je kroz praksu MKSJ-a i Suda BiH dopunjen, te je ovo vijeće svaku činjenicu cijeno na slijedeći način:

Činjenica stvarno mora biti „činjenica“ koja:

- a) je dovoljno određena, konkretna i prepoznatljiva;
- b) nije zaključak, mišljenje ili usmeno svjedočenje;⁹¹

Prema navedenom kriteriju ovo vijeće je cijeno predložene činjenice, te utvrdilo da slijedeće činjenice ne ispunjavaju tražene uslove.

Prema ocjeni ovog vijeća utvrđene činjenica iz paragrafa **144** predstavljaju zaključak, nalaz i mišljenje pretresnog vijeća, te iste nije moguće jasno identifikovati za potrebe ovog predmeta. Iz tih razloga predloženu činjenicu ovo vijeće nije prihvatilo u predloženom obimu, odnosno nije prihvatilo u dijelu koji predstavlja zaključak pretresnog vijeća MKSJ-a u predmetu Tužilac protiv *Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže* (predmet br. IT-96-21-T od 16.11.2008.godine).

Vijeće zapaža da sadržaj predloženih činjenica iz paragrafa **143, 146, 153 i 154** iz Prijedloga Tužilaštva BiH predstavlja citirane dijelove iskaza svjedoka, a nikako utvrđene činjenice u predmetu, te iste prema ocjeni ovog vijeća nisu dovoljno jasne i konkretne i ne mogu se posmatrati izlovano od ostatka izjava navedenih svjedoka. Ovo ih vijeće nije prihvatilo, jer ne ispunjavaju kriterije određenosti i konkretnosti, a njihov sadržaj je također nejasan i neprecizan.

Predloženu činjenica iz paragrafa **143** ovo vijeće nije prihvatilo u obimu kako je to predložilo Tužilaštvo, jer samo prva rečenica navedenog paragrafa ispunjava usvojene kriterije, dok je preostali dio neprecizan, nejasan i predstavlja izjavu svjedoka.

Predloženu činjenicu iz paragrafa **146** ovo vijeće je odbilo u cijelosti jer ista nije konkretna, precizna i predstavlja usmeno svjedočenje svjedoka.

Predloženu činjenicu iz paragrafa **153**, ovo vijeće nije prihvatilo u obimu kako je to predložilo Tužilaštvo BiH, odnosno odbilo je dio koji se odnosi na svjedočenje svjedoka gđa Miloijke Antić i gđa Grozdane Čećez.

Predloženu činjenicu iz paragrafa **154**, vijeće je odbilo u cijelosti jer ista predstavlja analizu iskaza svjedoka, a ne činjenično utvrđenje.

Sadržaj predloženih činjenica iz paragrafa **149, 150 i 157** nije relevantan za ovaj predmet, nejasan je i neodređen.

Predloženu činjenicu iz paragrafa **149** ovo vijeće je odbilo u cijelosti jer ista nije precizno određena, niti je relevantna za ovaj konkretan predmet.

Predloženu činjenicu iz paragrafa **150** ovo vijeće nije prihvatilo u obimu kako je to predložilo Tužilaštvo BiH, odnosno u dijelu koji nije relevantan za ovaj predmet.

Predloženu činjenicu iz paragrafa **157**, ovo vijeće nije prihvatilo u obimu kako je to predložilo tužilaštvo BiH, odnosno odbilo je dijelu koji nije precizno određen i ne predstavlja činjenični nalaz.

Činjenica mora biti ograničena na činjenični nalaz i ne smije predstavljati karakterizaciju pravne prirode.

Predloženu činjenicu iz paragrafa **191**, ovo vijeće nije prihvatilo u obimu kako je to predložilo Tužilaštvo BiH, odnosno odbilo je prihvatiti dio koji se odnosi na definisanje prirode sukoba, da li je bio međunarodni ili nemeđunarodni sukob.

Valja podsjetiti da zajednički član 3. sadrži "fundamentalna humanitarna načela koja su u osnovi cjelokupnog međunarodnog humanitarnog prava".⁹² i opšte je prihvaćen kao

⁹¹ Praksa Suda BiH: Rješenje Suda BiH broj X-KR-07/394, broj 13.11.2008.godine, Rješenje Suda BiH X-KR-06/202 od 03.07.2007.godine, Rješenje Suda broj X-KR/06/165 od 26.06.2007.godine;

⁹² Tužilac protiv Delalića, IT-96-21-A, Presuda od 20.02.2001. (Delalić Žalbena presuda), stav. 143.

osnova međunarodnog običajnog humanitarnog prava.⁹³ Ova fundamentalna pravila predstavljaju minimum koji se primjenjuje u svim sukobima, bez obzira da li su oni međunarodni ili nemeđunarodni.⁹⁴

Iz navedenog jasno proizilazi da se za primjenu zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija ne postavlja kao relevantno pitanje prirode sukoba, a slijedom toga, imajući u vidu prirodu i vrstu krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret, da Sud prema ovom zajedničkom članu nema ni obavezu utvrditi da oružani sukob ima karakter međunarodnog sukoba.

Vijeće nije prihvatilo predložene činjenice, označene u paragrafima **192, 274, 275, 823, 1119**, jer sadržaj istih ne predstavlja činjenično utvrđenje, već tumačenje odredbi međunarodnog humanitarnog prava, tj; pravne zaključke pretresnog vijeća u predmetu Tužilac protiv *Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže (predmet br. IT-96-21-T od 16.11.1998.godine)*.

Činjenica pobijana u postupku, te da je dijelom presude koja nije osporavana žalbom, odnosno koja je utvrđena pravosnažnom odlukom u žalbenom postupku;

Sve činjenice iz prijedloga odbrane ovo vijeće je odbilo jer iste svojim sadržajem ne zadovoljavaju kriteriji da je činjenica pobijana u postupku, te da je dijelom presude koja nije osporavana žalbom, odnosno koja je utvrđena pravosnažnom odlukom u žalbenom postupku ili pobijana u postupku i čini dio presude koja se trenutno osporava po žalbi, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna.

Predložene činjenice, označene paragrafima **817, 818, 820, 821, 822, 823, 824** predstavljaju dio prvostepene presude Tužilac protiv *Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže (predmet br. IT-96-21-T od 16.11.1998.godine)* koje su pobijane u žalbenom postupku i drugostepenom presudom utvrđeno drugačije činjenično

⁹³ Nikaragva protiv Sjedinjenih Američkih Država, Međunarodni sud pravde, Predmet koji se odnosi na aktivnosti vojnih i paravojnih snaga u Nikaragvi i protiv ove države. Presuda od 27.06.1986, Izvještaji MSP, stav. 218; Tužilac protiv Tadića, IT-94-1, Odluka Žalbenog vijeća o Podnesku odbrane kojim se traži podnošenje interlokutorne žalbe na nadležnost, (Tadić, Odluka o nadležnosti), stavovi 98 i 129; Tužilac protiv Akayesu, MKSR -96-4-T, Presuda od 2.09.1998. (Presuda Akayesu) , stavovi 603-605; vidi US Odluku u predmetu Kadić protiv Karadžića, 70 F 3d 232 (2.Cir.1995)

stanje, odnosno radi se o činjenicama koje nisu do kraja rasvijetljene i koje pretresno vijeće u ovom predmetu tek treba da utvrdi.

Gore navedene predložene činjenice odbrane nisu utvrđene pravosnažnom odlukom u žalbenom postupku.

Što se tiče predloženih činjenica, označenim paragrafima **438,439,440, 441, 458, 459 i 460** iz drugostepene presude iz predmeta *Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže*, predmet br. IT-96-21-A, presuda od 20. februara 2001. godine, ovo vijeće ih odbija u cijelosti jer sadržaj navedenih paragrafa predstavlja sažetak optužbe Tužilaštva MKSJ-a i ponavljanje zaključaka i utvrđenja prvostepenog vijeća sa kojim se drugostepeno vijeće nije složilo. Sadržaj predloženih činjenica iz paragrafa 458, 459, 460 se odnosi na pravne zaključke o krivici i načinu učešća osuđenog lica Delić Hazima u ubistvu lica Šćepe Gotovca, a za šta je Delić drugostepenom presudom oslobođeno, te na taj način utvrđeno drugačije činjenično stanje nego u prvostepenoj presudi.

S druge strane, prihvatanje kao dokazanih činjenica iz ovih tačaka u fazi postupka kada su saslušani svi svjedoci Tužilaštva, po ocjeni vijeća to ne bi bilo, niti je u skladu sa osnovnim principom ekonomičnosti i efikasnosti koje predviđa član 4. Zakona o ustupanju. Ovo pogotovu što su gotovi svi saslušani svjedoci svjedočili na iste okolnosti na koje su predložene utvrđene činjenice, tako da vijeće u spisu već ima dovoljno dokaza za utvrđivanje predmetnih okolnosti.

Pozivajući se na pravni test za prihvatanje činjenica koji je za njega obavezujući, ovaj Sud mora odbiti formalno primanje na znanje činjenica ukoliko one ne ispunjavaju utvrđene kriterije.

Na kraju, radi se o procesnoj odluci vijeća, koja se prema članu 239. stav 4. ZKP BiH, „uvijek objavljuje i uz kraće obrazloženje relevantnih činjenica unosi na zapisnik o glavnom pretresu“, i može se pobijati samo u žalbi na presudu. Ipak, Sud se opredijelio da ovo

⁹⁴ Tužilac protiv Delalića, IT-96-21-A, Žalbena presuda, stav 143.

rješenje donese u pisanoj formi, stoga na ovaj način i optuženi i javnost mogu biti bolje informirani o toku ovog krivičnog postupka.